

Π3.1.1.

Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Μελέτη στο πλαίσιο της Πράξης «*Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α΄βάθμια και Β΄βάθμια εκπαίδευση*» MIS 296579- ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Θεσσαλονίκη 2011

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους. Η ανωτέρω πράξη υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π3.1.1 Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Συντονιστής Ομάδας Γλώσσας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

Ομάδα εργασίας γλώσσας:

Σταυρούλα Αντωνοπούλου

Κωνσταντίνος Κουτσανδρέας

Βασιλική Πατσίδου

Μαρία Παυλίδου

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
 Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
1. Εισαγωγή.....	6
2. Το πρόγραμμα σπουδών της Βικτώρια	9
3. Το περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος.....	17
3.1. Αντιλήψεις για τη γλώσσα και γλωσσοδιδασκτικές προσεγγίσεις.....	17
3.2 Γνώσεις για τη γλώσσα και τη σημείωση.....	32
3.3. Γνώσεις για τον κόσμο	35
4. Το διαθεματικό πεδίο των ΤΠΕ.....	39
4.1. ΤΠΕ για οπτικοποίηση της σκέψης (for visualizing thinking).....	40
4.2. ΤΠΕ για δημιουργία (ICT for creating).....	41
4.3.ΤΠΕ για επικοινωνία (ICT for communicating).....	47
4.4. Ιδιαίτερα εργαλεία ΤΠΕ που παρέχονται στα σχολεία της Βικτώριας.....	51
5. Διδακτικές πρακτικές	54
5.1. Γενικές παιδαγωγικές αρχές	54
5.2 Παραδείγματα πραγμάτωσης γλωσσικής διδασκαλίας με τη χρήση των ΤΠΕ	56
6. Αξιολόγηση	70
6.1.Εξωτερική αξιολόγηση: το σύστημα NAPLAN.....	70
6.2.Ενδοσχολική αξιολόγηση.....	71
7. Συμπεράσματα.....	75
7.1. Γενικότερα συμπεράσματα.....	75
7.2. Διαπιστώσεις σχετικά με τις ΤΠΕ	78
Συνοπτικός πίνακας συμπερασμάτων	81
Βιβλιογραφία.....	86
Δικτυογραφία	87

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης αποτέλεσε το γλωσσικό μάθημα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Βικτώριας της Αυστραλίας και η σχέση του με τις νέες τεχνολογίες. Συγκεκριμένα, μελετήθηκε το επίσημο πρόγραμμα σπουδών (Victorian Essential Learning Standards) που αφορά το γλωσσικό διδακτικό αντικείμενο σε συνδυασμό με άλλες επίσημες πηγές που παρέχονται ως καθοδήγηση στους αυστραλούς εκπαιδευτικούς. Το υλικό προσεγγίστηκε υπό το θεωρητικό πρίσμα της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (Gee, 2005) και της κοινωνικής σημειωτικής (Van Leeuwen, 2005) και κινήθηκε στον άξονα του περιεχομένου του γλωσσικού μαθήματος και στον άξονα των διδακτικών πρακτικών.

Η μελέτη αρχικά επικεντρώνεται στην παρουσίαση του προγράμματος σπουδών αναφορικά με τη δομή και το περιεχόμενό του. Στη συνέχεια, εστιάζει στην ανάδειξη των ποικίλων αντιλήψεων για τη γλώσσα που διαπερνούν το γλωσσικό πρόγραμμα σπουδών, ενώ παράλληλα επιχειρείται μια σύνδεση αυτών των αντιλήψεων με γλωσσοδιδακτικούς λόγους. Έπειτα, περιγράφονται οι συγκεκριμένες γνώσεις για τη γλώσσα που καλούνται να αποκτήσουν οι μαθητές κατά την παρακολούθηση των γλωσσικών μαθημάτων. Μέσα από την ανάλυση, προκύπτει ότι οι κυρίαρχες πεποιθήσεις που διαπερνούν το πρόγραμμα σπουδών είναι αυτές των κειμενοκεντρικών και κριτικών προσεγγίσεων στη διδασκαλία. Παράλληλα, εντοπίζονται και κάποια στοιχεία από ολιστικές προσεγγίσεις αλλά και από την προσέγγιση των πολυγραμματισμών. Σε αυτά τα πλαίσια, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται κυρίως ως ένα νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει δημιουργήσει νέα ψηφιακά κείμενα με ορισμένες ιδιαιτερότητες. Εμφανίζονται όμως και ως ένα περιβάλλον εργασίας το οποίο διευκολύνει τη συνεχή επεξεργασία και δημοσίευση των κειμένων.

Στη συνέχεια, η μελέτη ασχολείται με το περιεχόμενο του διαθεματικού αντικείμενου των νέων τεχνολογιών, έτσι ώστε να αναδειχθούν οι ποικίλες χρήσεις

των νέων μέσων σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα. Πρώτον, προτείνονται ποικίλα εργαλεία τα οποία βοηθούν στην οργάνωση της σκέψης και στην παρακολούθηση της ίδιας της μάθησης. Επιπλέον, προτείνονται ποικίλα λογισμικά τα οποία βοηθούν τη δημιουργία κειμένων, τη δημιουργία σχεδίων εργασίας αλλά και τη δημιουργία προσωπικών φακέλων αξιολόγησης. Τέλος, προτείνεται και η χρήση διαφόρων επικοινωνιακών εργαλείων με στόχο την εξοικείωση των μαθητών με την νέα επικοινωνιακή πραγματικότητα αλλά και τη σύνδεση του σχολείου με τον εξωσχολικό πραγματικό κόσμο.

Έπεται η μελέτη των διδακτικών πρακτικών που χαρακτηρίζουν το βικτωριανό γλωσσικό μάθημα. Μέσα από τη μελέτη δύο ενδεικτικών παραδειγμάτων διδασκαλίας, αναδείχθηκε η προοδευτική παιδαγωγική ως η κινητήρια δύναμη της διδασκαλίας, με τους μαθητές να καταλαμβάνουν πάντα το ρόλο του πρωταγωνιστή. Οι νέες τεχνολογίες φαίνεται να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι κάθε διδασκαλίας, καθώς χρησιμοποιούνται είτε ως εργαλεία είτε ως μέσα πρακτικής γραμματισμού σε κάθε ευκαιρία.

Μέσα από τη μελέτη και επιπλέον στοιχείων, όπως της αξιολόγησης, δημιουργείται μια συνολικότερη εικόνα για το γλωσσικό μάθημα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Βικτώριας. Φαίνεται πως πρόκειται για μια πρωτοποριακή περίπτωση με τις νέες τεχνολογίες να καταλαμβάνουν μια σημαντική θέση σε όλες τις πλευρές του γλωσσικού μαθήματος.

1. Εισαγωγή

Η Αυστραλία αποτελεί αναμφίβολα μια χώρα που είναι πρωτοπόρα σε ζητήματα εκπαίδευσης. Η αυτονομία που αποδίδει σε κάθε πολιτεία στο να παραγάγει και να εφαρμόζει το δικό της πρόγραμμα σπουδών οδήγησε σε έναν άτυπο ανταγωνισμό μεταξύ των πολιτειών. Το γεγονός αυτό προκάλεσε και την άμεση συνεργασία μεταξύ των πολιτειακών κυβερνήσεων με τα πανεπιστήμια της περιοχής, έτσι ώστε να έχουν αναπτυχθεί πολλά αξιολογικά προγράμματα σπουδών με επιστημονική τεκμηρίωση. Η υπεροχή αυτής της εκπαιδευτικής πολιτικής αναδεικνύεται περαιτέρω και από τις αξιολογήσεις του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (Organisation for Economic Cooperation and Development - OECD), ο οποίος διοργανώνει το πρόγραμμα αξιολόγησης γνωστό ως PISA (Programme for International Student Assessment). Στις τελευταίες αξιολογήσεις του 2009, οι αυστραλοί μαθητές κατατάσσονται ένατοι μεταξύ των καλύτερων μαθητών παγκοσμίως.

Ιδιαίτερα για το γλωσσικό μάθημα, η Αυστραλία έχει αποτελέσει πεδίο ζύμωσης και ανάπτυξης των γλωσσοδιδασκτικών ρευμάτων. Από το πανεπιστήμιο του Σύδνεϋ προέρχεται το κειμενοκεντρικό γλωσσοδιδασκτικό ρεύμα, το οποίο έχει σήμερα διεθνή απήχηση. Ακόμη πιο πρόσφατα, με τη συμμετοχή αυστραλών επιστημόνων, γεννήθηκε το κίνημα των πολυγραμματισμών το οποίο αποτελεί μια από τις πιο επίκαιρες προτάσεις για τη γλωσσική διδασκαλία. Μέσα από αυτές τις ερευνητικές αναζητήσεις και τις διάφορες επιτυχείς εφαρμογές τους στις αυστραλιανές πολιτείες, η Αυστραλία έχει αποτελέσει πεδίο επιρροής της παγκόσμιας εκπαιδευτικής σκηνής, ιδιαίτερα στο πεδίο της γλωσσικής εκπαίδευσης.

Στην παρούσα εργασία επιλέχθηκε η πολιτεία της Βικτώριας για δύο, κυρίως, λόγους. Πρώτον, διότι παρατηρείται με μια πρώτη επίσκεψη στην ιστοσελίδα του αρμόδιου τμήματος για την εκπαίδευση (Department of Education and Early Childhood Development¹- στο εξής DEECD) μια ιδιαίτερη σχέση με τη χρήση των

¹ <http://www.education.vic.gov.au/>

νέων τεχνολογιών σε όλο το σχολείο. Δεύτερον, διότι η Βικτώρια εμφανίζεται ως πρωτοπόρα στις εθνικές αξιολογήσεις που γίνονται στην Αυστραλία (Statement of Literacy and Numeracy, 2009). Οι μαθητές της Βικτώριας αναδεικνύονται ως καλύτεροι του μέσου όρου όλων των αυστραλών μαθητών σε δοκιμασίες γραμματισμού. Είναι ενδιαφέρον, λοιπόν, να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο έχουν επιτευχθεί τόσο υψηλές επιδόσεις και πώς τελικά πραγματοποιούνται «οι φιλοδοξίες της Βικτώριας για τους νέους της ανθρώπους να είναι ανάμεσα στους καλύτερους μαθητές της Αυστραλίας και του κόσμου²» (Statement of Literacy and Numeracy, 2009).

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να αναδείξει τον χαρακτήρα του γλωσσικού μαθήματος και τη σχέση του με τις νέες τεχνολογίες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιώντας το θεωρητικό πλαίσιο της κοινωνικής σημειωτικής (Van Leeuwen, 2005) και της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (Gee, 2005), επιχειρείται η ανάδειξη των ποικίλων γλωσσοδιδακτικών προσεγγίσεων που διαπερνούν το γλωσσικό πρόγραμμα σπουδών (στο εξής Π.Σ.). Παράλληλα, επιχειρείται να παρουσιαστεί και ο ρόλος των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (στο εξής ΤΠΕ) στα πλαίσια αυτών των προσεγγίσεων. Επιπλέον, παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο πραγματώνεται η διδασκαλία με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, όπως αυτό μπορεί να αναδειχθεί μέσα από ποικίλες πηγές.

Οι πηγές της έρευνας είναι ποικίλες. Κύρια πηγή είναι το πρόγραμμα σπουδών που δίνεται στην ιστοσελίδα του curriculum (<http://vels.vcaa.vic.edu.au/overview/index.html>) καθώς και ποικίλες πληροφορίες που δίνονται στην ίδια ιστοσελίδα. Σημαντική πηγή αποτέλεσαν και οι Δηλώσεις Μάθησης (Statements of Learning). Πρόκειται για εθνικές οδηγίες που δημιουργήθηκαν το 2006 και αφορούν τις βασικές δεξιότητες και γνώσεις που θα πρέπει να κατέχουν οι μαθητές στο τέλος του 3^{ου}, 5^{ου}, 7^{ου} και 9^{ου} έτους. Στόχος αυτών των οδηγιών είναι να δημιουργήσουν εθνική συνοχή σε όλα τα προγράμματα σπουδών που εμφανίζονται στην Αυστραλία. Ουσιαστικά, το πρόγραμμα σπουδών

² «the aspirations of Victoria for its young people to be amongst Australia's and the world's best learners.»

της Βικτώριας αντλεί από τις Δηλώσεις Μάθησης και στην παρούσα ανάλυση τα στοιχεία από αυτές τις δύο πηγές θα εμφανιστούν παράλληλα, με την αναφορά σε σχολικό επίπεδο να αντιστοιχεί στο βικτωριανό πρόγραμμα σπουδών και με την αναφορά σε έτος να αντιστοιχεί στις γενικότερες Δηλώσεις Μάθησης.

Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν πηγές που δίνονται στην ιστοσελίδα του DEECD, όπως το «Literacy and Numeracy Statement» το οποίο περιγράφει τις σημερινές προσεγγίσεις της Βικτώρια απέναντι στην εκπαίδευση στο γραμματισμό και τον αριθμητισμό. Τέλος, από την ίδια ιστοσελίδα χρησιμοποιήθηκε και το κείμενο «Key characteristics of efficient literacy teaching 7-10» το οποίο περιγράφει κάποια γενικά χαρακτηριστικά της επιτυχημένης διδασκαλίας καθώς επίσης και τις προσεγγίσεις γλωσσικής διδασκαλίας που πρέπει να ακολουθούνται.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται μια παρουσίαση του προγράμματος σπουδών της Βικτώριας αναφορικά με τη δομή του, το περιεχόμενό του και το ρόλο των νέων τεχνολογιών μέσα σε αυτό. Στη συνέχεια (κεφάλαιο 3), ακολουθεί η ανάλυση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών, με έμφαση στις γλωσσοδιδασκτικές προσεγγίσεις και στο γραμματισμό που αναπτύσσεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Έπεται (κεφάλαιο 4) η ανάλυση του διαθεματικού πεδίου των ΤΠΕ με έμφαση στις δεξιότητες που σχετίζονται με το γραμματισμό. Ακολουθεί (κεφάλαιο 5) η περιγραφή των διδακτικών πρακτικών, έτσι όπως μπορούν να αναδειχθούν από τις ποικίλες πηγές. Ιδιαίτερα σε αυτό το κεφάλαιο παρατίθενται δύο ολόκληρες ενδεικτικές διδασκαλίες, όπως αυτές παρέχονται στις πηγές των εκπαιδευτικών. Στο επόμενο κεφάλαιο (κεφάλαιο 6) γίνεται αναφορά στον τρόπο αξιολόγησης που ακολουθείται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Έπονται τα συμπεράσματα (κεφάλαιο 7) συνοδευόμενα από έναν συνοπτικό πίνακα ο οποίος περιγράφει τη συνολική εικόνα του curriculum της Βικτώριας.

2. Το πρόγραμμα σπουδών της Βικτώρια

Όπως αναφέρθηκε και στη εισαγωγή, υπεύθυνο για την εκπαίδευση στην πολιτεία της Βικτώριας είναι το «Τμήμα για την Εκπαίδευση και την Ανάπτυξη στην πρώιμη παιδική ηλικία» (Department of Education and Early Childhood Development-DEECD). Το τμήμα αυτό είναι μέρος της πολιτειακής κυβέρνησης και ασχολείται αποκλειστικά και μόνο με θέματα παιδείας.

Σύμφωνα με τις εκπαιδευτικές ρυθμίσεις, η υποχρεωτική εκπαίδευση αφορά τα παιδιά ηλικίας 6-17 ετών στα σχολεία της πρωτοβάθμιας (1^ο ως 6^ο σχολικό έτος) και της δευτεροβάθμιας (7^ο- 10^ο σχολικό έτος). Τα δύο επόμενα έτη (11^ο και 12^ο) οι μαθητές οδηγούνται στην απόκτηση διπλωμάτων, όπως το «Victorian Certificate of Education» στη γενική εκπαίδευση και το «Victorian Certificate of Applied Learning» στην επαγγελματική εκπαίδευση³.

Υπεύθυνο για το πρόγραμμα σπουδών των σχολείων είναι το «Victorian Curriculum and Assessment Authority» (VCAA). Ο φορέας αυτός δημιούργησε τα **Victorian Essential Learning Standards** (στο εξής **VELS**) που ουσιαστικά αποτελούν το curriculum το οποίο πρέπει να ακολουθούν όλα τα σχολεία. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα σπουδών σχετικά πρόσφατο, καθώς δημιουργήθηκε το 2006 και αναθεωρήθηκε το 2008 με ορισμένες βελτιώσεις. Βρίσκεται αναρτημένο στο διαδίκτυο (<http://vels.vcaa.vic.edu.au/overview/index.html>) και διατίθεται και σε αρχεία προς 'κατέβασμα'. Στην ίδια ιστοσελίδα διατίθενται και άλλες πηγές που βοηθούν στην πραγματοποίηση των VELS, όπως είναι οι προσεγγίσεις μάθησης, παραδείγματα διδασκαλίας, οδηγίες αξιολόγησης κ. ά.

Το curriculum VELS δεν ακολουθεί την παραδοσιακή δόμηση σε διδακτικά αντικείμενα αλλά οργανώνεται σε τρεις περιοχές, οι οποίες ονομάζονται νήματα (strands). Τα τρία αυτά νήματα διαπλέκονται μεταξύ τους καθώς υπάρχει μια σχέση αλληλεξάρτησης. Κάθε νήμα αποτελείται από ορισμένα πεδία (domains) τα οποία με

³ Η παρούσα εργασία θα ασχοληθεί μόνο με την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (7^ο-10^ο έτος) καθώς δεν υπάρχει κάποιο σταθερό και κοινά αποδεκτό πρόγραμμα σπουδών για τα έτη της ανώτερης δευτεροβάθμιας (11^ο-12^ο έτος)

τη σειρά τους χωρίζονται σε επιμέρους διαστάσεις (dimensions). Το παρακάτω σχήμα, το οποίο δίνεται στο VELS, παρουσιάζει με χαρακτηριστικό τρόπο αυτή τη δομή του curriculum.

Τα πεδία που αφορούν τη μάθηση στα διδακτικά αντικείμενα σχετίζονται με ένα συγκεκριμένο σύνολο γνώσεων σε σχέση με πλευρές του κόσμου, όπως είναι η γλώσσα, οι φυσικές επιστήμες και οι ανθρωπιστικές επιστήμες. Καθώς οι μαθητές αναπτύσσουν τις απαραίτητες γνώσεις σε κάθε περιοχή, είναι σε θέση να εφαρμόσουν αυτές τις γνώσεις και σε διαφορετικές καταστάσεις. Για να αποκτήσουν την ικανότητα της εφαρμογής θα πρέπει παράλληλα να αναπτύξουν και τις άλλες ικανότητες που παρουσιάζονται στη Φυσική, Προσωπική, Κοινωνική και Διαθεματική μάθηση.

Η Διαθεματική Μάθηση αφορά ένα εύρος γνώσεων και δεξιοτήτων οι οποίες «διαπερνούν τα όρια των διδακτικών αντικειμένων και είναι βασικές για τη δημιουργία ενεργών μαθητών (learners) ικανών να λύνουν προβλήματα ώστε να πετύχουν εντός και

εκτός σχολείου.⁴» (VCAA, 2008b). Από την άλλη, η φυσική, προσωπική και κοινωνική μάθηση αφορά «την ανάπτυξη ατόμων τα οποία αναλαμβάνουν μια αυξανόμενη ευθύνη για τη δική τους καλή φυσική κατάσταση, τη μάθηση, τις σχέσεις με τους άλλους και το ρόλο τους στην τοπική, εθνική και παγκόσμια κοινότητα.⁵» (VELS Overview, 2007).

Η δόμηση των VELS σε νήματα δεν αποτελεί οργανωτικό πρότυπο το οποίο θα χρησιμοποιήσουν τα σχολεία ώστε να δημιουργήσουν το ωρολόγιο πρόγραμμα κάθε αντικειμένου. Αντίθετα, έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να χρησιμοποιηθούν στο σχεδιασμό όλου του σχολείου. Έτσι, βρίσκεται στην ευχέρεια του κάθε σχολείου να αποφασίσει πώς θα πραγματώσει το κάθε νήμα και την κάθε περιοχή μέσα στα πλαίσια του σχολικού χρόνου. Για κάποια πεδία, ιδιαίτερα αυτά που ταυτίζονται με τα διδακτικά αντικείμενα, θεωρείται απαραίτητη η ρητή διδασκαλία. Αντίθετα, η διδασκαλία κάποιων άλλων πεδίων θα πρέπει να γίνεται συνδυαστικά σχηματίζοντας ευρύτερες ενότητες μάθησης. Με αυτόν τον τρόπο, κάθε διδακτική πρακτική θα πρέπει να ενσωματώνει στοιχεία και από τα τρία νήματα, ανάλογα με την περίπτωση. Σύμφωνα με το VELS, επιλέχθηκε αυτή η δόμηση διότι έτσι οι μαθητές θα αποκτήσουν την ικανότητα εφαρμογής της γνώσης σε νέες και διαφορετικές καταστάσεις.

Το κάθε πεδίο περιλαμβάνει δύο αλληλένδετα στοιχεία, την Εστίαση της Μάθησης (Learning Focus statement) και τις Σταθερές (Standards). Η Εστίαση της Μάθησης περιγράφει τη μάθηση στην οποία πρέπει να επικεντρωθούν οι μαθητές έτσι ώστε να προοδεύουν στο πεδίο και να πετύχουν τις Σταθερές που ορίζονται για κάθε επίπεδο. Από την άλλη, οι Σταθερές καθορίζουν τι θα πρέπει να είναι ικανοί οι μαθητές να κάνουν και να γνωρίζουν σε κάθε επίπεδο. Οι Σταθερές δίνονται για κάθε διάσταση (dimension) των μαθησιακών πεδίων.

Η Εστίαση Μάθησης και οι Σταθερές δεν δίνονται για κάθε διδακτικό έτος αλλά παρουσιάζουν το περιεχόμενο και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της

⁴ which cross disciplinary boundaries and are essential to ensuring students are prepared as active learners and problem-solvers for success at school and beyond.

⁵ develop as people who take increasing responsibility for their own physical wellbeing, learning, relationships with others and their role in the local, national and global community.

διδασκαλίας ανά διετίες. Με αυτόν τον τρόπο, υπάρχουν έξι επίπεδα (levels) για το κάθε πεδίο. Σε γενικές γραμμές, το πρώτο επίπεδο αναφέρεται στο προπαρασκευαστικό σχολικό έτος, τα επόμενα τρία επίπεδα (2^ο-4^ο) αναφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ενώ τα τελευταία δύο επίπεδα (5^ο-6^ο) αφορούν τα σχολικά έτη της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα:

Επίπεδο 1: προπαρασκευαστικό σχολικό έτος

Επίπεδο 2: 1^ο- 2^ο σχολικό έτος

Επίπεδο 3: 3^ο- 4^ο σχολικό έτος

Επίπεδο 4: 5^ο – 6^ο σχολικό έτος

Επίπεδο 5: 7^ο-8^ο σχολικό έτος

Επίπεδο 6: 9^ο -10^ο σχολικό έτος

} ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

} ΚΑΤΩΤΕΡΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το παραπάνω σχήμα αφορά τη γενικότερη προσδοκία για το πότε οι μαθητές θα πρέπει να έχουν πετύχει τις διάφορες σταθερές. Όμως, οι μαθητές αναπτύσσονται με διαφορετικούς ρυθμούς, ανάλογα με τις ικανότητές τους. Γι' αυτό το λόγο, η διδασκαλία σε κάθε έτος θα πρέπει να επικεντρώνεται στις ανάγκες του κάθε μαθητή και να μην αφορά μόνο το προβλεπόμενο επίπεδο. Για παράδειγμα, στο 7^ο έτος, ενώ προβλέπεται πως οι μαθητές θα βρίσκονται στο επίπεδο 5, ορισμένοι μαθητές ίσως να προσπαθούν ακόμα να επιτύχουν κάποιες σταθερές του επιπέδου 4 ενώ κάποιοι άλλοι μαθητές να έχουν ήδη προχωρήσει σε ορισμένες δεξιότητες και γνώσεις του επιπέδου 6. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα ανοιχτό curriculum το οποίο περιγράφει σε γενικότερες γραμμές τις δεξιότητες, τις γνώσεις και τα επίπεδα ανάπτυξής τους, χωρίς να δίνεται μια στενά προκαθορισμένη ύλη.

Επιπλέον, οι Σταθερές που περιγράφονται στο VELS βρίσκονται σε άμεσο συσχετισμό και με το εθνικό επίπεδο της Αυστραλίας. Έτσι, ενσωματώνουν τις εθνικές Δηλώσεις Μάθησης (Statements of Learning) οι οποίες αφορούν όλες τις πολιτείες της Αυστραλίας. Περιγράφουν τις βασικές δεξιότητες και γνώσεις που θα πρέπει να έχουν αποκτήσει οι μαθητές σε εθνικό επίπεδο στο τέλος του τρίτου και πέμπτου έτους, για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, και έβδομου και ένατου για την κατώτερη δευτεροβάθμια. Οι Δηλώσεις μάθησης δίνονται για ορισμένα μαθήματα (Αγγλικά, Μαθηματικά, Φυσικές επιστήμες, Αγωγή του Πολίτη, ΤΠΕ). Ο σκοπός που

δημιουργήθηκαν αυτές οι Δηλώσεις είναι η ύπαρξη εθνικής συνοχής μεταξύ των διαφορετικών curricula που αναπτύσσει η κάθε πολιτεία.

Η παρούσα μελέτη, καθώς ασχολείται με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, θα επικεντρωθεί στα στοιχεία που αφορούν τα επίπεδα 5 και 6 των VELS και στα έτη 7 και 9 των Δηλώσεων μάθησης. Σε ότι αφορά τα VELS, θα χρησιμοποιηθούν στοιχεία από το διδακτικό αντικείμενο των Αγγλικών αλλά και από τη διαθεματική περιοχή της Επικοινωνίας και των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας.

Στο VELS το αντικείμενο των Αγγλικών χωρίζεται σε τρεις διαστάσεις (dimensions): ανάγνωση, γραφή, ομιλία-ακρόαση. Οι διαχωρισμός αυτός είναι αρκετά παραδοσιακός αλλά, όπως θα φανεί και μέσα από την ανάλυση, ο χαρακτήρας του Π.Σ. δεν είναι καθόλου τέτοιος. Οι τρεις αυτές διαστάσεις ενσωματώνουν τις γνώσεις για τη γλώσσα που θα πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές, τους ποικίλους γραμματισμούς αλλά και τη μελέτη της λογοτεχνίας. Παρότι διαχωρίζονται μέσα στο Π.Σ., ουσιαστικά διαπλέκονται κατά την πραγμάτωση οποιασδήποτε διδασκαλίας.

Η διαθεματική μάθηση της Επικοινωνίας αφορά από τη μια τις γενικότερες επικοινωνιακές δεξιότητες, και από την άλλη την απόκτηση του γραμματισμού που απαιτείται σε κάθε διδακτικό αντικείμενο. Σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τη γλώσσα αλλά στο συνολικότερο σχολικό επίπεδο, πέραν του διδακτικού αντικειμένου. Το πεδίο της Επικοινωνίας αποτελείται από δύο διαστάσεις:

- Ακρόαση, θέαση και απάντηση: συμπεριλαμβάνει την κατανόηση των επικοινωνιακών συμβάσεων, τις στρατηγικές που βοηθούν στην κατανόηση των επικοινωνιακών μορφών και την ικανότητα απάντησης σε ένα εύρος μορφών. Επιπλέον, περιλαμβάνει και τη γνώση σχετικά με τις μορφές, τη γλώσσα και τις συμβάσεις των διαφορετικών διδακτικών αντικειμένων.
- Παρουσίαση: ικανότητα ανάγνωσης του συγκεκριμένου, του σκοπού και του αναγνωστικού κοινού, και ικανότητα δημιουργίας αποτελεσματικών παρουσιάσεων μέσα από την επιλογή της κατάλληλης δομής και οργάνωσης.

Στην παρούσα εργασία το περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος (VELS και Statements of Learning) και της Επικοινωνίας θα παρουσιαστούν με ενιαίο τρόπο στο κεφάλαιο 3.

Η θέση των νέων τεχνολογιών στο πρόγραμμα σπουδών

Η διαθεματική μάθηση των ΤΠΕ, αποτελεί ιδιαίτερο στοιχείο του αυστραλιανού curriculum. Οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ως λειτουργικό μέρος όλων των διδακτικών αντικειμένων, έτσι ώστε οι νέες δεξιότητες γραμματισμού να αναπτύσσονται σε όλο το σχολείο. Με αυτόν τον τρόπο, φαίνεται πως ακολουθείται η ολοκληρωμένη προσέγγιση (Κουτσογιάννης, 2010), καθώς οι ΤΠΕ αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι όλων των μαθημάτων και αλλάζουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται το μάθημα συνολικά.

Το κάθε σχολείο έχει την ευχέρεια να πραγματώσει όπως θέλει το πεδίο των ΤΠΕ, ανάλογα με τους διαθέσιμους τεχνολογικούς του πόρους καθώς και τους εκπαιδευτικούς που διατίθενται να τους χρησιμοποιήσουν. Αυτό σημαίνει βέβαια πως η πραγμάτωση του πεδίου των ΤΠΕ μπορεί να είναι τελείως διαφορετική από σχολείο σε σχολείο και γι' αυτό δεν μπορούμε να έχουμε στην παρούσα εργασία μια ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με αυτήν την πραγμάτωση. Αποτελεί όμως βασική παραδοχή πως, ως διαθεματικό πεδίο, οι ΤΠΕ θα πρέπει να συναντώνται εξίσου σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα και ιδιαίτερα μάλιστα στη γλώσσα.

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα του VELS⁶, υπάρχουν τρεις τρόποι με τους οποίους μπορούν να ενταχθούν οι ΤΠΕ στο σχολικό πρόγραμμα.

- **Αποκλειστική μάθηση (dedicated learning):** το σχολείο μπορεί να επιλέξει τη δημιουργία τάξεων με αποκλειστικό αντικείμενο τις ΤΠΕ και, στη συνέχεια, η γνώση και οι δεξιότητες που έχουν αποκτηθεί σε αυτές να εφαρμόζονται σε όλες τις άλλες περιοχές μάθησης. Για να επιτύχει αυτή η προσέγγιση πρέπει στο μάθημα των ΤΠΕ οι μαθητές να χειρίζονται και να επεξεργάζονται δεδομένα που σχετίζονται άμεσα με τα άλλα αντικείμενα. Αυτό εγγυάται ότι οι μαθητές αποκτούν τη

⁶ http://vels.vcaa.vic.edu.au/ict/approaches.html#show_hide5 → Delivering the ICT domain

γνώση και τις δεξιότητες των ΤΠΕ αλλά ταυτόχρονα τις εφαρμόζουν με έναν τρόπο που έχει νόημα.

- **Διανεμημένη μάθηση (distributed learning):** Οι μαθητές αποκτούν και ταυτόχρονα εφαρμόζουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες των ΤΠΕ σε όλα τα αντικείμενα μάθησης χωρίς να υπάρχουν αποκλειστικές τάξεις για αυτές. Αυτή η προσέγγιση απαιτεί την ανάμειξη των εκπαιδευτικών καθώς αυτοί είναι υπεύθυνοι για το πρόγραμμα μάθησης ώστε να εστιάζουν ταυτόχρονα και στην απόκτηση αλλά και στην εφαρμογή των δεξιοτήτων των ΤΠΕ.

Συνήθης πρακτική σε αυτό το μοντέλο είναι η ύπαρξη μέσα στην τάξη ενός εξειδικευμένου στις ΤΠΕ εκπαιδευτικού που θα δουλεύει σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του αντικειμένου ως καθοδηγητής. Αυτό το μοντέλο είναι ιδιαίτερα συνηθισμένο στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

- **Συνδυασμένη μάθηση (Combined learning).** Σε αυτήν την προσέγγιση, υπάρχει κάποια διδασκαλία των ΤΠΕ σε ξεχωριστές τάξεις και τα υπόλοιπα σημεία καλύπτονται από τους εκπαιδευτικούς των άλλων αντικειμένων. Αυτή η προσέγγιση συνήθως ακολουθείται στα τελευταία έτη (9^ο και 10^ο), καθώς η πολυπλοκότητα των απαιτούμενων γνώσεων και δεξιοτήτων στις ΤΠΕ απαιτεί αυτά τα εξειδικευμένα μαθήματα.

Από τις προσεγγίσεις που παρατέθηκαν, παρατηρείται πως πάντα υπάρχει ως προϋπόθεση η εφαρμοσμένη χρήση των ΤΠΕ στα άλλα διδακτικά αντικείμενα. Ακόμα και όταν επιλέγεται το μοντέλο της αποκλειστικής μάθησης, θα πρέπει απαραίτητως όσα μαθαίνονται να είναι σχετικά με τα άλλα αντικείμενα έτσι ώστε να εκπληρώνεται το γνωστό «μαθαίνω κάνοντας» (learning by doing).

Το πεδίο των ΤΠΕ χωρίζεται σε τρεις διαστάσεις (dimensions):

- *ΤΠΕ για οπτικοποίηση της μάθησης:* Οι μαθητές χρησιμοποιούν εργαλεία των ΤΠΕ ώστε να βοηθήσουν τις διαδικασίες σκέψης και να αναστοχαστούν σχετικά με τις στρατηγικές σκέψης που χρησιμοποιούν με στόχο να αναπτύξουν την αντιληπτικότητά τους.

- *ΤΠΕ για δημιουργία:* Οι μαθητές χρησιμοποιούν εργαλεία ΤΠΕ ώστε να δημιουργήσουν λύσεις σε προβλήματα και να δημιουργήσουν πληροφοριακά προϊόντα. Επεξεργάζονται δεδομένα και πληροφορίες, διαχειρίζονται τα αρχεία τους και παρακολουθούν την πρόοδο των διαφόρων εργασιών τους.
- *ΤΠΕ για επικοινωνία:* Οι μαθητές χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ώστε να κάνουν παρουσιάσεις σε κάποιο ακροατήριο, να επικοινωνήσουν με γνωστά και άγνωστα άτομα και να υποστηρίξουν τη μάθηση μέσα στα πλαίσια της ομάδας.

Στην παρούσα εργασία, το πεδίο των ΤΠΕ θα παρουσιαστεί σε ξεχωριστό κεφάλαιο (κεφ. 4).

3. Το περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστεί το περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος γύρω από τρεις άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά τις ποικίλες αντιλήψεις για τη γλώσσα που εμφανίζονται μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. καθώς επίσης και τους γλωσσοδιδασκτικούς λόγους με τους οποίους συνδέονται. Ο δεύτερος άξονας αφορά τις συγκεκριμένες γνώσεις για τη γλώσσα που καλούνται να αποκτήσουν οι μαθητές μέσα από την παρακολούθηση των γλωσσικών μαθημάτων. Τέλος, ο τρίτος άξονας σχετίζεται με τις γνώσεις για τον κόσμο που καλείται να μεταφέρει το γλωσσικό διδακτικό αντικείμενο αλλά και τις γενικότερες αξίες και πεποιθήσεις απέναντι στον κόσμο που φαίνεται να διαπερνούν συνολικότερα το curriculum. Και οι τρεις άξονες θα συσχετιστούν με την εμφάνιση των νέων τεχνολογιών καθώς και το είδος χρήσης που προτείνεται.

3.1. Αντιλήψεις για τη γλώσσα και γλωσσοδιδασκτικές προσεγγίσεις

Το κεφάλαιο αυτό έχει ως στόχο να αναδείξει τους ποικίλους γλωσσοδιδασκτικούς λόγους που διαπερνούν το γλωσσικό Π.Σ. της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Βικτώριας. Συγκεκριμένα, θα αναδειχθούν οι κυρίαρχες αντιλήψεις για τη γλώσσα που φαίνεται να διακατέχουν το γλωσσικό Π.Σ., οι λόγοι με τους οποίους συνδέονται και η εμφάνιση των νέων τεχνολογιών στα πλαίσια του κάθε λόγου. Η εκκίνηση θα γίνει με τους δύο κυρίαρχους λόγους, τον κριτικό και τον κειμενοκεντρικό, όπως αναδεικνύονται μέσα από τις ρητές παραδοχές του curriculum. Στη συνέχεια, θα αναδειχθούν οι ολιστικοί λόγοι και ο λόγος των πολυγραμματισμών, όπως ανακύπτουν μέσα από την ανάλυση αποσπασμάτων του γλωσσικού Π.Σ.

Ο κριτικός λόγος και οι αντιλήψεις για τη γλώσσα

Σύμφωνα με τις οδηγίες που δίνονται στο VELS αλλά και στο κείμενο «*Key characteristics of efficient literacy teaching 7-10*» (DEECD, 2010), οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να γνωρίζουν μια σειρά από προσεγγίσεις, ώστε η διδασκαλία τους να είναι

αποτελεσματική. Μια από αυτές τις προσεγγίσεις είναι το μοντέλο των «τεσσάρων πηγών» (four recourses model) των Luke & Freebody.

Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, οι μαθητές καλούνται να αναπτύξουν τέσσερις πρακτικές κατά την ανάγνωση:

- *Σπάσιμο του κώδικα*: αφορά την αναγνώριση και χρήση των βασικών δομών των γραπτών κειμένων, όπως είναι το αλφάβητο, η ορθογραφία και οι συμβάσεις των κειμενικών δομών.
- *Λειτουργική χρήση των κειμένων*: σχετίζεται με τη γνώση ότι οι διαφορετικοί τύποι κειμένων (types of texts) έχουν διαφορετικό σκοπό και ότι οι σκοποί αυτοί καθορίζουν το πώς δομούνται τα κείμενα.
- *Συμμετοχή στο νόημα των κειμένων*: σχετίζεται με την εξαγωγή του νοήματος των κειμένων από τους μαθητές χρησιμοποιώντας την προηγούμενη μάθησή τους και τις δικές τους εμπειρίες. Για τη συμμετοχή παράγουν διάφορα γραπτά, οπτικά ή προφορικά κείμενα μέσα στα σημασιακά πλαίσια συγκεκριμένων πολιτισμών, θεσμών, οικογενειών και κοινοτήτων.
- *Κριτική ανάλυση των κειμένων*: οι μαθητές μαθαίνουν ότι τα κείμενα δεν είναι ουδέτερα αλλά αναπαριστούν συγκεκριμένες οπτικές ή αποσιωπούν άλλες οπτικές και επηρεάζουν τις ιδέες των άλλων.

Οι τέσσερις αυτές πρακτικές διαπλέκονται μεταξύ τους και είναι εξαρτημένες η μία από την άλλη, καθώς κάθε πρακτική είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη του γραμματισμού.

Ουσιαστικά, πρόκειται για ένα μοντέλο το οποίο συνδυάζει ποικίλες αντιλήψεις για τη γλώσσα. Από τη μια, εμφανίζονται οι γνώσεις για τη γλώσσα οι οποίες χρησιμεύουν στο «σπάσιμο του κώδικα». Από την άλλη, εμφανίζεται η χρήση της γλώσσας τοποθετημένη μέσα στο επικοινωνιακό συγκείμενο. Θα λέγαμε, όμως, πως το μοντέλο αυτό αποτελεί μια *ρητή παραδοχή* του κριτικού γλωσσοδιδακτικού λόγου. Όπως φαίνεται και από την παραπάνω περιγραφή, η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως ένα μέσο το οποίο μεταφέρει οπτικές της πραγματικότητας και απαιτεί τη γνώση του

ιστορικού, κοινωνικού και πολιτισμικού συγκειμένου ώστε να γίνει πλήρως κατανοητή.

Η ιδιαίτερη ισχύς του κριτικού λόγου επιβεβαιώνεται μέσα από το μεγάλο αριθμό αποσπασμάτων που μπορούν να εντοπιστούν στο VELS και στις Δηλώσεις Μάθησης και να συσχετιστούν με ποικίλες κριτικές αντιλήψεις για τη γλώσσα. Μια από αυτές τις αντιλήψεις είναι η θεώρηση της γλώσσας ως ενός μέσου διαμόρφωσης των κοινωνικών σχέσεων. Χαρακτηριστικά είναι τα παρακάτω αποσπάσματα⁷:

«Οι μαθητές ερευνούν τη δύναμη της γλώσσας και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να επηρεάσει τους ρόλους και τις σχέσεις καθώς και να αναπαριστά ιδέες, πληροφορίες και έννοιες⁸». (επίπεδο 5)

«Κατανοούν ότι η γλώσσα μπορεί να προσαρμοστεί ώστε να δείξει ή να παραδεχτεί την ισχύ (του άλλου) και να αναδειξεί την οικειότητα ή την απόσταση στις σχέσεις⁹». (7^ο έτος)

Η γλώσσα αναδεικνύεται ως ένα μέσο που διαμορφώνει τους κοινωνικούς ρόλους και τις διαπροσωπικές σχέσεις, καθώς μελετάται η κοινωνικοπολιτισμική της πλευρά. Η αντίληψη αυτή αναδεικνύεται ιδιαίτερα από τη χρήση των λέξεων «προσαρμοστεί» και «αναδειξεί» καθώς έχουν μια τοποθετημένη σημασία στα πλαίσια των κριτικών λόγων. Συγκεκριμένα, αναφέρονται στην πλαστικότητα της γλώσσας η οποία μπορεί να διαμορφώνει συγκεκριμένες σχέσεις εξουσίας στο πλαίσιο της συνομιλίας.

Σε άλλα αποσπάσματα εντοπίζονται και άλλες αντιλήψεις που σχετίζονται με την κριτική αντιμετώπιση της γλώσσας. Συγκεκριμένα, η γλώσσα φαίνεται να αντιμετωπίζεται ως φορέας ιδεολογίας, καθώς οι γλωσσικές επιλογές μπορούν να διαμορφώσουν με διαφορετικό τρόπο την πραγματικότητα. Στα πλαίσια αυτής της αντίληψης, τα διάφορα κείμενα δεν αντιμετωπίζονται ως αντικειμενικές

⁷ Η υπογράμμιση είναι του ερευνητή και εξυπηρετεί τους σκοπούς της ανάλυσης

⁸ They explore the power of language and the ways it can influence roles and relationships and represent ideas, information and concepts.

⁹ They understand that language can be adjusted to show or acknowledge power and to indicate closeness or distance in relationships

αναπαραστάσεις της πραγματικότητας αλλά ως φορείς διαφορετικών οπτικών. Τα παρακάτω αποσπάσματα είναι ενδεικτικά:

«Οι μαθητές συγκρίνουν κείμενα που διερευνούν παρόμοια θέματα και ιδέες και αναγνωρίζουν ότι οι συγγραφείς μπορούν να εκφράζουν απόψεις και αξίες διαφορετικές από τις δικές τους. Αναπτύσσουν κριτική επίγνωση σχετικά με τους τρόπους που οι συγγραφείς και οι παραγωγοί κειμένων προσπαθούν να τοποθετήσουν τους αναγνώστες, ώστε να δεχθούν συγκεκριμένες απόψεις για ανθρώπους, χαρακτήρες, γεγονότα, ιδέες και πληροφορίες¹⁰» (επίπεδο 5)

«Διερευνούν και ερμηνεύουν τις διαφορετικές οπτικές σε περίπλοκα ζητήματα, αναλύοντας πώς διαφορετικά κείμενα είναι πιθανόν να ερμηνευτούν από διαφορετικές ομάδες (αναγνωστών)¹¹» (επίπεδο 6)

Λέξεις όπως «συγκρίνουν», «οπτικές», «τοποθετήσουν» έχουν μια ιδιαίτερη τοποθετημένη σημασία στην κοινωνική γλώσσα των κριτικών λόγων. Ιδιαίτερα, η λέξη «σύγκριση» παραπέμπει στην πρακτική που πολλές φορές ακολουθείται κατά την κριτική ανάγνωση και αφορά τη σύγκριση των πληροφοριών που παρέχουν διαφορετικά κείμενα για το ίδιο θέμα ώστε να αναδειχθούν οι διάφορες πλευρές της πραγματικότητας. Η «τοποθέτηση» αφορά την προσπάθεια του συγγραφέα να διαμορφώσει την πραγματικότητα ανάλογα με τη δική του οπτική γωνία ώστε τελικά να καθοδηγήσει τον αναγνώστη προς την υιοθέτηση της ίδιας οπτικής. Πρόκειται για αντιλήψεις που πηγάζουν εμφανώς από την κριτική γλωσσοδιδασκτική οπτική.

Η κυριαρχία του κριτικού λόγου αποδεικνύεται περαιτέρω μέσα από αποσπάσματα που εντοπίζονται στο διαθεματικό πεδίο της Επικοινωνίας. Ενδεικτικά είναι τα παρακάτω:

«Σε δομημένες δραστηριότητες, οι μαθητές διερευνούν τη σχέση μεταξύ γλώσσας και ισχύος, για παράδειγμα, ερμηνεύοντας και αναλύοντας σημαντικές ομιλίες¹²» (επίπεδο 6)

¹⁰ Students read and interpret texts that present some challenging issues. They compare texts that explore similar themes and ideas, and recognise that writers can express views and values other than their own. They develop a critical understanding about the ways that writers and producers of texts try to position readers to accept particular views of people, characters, events, ideas and information.

¹¹ They explore and interpret different perspectives on complex issues, analysing how different texts are likely to be interpreted by different groups.

«Οι μαθητές απαντούν σε ένα εύρος προφορικών, γραπτών και οπτικών κειμένων, σκεπτόμενοι σχετικά με το πώς οι πολιτισμικές και κοινωνικές νόρμες και ιδεολογίες επηρεάζουν την παραγωγή αυτού του υλικού, όπως για παράδειγμα, τις διάφορες έρευνες και τα κείμενα ειδησεογραφίας¹³.» (επίπεδο 6)

Όπως φαίνεται, το ζήτημα της σχέσης μεταξύ της γλώσσας και της ισχύος καθώς και της γλώσσας και της ιδεολογίας θίγεται και στα πλαίσια του διαθεματικού αντικειμένου της Επικοινωνίας. Φαίνεται, λοιπόν, πως ο κριτικός γραμματισμός δεν αποτελεί ζητούμενο μόνο του γλωσσικού διδακτικού αντικειμένου αλλά όλου του σχολείου καθώς θα πρέπει να αναπτύσσεται στα πλαίσια όλων των διδακτικών αντικειμένων. Έχει καταστεί πλέον εμφανές πως ο κριτικός γλωσσοδιδασκτικός λόγος είναι κυρίαρχος μέσα στο γλωσσικό –και όχι μόνο– πρόγραμμα σπουδών.

Η κειμενοκεντρική προσέγγιση: η γλώσσα στα πλαίσια του κειμένου και του συγκεκριμένου

Στο κείμενο «Key characteristics of efficient literacy teaching 7-10» (DEECD, 2010) αναφέρεται ρητά και μια ακόμα προσέγγιση γλωσσικής διδασκαλίας, η λεγόμενη «*διδασκαλία κειμενικών ειδών και κύκλος μάθησης*» (genre teaching and learning circle). Ουσιαστικά, πρόκειται για μια *ρητή παραδοχή* που παραπέμπει άμεσα στον κειμενοκεντρικό γλωσσοδιδασκτικό λόγο. Σύμφωνα, λοιπόν, με αυτήν την προσέγγιση, η διδασκαλία έχει τρία στάδια:

- Από κοινού αποδόμηση: έχει ως στόχο την αναγνώριση του σκοπού και του αναγνωστικού κοινού στα οποία απευθύνεται ένα κειμενικό είδος καθώς και τα γλωσσικά του στοιχεία ή τα στάδιά του.
- Από κοινού δόμηση: μαθητές και εκπαιδευτικός δομούν μαζί ένα κείμενο καθώς αναζητούν το σκοπό του κειμένου και το αναγνωστικό κοινό στο

¹² In structured activities, students explore the relationship between language and power; for example, by interpreting and analysing significant speeches

¹³ Students respond to a range of aural, written and visual texts, reflecting on how cultural and societal norms and ideology influence the production of the material; for example, research papers and news items

οποίο θα απευθυνθεί, τις γλωσσικές επιλογές και τα στάδια του κειμένου.

Για να γίνει αυτό, οι μαθητές χρησιμοποιούν τη γνώση τους από την εμπειρία ανάγνωσης και γραφής καθώς και από το στάδιο της αποδόμησης.

- Ατομική δόμηση: οι μαθητές οδηγούνται στην ατομική συγγραφή του κειμενικού είδους.

Τα τρία αυτά στάδια καθώς επίσης και η μερική έμφαση στα λεξικογραμματικά στοιχεία, παραπέμπουν άμεσα στη σχολή του Σύδνεϋ. Όμως, σύμφωνα και με την παραπάνω περιγραφή των σταδίων, αυτό που καθορίζει ένα κειμενικό είδος δεν φαίνεται να είναι η σταθερή λεξικογραμματική του δομή, όπως θα ήθελε η σχολή του Σύδνεϋ, αλλά ο κοινωνικός του σκοπός και το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Η γλώσσα τοποθετείται στο συγκεκριμένο της πλαίσιο, μια αντίληψη που παραπέμπει περισσότερο στη σχολή της Νέας Ρητορικής και αποτελεί μια από τις κυριότερες αντιλήψεις για τη γλώσσα μέσα στο Π.Σ. Ουσιαστικά, λοιπόν, φαίνεται πως υπάρχει ένας υβριδισμός μεταξύ των δύο κειμενοκεντρικών προσεγγίσεων, ο οποίος μπορεί να αποδοθεί στη μακρά κειμενοκεντρική παράδοση που χαρακτηρίζει γενικότερα την Αυστραλία.

Η έμφαση στο συγκεκριμένο, δηλαδή στον κοινωνικό σκοπό, το αναγνωστικό κοινό και τις ιστορικο-κοινωνικές συνθήκες παραγωγής ενός κειμένου, αναδεικνύεται μέσα από έναν μεγάλο αριθμό αποσπασμάτων που εντοπίζονται μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. Ενδεικτικό είναι το παρακάτω:

«Οι μαθητές μαθαίνουν να χρησιμοποιούν την επίσημη γλώσσα ώστε να κατασκευάσουν προφορικά και γραπτά κείμενα για ένα εύρος σκοπών και κοινών. Επεκτείνουν τη γνώση τους για τη δομή μιας ποικιλίας κειμενικών μορφών (όπως αφηγήσεις, συναλλαγές, αναφορές, διαδικασίες, επεξηγήσεις και κείμενα με σκοπό την πειθώ).(...) Εξακολουθούν να προσαρμόζουν τη γραφή

τους σε σχέση με το σκοπό, το συγκείμενο και τις ανάγκες του αναγνωστικού κοινού¹⁴» (επίπεδο 5)

Ο σκοπός έχει μια ιδιαίτερη τοποθετημένη σημασία στους κειμενοκεντρικούς λόγους. Αναφέρεται στον κοινωνικό σκοπό, δηλαδή στην αιτία για την οποία δημιουργείται ένα κείμενο, όπως είναι η πληροφόρηση, η ψυχαγωγία, η πειθώ και πάντα στα πλαίσια κάποιου συγκεκριμένου αναγνωστικού κοινού. Ο σκοπός, σε συνδυασμό με το συγκείμενο και το αναγνωστικό κοινό συμμετέχουν στη διαμόρφωση των γλωσσικών επιλογών, σύμφωνα με τις αντιλήψεις της Νέας Ρητορικής. Παράλληλα, οι κειμενικές μορφές, όπως αναφέρεται, έχουν και ορισμένη δομή, την οποία θα πρέπει να γνωρίζουν εκ των προτέρων οι μαθητές, αντίληψη που παραπέμπει στη σχολή του Σύδνεϋ. Είναι εμφανής και πάλι ο υβριδισμός των δύο κειμενοκεντρικών σχολών.

Η έμφαση στο συγκείμενο εμφανίζεται και στο διαθεματικό πεδίο της Επικοινωνίας. Συγκεκριμένα, τα διάφορα διδακτικά αντικείμενα αντιμετωπίζονται ως διαφορετικά συγκείμενα παραγωγής λόγου. Ιδιαίτερα κατατοπιστικό είναι το λήμμα «γραμματισμός» από το γλωσσάρι που συνοδεύει το πεδίο της επικοινωνίας:

«Ο όρος γραμματισμοί περιγράφει τα διαφορετικά γλωσσικά χαρακτηριστικά κάθε αντικειμένου όπως είναι η εξειδικευμένη γλώσσα που χρησιμοποιείται ώστε να περιγράφει και να αναλύει βασικές έννοιες και οι δομικές μορφές και συμβάσεις που χρησιμοποιούνται ώστε να φέρουν νόημα. Μέσα από την κατανόηση των γραμματισμών των συγκειμένων στα οποία δουλεύουν, οι μαθητές μαθαίνουν πώς να κάνουν επιλογές γύρω από την κατάλληλη γλώσσα και να παρουσιάζουν ιδέες και πληροφορίες επιτυχώς για διαφορετικά κοινά και σκοπούς.¹⁵»

¹⁴ Students learn to use formal language to construct spoken and written texts for a range of purposes and audiences. They extend their knowledge of the structure of a variety of text forms (such as narratives, transactions, reports, procedures, explanations and persuasive texts) (...) They continue to adjust their writing in response to purpose, context, and audience needs.

¹⁵ The term literacies encompasses the distinct language aspects of each subject such as the specialised language used to describe and analyse key concepts and the typical forms and conventions used to convey meaning. Through understanding of the literacies of the contexts in which they are working, students learn to make choices about the appropriate language to present ideas and information effectively for different purposes and audiences.

Με τη χρήση της ονοματικής φράσης «γραμματισμοί των συγκειμένων» (literacies of the contexts), ουσιαστικά αναδεικνύονται όλα τα διδακτικά αντικείμενα ως γλωσσικά με τις δικές τους απαιτήσεις γλωσσικής παραγωγής. Πρόκειται για μια αντίληψη με επίσης μακρά παράδοση στην Αυστραλία που ξεκινά από τον κειμενοκεντρικό λόγο και τη σχολή του Σίδνεϋ, η οποία ήθελε οι μαθητές να αποκτούν ρητές γνώσεις σχετικά με τα κειμενικά είδη που παράγονται σε όλα τα σχολικά μαθήματα. Η αντίληψη αυτή έχει εξελιχθεί με τέτοιο τρόπο ώστε πλέον να μη γίνεται λόγος για συγκεκριμένα κειμενικά είδη αλλά για διάφορα συγκείμενα των αντικειμένων. Η αντίληψη αυτή αντλεί μεν από τον κειμενοκεντρικό λόγο αλλά από τη σχολή της Νέας Ρητορικής, όπως αναδείχθηκε άλλωστε και παραπάνω στο γλωσσικό μάθημα.

Ο κειμενοκεντρικός λόγος, βέβαια, δεν εμφανίζεται αυτόνομα αλλά σε συνδυασμό με τον επίσης κυρίαρχο κριτικό λόγο. Σε ορισμένα αποσπάσματα, όπως τα παρακάτω, γίνεται εμφανής αυτή η *διαλογικότητα*:

«Αναλύουν κριτικά τη σχέση μεταξύ κειμένων, συγκειμένων, ομιλητών και ακροατών σε ένα εύρος περιστάσεων¹⁶» (επίπεδο 6)

«Εξηγούν πώς τα κείμενα διαμορφώνονται από το χρόνο, το μέρος και το πολιτισμικό συγκείμενο στο οποίο δημιουργήθηκαν¹⁷». (επίπεδο 6)

Φαίνεται, λοιπόν, πως η σχέση του κειμένου και το συγκείμενο θα πρέπει να μελετάται με κριτικό τρόπο, χωρίς όμως να δίνονται ιδιαίτερες εξηγήσεις για το ποιος είναι αυτός ο κριτικός τρόπος. Επιπλέον, το συγκείμενο δεν αφορά μόνο την παροδική κοινωνιακή περίσταση αλλά και το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο παραγωγής λόγου. Η τοποθέτηση των κειμένων μέσα στο ιστορικοκοινωνικό συγκείμενο παραπέμπει σε πιο κριτικές προσεγγίσεις των κειμένων έτσι ώστε να αναδεικνύεται η *διαλογικότητα* μεταξύ του κειμενοκεντρικού και κριτικού γλωσσοδιδασκτικού λόγου.

¹⁶ students analyse critically the relationship between texts, contexts, speakers and listeners in a range of situations

¹⁷ They explain how texts are shaped by the time, place and cultural setting in which they are created.

Έχει καταστεί πλέον εμφανές πως το κείμενο και το συγκεκριμένο αποτελούν δύο έννοιες με κεντρική θέση μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. Ενδιαφέρον είναι, σε αυτό το σημείο, να αναδειχθεί το εύρος των κειμένων που μελετώνται στο γλωσσικό μάθημα. Σύμφωνα με τον ορισμό του όρου «κείμενο» στο γλωσσάρι που συνοδεύει το γλωσσικό Π.Σ, τα κείμενα αυτά:

«Συμπεριλαμβάνουν ένα εύρος γραπτών και προφορικών κειμένων, από μη επίσημα ως επίσημα, σε έντυπες, ηλεκτρονικές και πολυτροπικές μορφές. Μπορούν να συμπεριλαμβάνουν ομιλίες ή συζητήσεις, νουβέλες, μυθιστορήματα, άρθρα από εφημερίδες, κείμενα συναλλαγής όπως επιστολές, προσκλήσεις ή συνεντεύξεις, καθώς επίσης και άρθρα, αφίσες, παραστάσεις θεατρικών έργων ή ταινίες, και διαφημίσεις. Τα κείμενα επίσης περιλαμβάνουν τις επικοινωνίες που συντίθενται ή μεταδίδονται μέσω των υπολογιστών ή άλλων τεχνολογικών μέσων. Οι εκπαιδευτικοί αντλούν κείμενα από λογοτεχνικά κείμενα, καθημερινά κείμενα, κείμενα από τα ΜΜΕ και κείμενα από τον εργασιακό χώρο. Καθώς αυτές οι κατηγορίες διαπλέκονται, κάποια κείμενα μπορεί να ανήκουν σε περισσότερες από μια κατηγορίες¹⁸»

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω ορισμό, το εύρος των κειμένων που μελετάται είναι αρκετά μεγάλο και δεν παραμένει μόνο στο έντυπο αλλά επεκτείνεται και στο προφορικό κείμενο αλλά και στο ηλεκτρονικό και πολυτροπικό κείμενο. Οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ως ένα μέσο στο οποίο παράγονται και μεταδίδονται κείμενα, επομένως ως ένα νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού. Μάλιστα, στην περίπτωση των κειμένων που προέρχονται από τα Μ.Μ.Ε, λέγεται πως «συχνά απαιτούν πολύ κόσμος για την παραγωγή τους και συνήθως διαμορφώνονται από τη τεχνολογία που χρησιμοποιείται για την παραγωγή τους». Οι τεχνολογίες, λοιπόν,

¹⁸ include a range of written and spoken texts, from informal to formal, in print, electronic and multimodal formats. They may include speeches or conversations, novels, storybooks, newspaper articles, transactional texts such as letters, invitations or interviews, as well as reports, posters, performances of plays or films, and advertisements. Texts also include the communications composed on, or transmitted by, computers or other technological tools. Teachers draw material from: literary texts, everyday texts, media texts, workplace texts. As these categories are interrelated, some texts may belong to more than one category.

εμφανίζονται ως παραγωγοί νέων κειμένων που μελετώνται εξίσου με τα έντυπα κείμενα.

Γλώσσα και σημείωση: Ο λόγος των πολυγραμματισμών

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, στο εύρος των κειμενικών ειδών συμπεριλαμβάνονται και πολυτροπικά κείμενα, τα οποία φαίνεται να καταλαμβάνουν ιδιαίτερη θέση στο γλωσσικό μάθημα. Κατά τον ορισμό της έννοιας της πολυτροπικότητας στο γλωσσάρι, λέγονται τα εξής:

«Στα αγγλικά, οι τρόποι της γλώσσας είναι η ανάγνωση (μαζί με τη θέαση), η γραφή (μαζί με τη σύνθεση ηλεκτρονικών κειμένων), η ομιλία και η ακρόαση. Τα πολυτροπικά κείμενα είναι αυτά που συνδυάζουν, για παράδειγμα, έντυπο κείμενο, οπτικές εικόνες και προφορικό λόγο, όπως στις ταινίες ή στα προγράμματα παρουσίασης του υπολογιστή¹⁹.»

Η επιρροή από το λόγο των πολυγραμματισμών είναι πολύ έντονη, καθώς η ανάγνωση ταυτίζεται με τη θέαση και η γραφή με τη σύνθεση κατά τη μελέτη των οπτικών και γενικότερα των πολυτροπικών κειμένων. Η «θέαση» και η «σύνθεση» αποτελούν λέξεις με ιδιαίτερη τοποθετημένη σημασία στην κοινωνική γλώσσα των πολυγραμματισμών. Η θέαση αφορά την «ανάγνωση» των οπτικών κειμένων με κριτική οπτική και όχι την απλή θέασή τους για κάποια πληροφορία ή για ψυχαγωγία. Έτσι, οι μαθητές μελετούν, για παράδειγμα, τις ταινίες αναλύοντας το ρόλο των επιμέρους στοιχείων (π.χ. μουσική, εστίαση της κάμερας). Από την άλλη, η «σύνθεση» αφορά τον αποτελεσματικό συνδυασμό σημειωτικών πόρων για κάποιον κοινωνικό σκοπό, και όχι τη σύνθεση για γενικότερους αισθητικούς ή πληροφοριακούς λόγους. Οι μαθητές ασκούνται στην επιλογή των κατάλληλων πόρων ώστε το κείμενό τους να μπορεί να επιτελέσει αποτελεσματικά τον κοινωνικό του σκοπό για το συγκεκριμένο αναγνωστικό κοινό που απευθύνεται.

¹⁹ In English, the modes of language are reading (including viewing), writing (including composing electronic texts), speaking and listening. Multimodal texts are those that combine, for example, print text, visual images and spoken word as in film or computer presentation media.

Ένα ενδεικτικό απόσπασμα το οποίο αναφέρεται στη μελέτη των διαφορετικών σημειωτικών πόρων, είναι το παρακάτω:

«οπτική (π.χ. γωνία της κάμερας, τύποι λήψεων), μη λεκτική (π.χ. χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου), προφορική (π.χ. ποιότητα της φωνής) και ακουστική γλώσσα (π.χ. μουσική) μπορούν να χρησιμοποιηθούν ώστε να προσθέσουν νόημα, ενδιαφέρον και αμεσότητα καθώς και κύρος σε πολυμεσικά κείμενα²⁰» (7^ο έτος)

Στο παραπάνω απόσπασμα, η λέξη «γλώσσα» έχει μια ιδιαίτερη τοποθετημένη σημασία στην κοινωνική γλώσσα των πολυγραμματισμών, καθώς αφορά γενικότερα τη σημείωση και τη μη λεκτική επικοινωνία (οπτική, ακουστική και παραγλωσσικά στοιχεία). Ιδιαίτερα η αναφορά σε οπτική γλώσσα σχετίζεται με τον ιδιαίτερο ρόλο της εικόνας στα νέα κειμενικά είδη της εποχής μας. Ουσιαστικά, οι μαθητές καλούνται να «διαβάσουν την εικόνα» και να αναγνωρίσουν το ρόλο που παίζει κάθε σημειωτικός πόρος στη δημιουργία του νοήματος.

Σε αυτό το πλαίσιο εμφανίζονται και τα ηλεκτρονικά κείμενα, τα οποία χαρακτηρίζονται από ορισμένες σημειωτικές ιδιαιτερότητες. Μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. δεν φαίνεται να γίνεται ιδιαίτερη μνεία σε αυτές τις ιδιαιτερότητες. Παρόλα αυτά, εντοπίζονται ορισμένα αποσπάσματα, όπως το παρακάτω:

«Γνωρίζουν ότι η διάταξη των έντυπων και των διαδικτυακών κειμένων επηρεάζει τη σημασία²¹» 7^ο έτος

Η διάταξη (layout) ενός κειμένου, σύμφωνα και με το απόσπασμα, αποτελεί έναν σημειωτικό πόρο ο οποίος επηρεάζει εξίσου και τα διαδικτυακά αλλά και τα έντυπα κείμενα.

Ο λόγος των πολυγραμματισμών ενισχύεται και μέσα από την περιγραφή του γραμματισμού που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές. Το γλωσσικό μάθημα δεν αφορά μόνο τις ικανότητες γραφής και ανάγνωσης, αλλά «την ανάγνωση, θέαση, ακρόαση, γράψιμο, δημιουργία, σύγκριση, έρευνα και συζήτηση πάνω σε ένα εύρος

²⁰ visual (eg camera angles, shot types), non-verbal (eg gestures, facial expressions), spoken (eg voice qualities) and auditory language (eg music) can be used to add to meaning, interest, immediacy and authority to multimedia texts

²¹ the layout of print and web-based texts influences meaning

κειμενικών τύπων, από τους πιο απλούς μέχρι τους πιο περίπλοκους²²». Όπως φαίνεται, δίνεται μια διευρυμένη έννοια του γραμματισμού που συνάδει με τις αντιλήψεις των πολυγλωσσισμών. Επιπλέον, εντοπίζονται και αποσπάσματα τα οποία περιγράφουν την απόκτηση του νέου γραμματισμού. Για παράδειγμα, στις στρατηγικές ανάγνωσης που θα πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές, συμπεριλαμβάνεται η ικανότητα για «ξεφύλλισμα (*browsing*), διάβασμα στα πεταχτά (*skimming*) και ανίχνευση (*scanning*) λέξεων-κλειδιών και περιεχομένου²³» καθώς και «χρήση υπολογιστικής τεχνολογίας για τον εντοπισμό και τη διερεύνηση πληροφοριών²⁴». Πρόκειται για στρατηγικές που σχετίζονται άμεσα με τις νέες τεχνολογίες. Συγκεκριμένα, οι δεξιότητες “browsing-skimming-scanning” αποτελούν ικανότητες ανάγνωσης που σχετίζονται με την αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο και προαπαιτούνται για τη γρήγορη και αποτελεσματική ανεύρεση πληροφοριών. Το «διάβασμα στα πεταχτά» θεωρείται χαρακτηριστικό του νέου γραμματισμού και ως δεξιότητα απαιτείται, πλέον, για την ανάγνωση όχι μόνο των ηλεκτρονικών κειμένων αλλά και των εντύπων. Οι νέες τεχνολογίες, λοιπόν, έχουν δημιουργήσει νέες απαιτήσεις γραμματισμού οι οποίες φαίνεται να αποτελούν στόχο του γλωσσικού Π.Σ.

Έχει καταστεί, λοιπόν, φανερό πως ο λόγος των πολυγλωσσισμών έχει και αυτός μια ιδιαίτερη ισχύ μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. Η αντίληψη της γλώσσας ως μέρος της σημείωσης διαπερνά όλα τα κείμενα που μελετήθηκαν και, επιπλέον, αναδεικνύεται ο ρόλος της πολυτροπικότητας στην παραγωγή του λόγου. Οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ως το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει δημιουργήσει νέα είδη και μορφές κειμένων αλλά και απαιτήσεις νέου γραμματισμού.

Ολιστικά στοιχεία: ο επικοινωνιακός λόγος και ο λόγος της γραφής ως διαδικασίας

²² The study of English involves students in reading, viewing, listening to, writing, creating, comparing, researching and talking about a range of text types from the simple to the complex

²³ browsing, skimming and scanning for key words and content

²⁴ using computer technology to locate and explore information.

Μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. εμφανίζονται και ορισμένα στοιχεία που παραπέμπουν σε περισσότερο ολιστικούς λόγους. Για παράδειγμα, η έμφαση που δίνεται στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου και η ένταξη της γλώσσας στις επικοινωνιακές της διαστάσεις, παραπέμπουν στον επικοινωνιακό γλωσσοδιδασκτικό λόγο. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι το παρακάτω:

«οι μαθητές μιλάνε και ακούνε μέσω επίσημων και ανεπίσημων συζητήσεων και προφορικών παρουσιάσεων μαζί με προετοιμασμένες ή αυθόρμητες συζητήσεις, συναντήσεις, debate και ομαδικές συζητήσεις»²⁵.» (7^ο έτος)

Καθώς, λοιπόν, οι μαθητές συμμετέχουν σε διάφορες συζητήσεις, παρουσιάσεις και debate, αποκτούν ποικίλες επικοινωνιακές δεξιότητες καθώς συμμετέχουν ενεργά στο μάθημα. Μάλιστα, αυτή η επικοινωνιακή ικανότητα φαίνεται να αποτελεί βασική δεξιότητα όχι τόσο μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. αλλά γενικότερα στο curriculum. Με την ύπαρξη του διαθεματικού πεδίου της Επικοινωνίας, οι γενικότερες δεξιότητες της ομιλίας, της ακρόασης, της προφορικής παρουσίασης και της επικοινωνιακής συμπεριφοράς αποτελούν θεμελιακές δεξιότητες που αναπτύσσονται εξίσου σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα.

Στο πλαίσιο του διαθεματικού πεδίου της Επικοινωνίας, και ιδιαίτερα στην ικανότητα της παρουσίασης εμφανίζονται και οι νέες τεχνολογίες. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι το παρακάτω:

«Οι μαθητές επιδεικνύουν τη γνώση τους σχετικά με τη σχέση μεταξύ μορφής, περιεχομένου και τρόπου και επιλέγουν τις κατάλληλες πηγές και τεχνολογίες ώστε να επικοινωνήσουν κατάλληλα»²⁶

Ουσιαστικά, οι μαθητές ασκούνται στην επιλογή της κατάλληλης τεχνολογίας όταν πρόκειται να κάνουν μια παρουσίαση. Μαθαίνουν πώς να διαμορφώνουν σωστές παρουσιάσεις, χωρίς όμως να δίνεται έμφαση στο μέσο που θα χρησιμοποιήσουν (τεχνολογικός γραμματισμός) αλλά στην αποτελεσματικότητα του κειμένου που θα παραγάγουν. Οι νέες τεχνολογίες, λοιπόν, λειτουργούν ως ένα μέσο

²⁵ Students speak and listen through discussions, conversations and oral presentations including prepared and spontaneous discussions, meetings, debates and group discussions.

²⁶ students demonstrate their understanding of the relationship between form, content and mode, and select suitable resources and technologies to effectively communicate

πρακτικής προφορικού γραμματισμού καθώς είναι απαραίτητες για την πραγμάτωση των προφορικών παρουσιάσεων.

Στα ολιστικά πλαίσια, εκτός από τον επικοινωνιακό λόγο, εμφανίζεται και ο λόγος της γραφής ως διαδικασία. Η αντιμετώπιση της γραφής όχι ως μια άπαξ ενέργειας αλλά ως μιας συνεχόμενης διαδικασίας αποτελεί παραδοχή που εμφανίζεται επανειλημμένα μέσα στα κείμενα του Π.Σ. Ένα ενδεικτικό απόσπασμα είναι το παρακάτω:

«Επιμελούνται το γραπτό τους με σκοπό τη σαφήνεια, τη συνάφεια και τη σταθερότητα του ύφους, και κάνουν διορθώσεις στην ορθογραφία, τη στίξη και τα γραμματικά λάθη.²⁷» (επίπεδο 5)

Η χρήση λέξεων όπως «επιμέλεια» (edit) και «διόρθωση» (proofread) παραπέμπουν άμεσα στο λόγο της γραφής ως διαδικασία, καθώς λέξεις όπως οι παραπάνω έχουν μια ιδιαίτερη τοποθετημένη σημασία μέσα στην κοινωνική γλώσσα αυτού του λόγου. Συγκεκριμένα, η «επιμέλεια» αφορά την αλλαγή ποικίλων στοιχείων από το επίπεδο του λεξιλογίου ως και το επίπεδο της δομής. Η «διόρθωση» αφορά πιο επιφανειακά στοιχεία, όπως είναι η στίξη και η ορθογραφία. Σκοπός αυτής της διαδικασίας είναι η επιτυχημένη εκπλήρωση του κοινωνικού σκοπού του κειμένου.

Στο πλαίσιο του λόγου της γραφής ως διαδικασία, οι νέες τεχνολογίες έχουν ισχυρή θέση. Εντοπίζονται ποικίλα αποσπάσματα τα οποία αναφέρονται στη χρήση λογισμικών για τη συγγραφή και την επεξεργασία των κειμένων. Ορισμένα ενδεικτικά αποσπάσματα είναι τα παρακάτω:

«Εξακολουθούν να αναπτύσσουν τις δεξιότητες δημιουργίας πλάνου, προσχέδιου, επιμέλειας και διόρθωσης χρησιμοποιώντας την υπολογιστική τεχνολογία, ώστε να οργανώσουν, να διαμορφώσουν, να αναθεωρήσουν και να παρουσιάσουν τα κείμενά τους²⁸» (επίπεδο 5).

²⁷ They edit their writing for clarity, coherence and consistency of style, and proofread and correct spelling, punctuation and grammatical errors.

²⁸ They continue to develop their planning, drafting, editing and proofreading skills, using computer technology to organise, format, revise and present their texts.

«Χρησιμοποιούν με όλο και περισσότερη ευχέρεια ένα εύρος λογισμικών επεξεργασίας κειμένων και επιμέλειας, για να παράγουν κείμενα που περιέχουν ψηφιακές σταθερές εικόνες, ψηφιακό ήχο και έντυπο (λόγο)²⁹.» (στάδιο 6)

Είναι φανερό από τις λέξεις «πλάνο, προσχέδιο, επιμέλεια, διόρθωση» πως πρόκειται για εμφάνιση του λόγου της γραφής ως διαδικασίας και τη χρήση των νέων τεχνολογιών στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας. Συγκεκριμένα, οι ΤΠΕ εμφανίζονται ως ένα περιβάλλον εργασίας το οποίο διευκολύνει την παραγωγή και την επεξεργασία ποικίλων κειμένων, είτε γλωσσικών είτε πολυτροπικών. Οι μαθητές, λοιπόν, μαθαίνουν να χρησιμοποιούν αυτά τα περιβάλλοντα έτσι ώστε να δημιουργήσουν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά κείμενα.

Συμπεράσματα

Μέσα από την ανάλυση που προηγήθηκε, κατέστη εμφανές πως το γλωσσικό Π.Σ. αντλεί από ποικίλους γλωσσοδιδακτικούς λόγους. Κυρίαρχη δύναμη αναδείχθηκε η *διαλογικότητα*, καθώς φαίνεται να συνδυάζεται ο κριτικός με τον κειμενοκεντρικό λόγο. Στα πλαίσια αυτών των λόγων, το κείμενο και το συγκεκριμένο αποτελούν βασικές έννοιες. Η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως ένα μέσο που μεταφέρει οπτικές, διαμορφώνει σχέσεις και εντάσσεται μέσα στο ιστορικό, κοινωνικό αλλά και επικοινωνιακό συγκεκριμένο πλαίσιο. Επιπλέον, ο λόγος των πολυγραμματισμών αναδείχθηκε αρκετά ισχυρός, με τη γλώσσα να αντιμετωπίζεται ως μέρος της σημείωσης, και τις δεξιότητες νέου γραμματισμού (π.χ. γρήγορη ανάγνωση) να κάνουν την εμφάνισή τους. Τέλος, εμφανίστηκαν και στοιχεία από τους ολιστικούς λόγους, όπως είναι η έμφαση στην επικοινωνιακή ικανότητα αλλά και η αντίληψη της γραφής ως μιας διαδικασίας.

Μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. οι νέες τεχνολογίες εμφανίστηκαν κυρίως ως ένα νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει δημιουργήσει κείμενα που θα πρέπει να μελετώνται στο γλωσσικό μάθημα. Όμως, δεν δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις νέες

²⁹ They make increasingly effective use of a range of word-processing and editing software to produce texts that incorporate digital still images, digital audio and video, and print

κειμενικές ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τα ψηφιακά κείμενα, πέρα από την πολυτροπικότητα. Επιπλέον, οι ΤΠΕ εμφανίζονται και ως ένα μέσο προφορικού γραμματισμού, καθώς γίνεται αναφορά στα λογισμικά παρουσίασης που χρησιμοποιούνται κατά τις προφορικές παρουσιάσεις. Ακόμη, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται και στα πλαίσια της γραφής ως διαδικασίας, καθώς γίνεται αναφορά στα λογισμικά επεξεργασίας κειμένων. Σε αυτήν την περίπτωση οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ως ένα περιβάλλον εργασίας το οποίο διευκολύνει τις συνεχείς αναθεωρήσεις και διορθώσεις του κειμένου αλλά επιτρέπει και την εισαγωγή ποικίλων σημειωτικών πόρων. Είναι φανερό, λοιπόν, πως οι νέες τεχνολογίες κατέχουν κυρίαρχη θέση μέσα στο γλωσσικό Π.Σ., γεγονός που θα αναδειχθεί περαιτέρω και με την ανάλυση του Π.Σ. που αφορά το διαθεματικό πεδίο των ΤΠΕ.

3.2 Γνώσεις για τη γλώσσα και τη σημείωση

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι συγκεκριμένες γνώσεις για τη γλώσσα που καλούνται να αποκτήσουν οι μαθητές μέσα από το γλωσσικό μάθημα. Οι γνώσεις αυτές θα συνδεθούν με τους γλωσσοδιδακτικούς λόγους που έχουν ήδη αναδειχθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο, έτσι ώστε να γίνει φανερή η χρησιμότητα αυτών των γνώσεων.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. (VELS και Statements of Learning) γίνεται λόγος για συγκεκριμένες γνώσεις που θα πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές γύρω από τη γλώσσα. Αναφέρεται συγκεκριμένα πως οι μαθητές θα πρέπει να κατέχουν και να χρησιμοποιούν τη «μεταγλώσσα» (metalanguage) ώστε να είναι σε θέση να συζητούν γύρω από τα κείμενα που μελετούν. Σύμφωνα με το μοντέλο των «τεσσάρων πηγών», οι γνώσεις αυτές είναι απαραίτητες για το «σπάσιμο του κώδικα», και αποτελούν μέρος των τεσσάρων πρακτικών που χρησιμοποιούν οι μαθητές κατά την ανάγνωση.

Οι γνώσεις για τη γλώσσα αφορούν ποικίλα επίπεδα, από το μορφολογικό ως και το κειμενικό επίπεδο, αλλά και το επίπεδο του συγκεκριμένου. Ορισμένες από αυτές τις γνώσεις είναι οι παρακάτω:

- Τα ρήματα και τα επίθετα εκφράζουν απόψεις σχετικά με άτομα, μέρη, γεγονότα και αντικείμενα
- Η μεταφορική γλώσσα, όπως οι παρομοιώσεις, οι μεταφορές και η προσωποποίηση, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη της εικονοποιίας και του χιούμορ
- Οι συνδετικοί μηχανισμοί (π.χ. τότε, τελικά, στο μεταξύ, έτσι, αλλά, παρόλα αυτά) σηματοδοτούν σχέσεις μεταξύ των ιδεών, εντός και μεταξύ των προτάσεων
- Ότι η παθητική φωνή μπορεί να κρύψει την ευθύνη (π.χ. Εκατοντάδες άτομα τραυματίστηκαν)
- Ότι η μετατροπή των ρημάτων σε ουσιαστικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την σύμπτυξη ιδεών, πληροφοριών και εννοιών, και για να προσθέσει επισημότητα σε ένα επιχείρημα (π.χ. «Η διαφήμιση επηρεάζει τους ανθρώπους», « Η επιρροή της διαφήμισης»)³⁰ (7^ο και 9^ο έτος)

Οι γνώσεις αυτές δεν αποτελούν αυτοσκοπό αλλά συσχετίζονται και με την κειμενική ανάλυση. Οι μαθητές χρησιμοποιούν τις γνώσεις για τη γλώσσα ώστε να αποκτήσουν επίγνωση των διαφόρων κειμενικών ειδών που διαβάζουν και παράγουν. Επιπλέον, οι μαθητές έχουν επίγνωση των γλωσσικών επιλογών που κάνουν ανάλογα με το συγκεκριμένο παραγωγής. Αναφέρεται σχετικά:

³⁰ - verbs and adjectives express opinions about people, places, events and things
 - figurative language, including similes, metaphors and personification, can be used to develop imagery and humour
 - cohesive devices (eg then, finally, meanwhile, so, though, but, however) signal relationships between ideas, within and between sentences
 - that passive voice can hide responsibility (eg Hundreds of people were injured.) (8^ο έτος)
 - that turning verbs into nouns can be used to tightly compress ideas, information and concepts, and to add formality to the argument (eg 'Advertising influences people' to 'The influence of advertising')

«Οι μαθητές μαθαίνουν την ορολογία ή μεταγλώσσα για να περιγράφουν και να συζητούν συγκεκριμένες δομές και χαρακτηριστικά της γλώσσας όπως παράγονται στα διάφορα συγκείμενα³¹».

Επιπλέον, οι γνώσεις που αποκτούν οι μαθητές δεν παραμένουν μόνο στο επίπεδο της γλώσσας αλλά επεκτείνονται και σε παραγλωσσικά στοιχεία. Αναφέρεται σχετικά:

(οι μαθητές πρέπει να) «εφαρμόζουν τη γνώση τους σχετικά με τα προφορικά κείμενα και την προφορική γλώσσα, ώστε να πειραματιστούν με τεχνικές που επηρεάζουν το κοινό όπως είναι το λεξιλόγιο, ο ρυθμός, ο επιτονισμός, ο χρόνος, οι παύσεις, η γλώσσα του σώματος και οι εκφράσεις του προσώπου³²» (επίπεδο 5).

Οι μαθητές, λοιπόν, γνωρίζουν ρητά το ρόλο που παίζει κάθε παραγλωσσικό ή εξωγλωσσικό στοιχείο στην επιρροή του ακροατηρίου, επομένως οδηγούνται στην κριτική επίγνωση όχι μόνο της γλώσσας αλλά και επιπλέον στοιχείων που συνοδεύουν τον προφορικό λόγο.

Γνώσεις για τη σημείωση

Ιδιαιτερότητα του γλωσσικού Π.Σ. της Βικτώριας είναι η αναφορά σε γνώσεις που αφορούν γενικότερα την ανάγνωση της σημείωσης. Οι μαθητές αποκτούν συγκεκριμένες γνώσεις ώστε να είναι σε θέση να αναλύουν και να μελετούν τα οπτικά και πολυτροπικά κείμενα. Ορισμένες από αυτές τις γνώσεις είναι οι παρακάτω:

«- πώς οι γωνίες της κάμερας και τα είδη λήψεων χρησιμοποιούνται για να τοποθετήσουν τους αναγνώστες και τους θεατές.

³¹ Students learn terminology or metalanguage to describe and discuss particular structures and features of language produced in a variety of contexts.

³² They apply their knowledge of spoken texts and oral language to experiment with techniques to influence audiences, including vocabulary, rhythm, intonation, timing, pausing, body language and facial expression.

- πώς ο ήχος φθίνει, διαλύεται, κόβεται και υπερσυνδέεται ώστε να εδραιώσει τη συνοχή του κειμένου.
- πώς η οπτική, μη λεκτική και ακουστική γλώσσα συνδυάζονται ώστε να τοποθετήσουν ένα κοινό³³» (9^ο έτος)

Όπως φαίνεται και από το παραπάνω χαρακτηριστικό απόσπασμα, θα λέγαμε πως υπάρχει μια γραμματική της πολυτροπικής σημείωσης, με όρους που αφορούν την οπτική και την ακουστική γλώσσα. Όμως, τέτοιου είδους αποσπάσματα είναι πολύ λιγότερα σε σχέση με τη γραμματική της λεκτικής γλώσσας, γεγονός που αναδεικνύει ότι είναι μερική η έμφαση στις γνώσεις για τη σημείωση. Μέσα από αυτή την παρατήρηση, συμπεραίνεται ότι ο λόγος των πολυγραμματισμών έχει μάλλον αναδυόμενο ρόλο μέσα στο Π.Σ. καθώς δεν υπάρχει μια πιο οργανωμένη γραμματική της εικόνας.

3.3. Γνώσεις για τον κόσμο

Στο γλωσσικό μάθημα, εκτός από τις γνώσεις για τη γλώσσα που μεταφέρονται και τις δεξιότητες γραμματισμού που αναπτύσσονται, μεταφέρονται και ορισμένες γνώσεις για τον κόσμο. Πολλές φορές, μάλιστα, προτείνεται και συγκεκριμένη θεματολογία που θα πρέπει να πραγματευτεί το γλωσσικό μάθημα. Στην περίπτωση του Π.Σ. της Βικτώριας, δεν προτείνονται συγκεκριμένα θέματα που θα πρέπει να καλυφθούν στο γλωσσικό μάθημα. Αντίθετα, ο εκπαιδευτικός είναι υπεύθυνος για την επιλογή των θεμάτων, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών και την επικαιρότητα.

Παρότι στο γλωσσικό μάθημα δεν δίνεται συγκεκριμένη θεματική κατεύθυνση, σε διαθεματικό επίπεδο εμφανίζονται ορισμένα θέματα, όπως είναι ο σχεδιασμός και η τεχνολογία στο νήμα της διαθεματικής μάθησης και η αγωγή υγείας και η αγωγή του πολίτη στο νήμα της φυσικής, προσωπικής και κοινωνικής μάθησης. Οι γνώσεις

³³ - how camera angles and shot types are used to position readers and viewers
 - how sound fades, dissolves, cuts and hyperlinks establish cohesion in texts
 - how visual, nonverbal and auditory language are combined to position an audience.

αυτές αναπτύσσονται σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα στο σύνολο του σχολείου, και όχι μεμονωμένα στο γλωσσικό μάθημα.

Επιπλέον, φαίνεται πως όλο το curriculum έχει δημιουργηθεί ακολουθώντας συγκεκριμένες στάσεις και πεποιθήσεις απέναντι στον κόσμο. Η κύρια προσέγγιση του curriculum αντιμετωπίζει το σημερινό κόσμο ως ένα πεδίο αλλαγών, αλλαγές που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από ένα curriculum ώστε να είναι επιτυχημένο. Δίνεται έμφαση στον παγκοσμιοποιημένο κόσμο και στην οικονομία της γνώσης. Το παρακάτω απόσπασμα παρουσιάζει συνοπτικά την αντίληψη αυτή για τον κόσμο:

«Το VELS προτείνει πως οι μαθητές πρέπει να αναπτύξουν ένα σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων και συμπεριφορών τα οποία θα τους προετοιμάζουν για την επιτυχία σε έναν κόσμο που είναι περίπλοκος, αλλάζει συνέχεια, είναι πλούσιος στις τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών, απαιτεί γνώση και κατανόηση υψηλής τάξεως και είναι ολοένα και πιο παγκόσμιος στην προοπτική και τις επιρροές του³⁴»

Οι αλλαγές του σημερινού κόσμου αφορούν σε μεγάλο βαθμό την μετακίνηση από το τοπικό στο παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που τονίζεται ιδιαίτερα σε όλα τα κείμενα με τη συνεχή αναφορά στον παγκόσμιο κόσμο (global world) και στην παγκόσμια κοινότητα (global community). Επιπλέον, σημαντική αλλαγή είναι και η ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης (knowledge based economy), καθώς οι γνώσεις αποκτούν μια ιδιαίτερη κεφαλαιακή αξία σε αυτό το πλαίσιο. Τέλος, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται και αυτές ως ένα μέρος του σημερινού κόσμου που αλλάζει, καθώς επιφέρουν αλλαγές στον τρόπο μάθησης των παιδιών και απαιτούν νέες δεξιότητες.

Το σχολείο θα πρέπει να δημιουργεί πολίτες που θα μπορούν να ανταπεξέρχονται στις απαιτήσεις αυτού του κόσμου αλλά, παράλληλα, θα δημιουργούν και ένα βιώσιμο μέλλον. Μάλιστα, μέσα στο Π.Σ. περιγράφεται ο

³⁴ The Victorian Essential Learning Standards propose that students need to develop a set of knowledge, skills and behaviours which will prepare them for success in a world which is complex, rapidly changing, rich in information and communications technology, demanding high-order knowledge and understanding and increasingly global in its outlook and influences.

μελλοντικός πολίτης-στόχος, σε ειδικό υποκεφάλαιο με τίτλο «χτίζοντας το μέλλον».

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από αυτό το κεφάλαιο:

«Για την επιτυχία σε αυτόν τον κόσμο, όλοι οι μαθητές πρέπει να αναπτύξουν τις δυνατότητες να:

- Διαχειρίζονται τους εαυτούς τους ως άτομα και σε σχέση με άλλους
- Να κατανοούν τον κόσμο στον οποίο μένουν
- Να δρουν αποτελεσματικά σε αυτόν τον κόσμο

Οι μαθητές θα πρέπει να δημιουργήσουν ένα μέλλον το οποίο:

- Είναι βιώσιμο: κατανοώντας τον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν τα κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά συστήματα και πώς μπορούν να τα διαχειρίζονται
- Είναι καινοτόμο: αναπτύσσοντας τις δεξιότητες να λύνουν νέα προβλήματα με τη χρήση ενός εύρους διαφορετικών προσεγγίσεων για τη δημιουργία μοναδικών λύσεων
- Χτίζει γερές κοινωνίες: χτίζοντας κοινούς σκοπούς και αξίες και προωθώντας την αμοιβαία ευθύνη και εμπιστοσύνη σε μια ποικιλόμορφη κοινωνικοπολιτισμική κοινωνία³⁵.»

Φαίνεται, λοιπόν, πως το curriculum της Βικτώριας έχει σαφείς στόχους για τον κόσμο που θέλει να δημιουργήσει έτσι ώστε να υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες ανάπτυξης της χώρας. Οι μελλοντικοί πολίτες, όπως θα διαμορφωθούν μέσα από την εκπαίδευση, θα μπορούν να δρουν αποτελεσματικά σε αυτόν τον κόσμο, είτε σε ατομικό είτε σε συλλογικό επίπεδο, και να συμμετέχουν στη δημιουργία μιας «βιώσιμης, καινοτόμου και γεράς» κοινωνίας.

³⁵ To succeed in that world, all students need to develop the capacities to:

- manage themselves as individuals and in relation to others
- understand the world in which they live; and
- act effectively in that world.

Students will need to create a future which:

Is sustainable – developing an understanding of the interaction between social, economic and environmental systems and how to manage them.

Is innovative – developing the skills to solve new problems using a range of different approaches to create unique solutions.

Builds strong communities – by building common purposes and values and by promoting mutual responsibility and trust in a diverse socio-cultural community

Ειδικότερα με το ζήτημα του πολίτη του μέλλοντος και γενικότερα με την ιδιότητα του πολίτη ασχολείται το πεδίο της «αγωγής του πολίτη και της ιδιότητας του πολίτη» το οποίο βρίσκεται στο νήμα της «φυσικής, προσωπικής και κοινωνικής μάθησης». Καθώς η ιδιότητα του πολίτη αναπτύσσεται μέσα σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα, φαίνεται πως δίνεται έμφαση σε αυτό και ιδιαίτερα στις δράσεις που θα μπορεί να αναλαμβάνουν οι πολίτες. Στην παρούσα εργασία δεν θα επεκταθούμε στην παρουσίαση του πολίτη που δημιουργείται καθώς δεν αποτελεί στόχο τόσο του γλωσσικού μαθήματος αλλά ενός άλλου διαθεματικού πεδίου.

4. Το διαθεματικό πεδίο των ΤΠΕ

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστεί ο ρόλος των νέων τεχνολογιών συνολικά στα σχολεία της Βικτώριας, όπως διαφαίνεται μέσα από το πεδίο των ΤΠΕ. Όπως αναφέρθηκε και στην παρουσίαση του curriculum (κεφ. 2), οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ως ένα διαθεματικό πεδίο το οποίο θα πρέπει να πραγματώνεται μέσα σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα. Στη συνέχεια, θα αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο προτείνεται να χρησιμοποιούνται τα νέα μέσα στο σχολείο καθώς και το είδος του νέου γραμματισμού που αναπτύσσεται.

Στο πεδίο των ΤΠΕ, οι νέες τεχνολογίες ορίζονται ως «το υλικό (*hardware*) και το λογισμικό (*software*) που επιτρέπει στα δεδομένα να επεξεργάζονται ψηφιακά, να αποθηκεύονται και να μεταδίδονται. Οι ΤΠΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την πρόσβαση, επεξεργασία, διαχείριση και παρουσίαση πληροφοριών, για τη μοντελοποίηση και τον έλεγχο γεγονότων, για την κατασκευή νέας κατανόησης, και για την επικοινωνία με άλλους³⁶». Πιο συγκεκριμένα, το υλικό (*hardware*) συμπεριλαμβάνει αντικείμενα όπως υπολογιστές, εκτυπωτές, ψηφιακές κάμερες, διαδραστικούς πίνακες, κινητά τηλέφωνα, ρομπότ. Το λογισμικό (*software*) περιλαμβάνει εφαρμογές όπως: επεξεργαστές κειμένων, λογιστικά φύλλα, συγγραφή ιστοσελίδων (*web authoring*), δημιουργία πολυμέσων (*multimedia authoring*), δημιουργό ταινιών/κινουμένων σχεδίων (*movie maker/animations*), βάσεις δεδομένων, περιηγητές διαδικτύου (*internet browsers*), επεξεργαστή εικόνων (*image editor*) και οργανωτή με διαγράμματα (*graphic organizer*).

Ο γενικότερος στόχος της χρήσης των ΤΠΕ σε διαθεματικό πλαίσιο, σύμφωνα πάντα με το Π.Σ., είναι «η αλλαγή της μάθησης και ο εμπλουτισμός του μαθησιακού περιβάλλοντος³⁷». Επομένως, η χρήση των ΤΠΕ συσχετίζεται με μαθησιακούς και γνωσιακούς στόχους, και όχι με τεχνικές δεξιότητες. Μάλιστα, η αλλαγή της μάθησης

³⁶ Information and communications technology (ICT) is the hardware and software that enables data to be digitally processed, stored and communicated. ICT can be used to access, process, manage and present information; model and control events; construct new understanding; and communicate with others.

³⁷ to transform their learning and to enrich their learning environment.

επέρχεται μέσα από την παρακολούθηση της ίδιας της διαδικασίας της μάθησης και των στρατηγικών σκέψης, όπως θα φανεί και παρακάτω.

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστεί, στη συνέχεια, το περιεχόμενο κάθε διάστασης (dimension) του πεδίου των ΤΠΕ, ξεκινώντας με την οπτικοποίηση της σκέψης, στη συνέχεια με τη χρήση των ΤΠΕ για δημιουργία και, τέλος, με τις ΤΠΕ για επικοινωνία. Σημειώνεται πως δεν θα παρουσιαστούν οι πιο τεχνικές πλευρές του μαθήματος που αφορούν τη χρήση εξειδικευμένων λογισμικών, όπως τα λογισμικά εξομίωσης μοντέλων και ρομποτικής. Τέλος, θα παρουσιαστούν ορισμένα περιβάλλοντα που παρέχονται στα σχολεία της Βικτώριας από το υπουργείο εκπαίδευσης.

4.1. ΤΠΕ για οπτικοποίηση της σκέψης (for visualizing thinking)

Η χρήση των νέων τεχνολογιών ως ένα μέσο που μπορεί να βοηθήσει την ίδια την σκέψη, και κατ' επέκταση τη μάθηση, αποτελεί ιδιαιτερότητα του Βικτωριανού Π.Σ. Ουσιαστικά, αυτή η διάσταση αφορά τις δυνατότητες που προσφέρουν οι ΤΠΕ για τη δημιουργία σχεδιαγραμμάτων τα οποία αναδεικνύουν τη ροή σκέψης του μαθητή. Τέτοιους είδους λογισμικά αποκτούν χρησιμότητα και στα πλαίσια του γλωσσικού μαθήματος καθώς οι μαθητές μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν κατά τον προσχεδιασμό και την οργάνωση των κειμένων τους, στα πλαίσια της γραφής ως διαδικασίας. Αναφέρεται σχετικά με αυτά τα λογισμικά:

«Μπορούν να αναπαραστήσουν την αιτιακή σκέψη χρησιμοποιώντας οργανωτές γραφημάτων όπως τα διαγράμματα αιτίου-αποτελέσματος, τα γραφήματα επιρροής (...)»³⁸. (επίπεδο 6)

Δίνεται, λοιπόν, ιδιαίτερη έμφαση στον προσχεδιασμό και στην οργάνωση της σκέψης με τη βοήθεια ειδικών λογισμικών. Μάλιστα, αναφέρονται και συγκεκριμένοι λόγοι για τους οποίους θα πρέπει να προτιμάται η οπτικοποίηση της σκέψης στις ΤΠΕ και όχι στο χαρτί. Λέγεται σχετικά:

³⁸ they can represent causal reasoning by using graphic organisers such as cause-and-effect diagrams, influence diagrams (...)

« -Η μεγαλύτερη επιρροή που έχουν τα οπτικά ερεθίσματα της οθόνης (χρώματα, διαφορετική γραμματοσειρά, σύμβολα, animation) ενθαρρύνουν την επιμονή και τη βαθύτερη σκέψη.

- Δυνατότητα διπλού κώδικα, για παράδειγμα, χρήση δύο τύπων δεδομένων όπως ήχου και κείμενου ή αριθμών και animation, για να αξιολογούν με συστηματικό τρόπο τις ιδέες τους.³⁹»

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποσπάσματα, αναδεικνύεται μια εργαλειολογική λογική απέναντι στη χρήση των νέων τεχνολογιών. Τα λογιστικά οπτικοποίησης της σκέψης, όπως οι οργανωτές με διαγράμματα (graphic organizer) αποτελούν ένα εργαλείο μέσω του οποίου πραγματώνεται μια στρατηγική μάθησης. Παρότι θα μπορούσε να ακολουθηθεί η ίδια στρατηγική με τη βοήθεια του χαρτιού, επιλέγονται τα νέα μέσα εξαιτίας της αναπαραστατικής τους ικανότητας και της ευχέρειας που προσφέρουν.

Όμως, ο στόχος της χρήσης αυτών των λογισμικών οπτικοποίησης της σκέψης δεν είναι η απλή δημιουργία σχεδιαγραμμάτων. Αντίθετα, στόχος είναι η ρητή επίγνωση των στρατηγικών σκέψης καθώς και η ανάπτυξη ικανοτήτων μάθησης. Μέσα από την οπτική αναπαράσταση της σκέψης, οι μαθητές θα μπορούν να μετασχηματίζουν τον τρόπο σκέψης έτσι ώστε, τελικά, να αλλάζουν και τον ίδιο τον τρόπο μάθησης. Ουσιαστικά, οι ΤΠΕ εμφανίζονται εδώ ως ένα μέσο που συνεισφέρει στη «μάθηση του πώς μαθαίνεις» (learn how to learn), μια δεξιότητα που συνδέεται άμεσα με τις απαιτήσεις του νέου γραμματισμού και την κοινωνία της γνώσης. Τελικά, η χρήση τους σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα αποτελεί ένα απαραίτητο εργαλείο μάθησης και ανάπτυξης της αναλυτικής σκέψης.

4.2. ΤΠΕ για δημιουργία (ICT for creating)

³⁹ - the greater impact of onscreen visuals (using colour, different fonts, symbols and animation) encourages persistence and deeper thinking
- the possibility of dual coding, for example, using two different data types such as sound and text or numbers and animations to systematically assess ideas

Όπως διαφάνηκε και από την ανάλυση του γλωσσικού μαθήματος, οι νέες τεχνολογίες, και ιδιαίτερα τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένου, χρησιμοποιούνται ως ένα περιβάλλον εργασίας το οποίο διευκολύνει τη συνεχή αναδιαμόρφωση των κειμένων. Στο πεδίο των ΤΠΕ, φαίνεται πως δίνεται έμφαση σε αυτήν την πλευρά των νέων τεχνολογιών. Αναφέρεται συνεχώς πως σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα οι μαθητές θα πρέπει να χρησιμοποιούν ένα εύρος λογισμικών ώστε να δημιουργήσουν ποικίλα πληροφοριακά προϊόντα. Τα παρακάτω αποσπάσματα είναι ενδεικτικά:

«Οι μαθητές κάνουν συνεχείς τροποποιήσεις στα προϊόντα τους για να αυξήσουν την απόδοση και την αποτελεσματικότητά τους»⁴⁰.» (επίπεδο 5)

*«Οι μαθητές αναπτύσσουν τη γνώση τους για τα χαρακτηριστικά των δεδομένων επεξεργαζόμενοι διάφορους τύπους δεδομένων όπως κείμενο, ήχο, αριθμούς, εικόνες (σταθερές και κινούμενες) ώστε να δημιουργήσουν δομημένα πληροφοριακά προϊόντα, για παράδειγμα, εκθέσεις και αναφορές, *animated slide shows*, ιστοσελίδες, φυλλάδια και καρτούν»⁴¹.» (επίπεδο 5)*

Είναι φανερό από τα παραπάνω αποσπάσματα πως χρησιμοποιείται η κοινωνική γλώσσα της πληροφορικής. Το ονοματικό σύνολο «τύποι δεδομένων» ουσιαστικά αναφέρεται στους διαφορετικούς τρόπους σημείωσης (εικόνα, ήχος, γλώσσα). Αντίστοιχα, το ονοματικό σύνολο «πληροφοριακά προϊόντα» εστιάζει στα διάφορα κείμενα που παράγονται μέσω των υπολογιστών και «η απόδοση και η αποτελεσματικότητα» ουσιαστικά αναφέρονται στην επιτυχή εκπλήρωση του κοινωνικού σκοπού του κειμένου. Η χρήση της κοινωνικής γλώσσας της πληροφορικής αναδεικνύει περισσότερο τα τεχνικά χαρακτηριστικά των κειμένων (δεδομένα) καθώς και το σκοπό τους (πληροφορία). Πιθανόν η χρήση αυτής της γλώσσας να στοχεύει και στη διαφοροποίηση μεταξύ του πεδίου των ΤΠΕ και των άλλων πεδίων ώστε να μη συγχέονται.

Οι νέες τεχνολογίες, λοιπόν, αποτελούν το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο χρησιμοποιείται σε όλο το σχολείο ώστε να παράγονται ποικίλα κείμενα. Τα

⁴⁰ Students make ongoing modifications to their products to improve their efficiency and effectiveness

⁴¹ Students develop their knowledge about the characteristics of data by manipulating various data types, such as text, sound, numbers and images (still and moving), to create formatted information products; for example, essays and reports, animated slide shows, and websites, brochures and cartoons.

κείμενα αυτά παρουσιάζουν ορισμένες ιδιαιτερότητες ως προς τις λεξικογραμματικές και σημειωτικές τους συμβάσεις. Συγκεκριμένα, αναφέρεται πως οι μαθητές θα πρέπει να υιοθετήσουν κάποια «ήδη κατοχυρωμένα στυλ διαμόρφωσης» στα πληροφοριακά τους προϊόντα. Το παρακάτω απόσπασμα είναι χαρακτηριστικό:

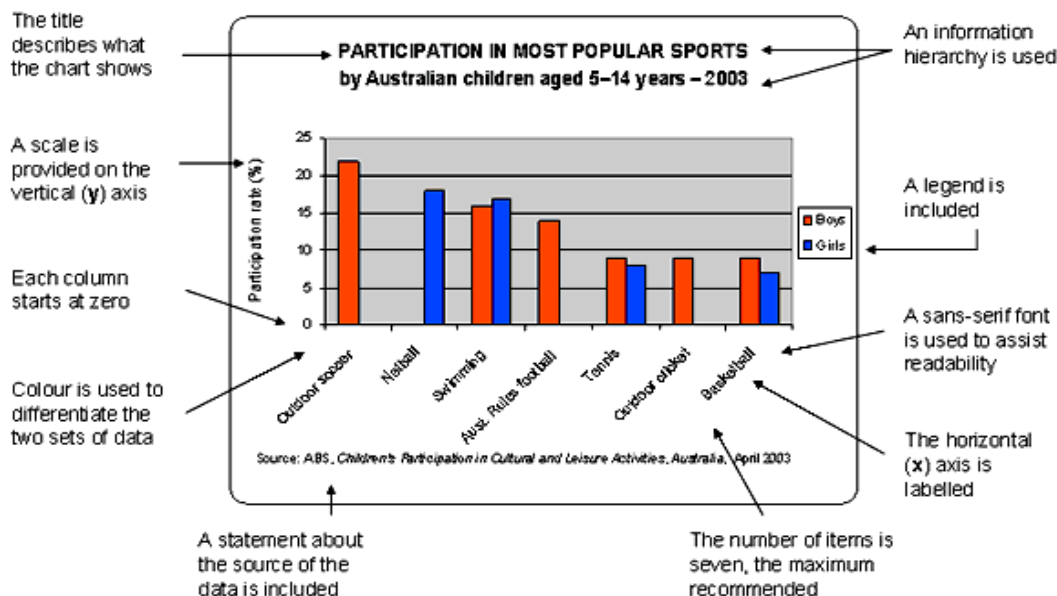
«Αποτελεσματικός σχεδιασμός γίνεται όταν οι μαθητές εφαρμόζουν τα ήδη κατοχυρωμένα στυλ διαμόρφωσης ΤΠΕ (π.χ. τα στατιστικά δεδομένα διαμορφώνονται σε πίνακες και γραφήματα καθώς είναι πιο εύκολο να διαβαστούν απ' ότι ένα συνεχές κείμενο) και τις συμβάσεις/κανόνες των ΤΠΕ για τη διάταξη της πληροφορίας (τα γραφήματα πρέπει να έχουν τίτλο, ετικέτες στους άξονες), καθώς και τα σωστά γραφικά στοιχεία⁴².»

Χρησιμοποιώντας τη φράση «κατοχυρωμένα στυλ διαμόρφωσης» (accepted ICT formatting styles) βλέπουμε πως πάλι χρησιμοποιείται η κοινωνική γλώσσα της πληροφορικής. Ουσιαστικά, η φράση αυτή μπορεί να «μεταφραστεί» στην κειμενοκεντρική κοινωνική γλώσσα ως «οι συμβάσεις των κειμενικών ειδών». Αυτές οι κειμενικές συμβάσεις έχουν δημιουργηθεί εξαιτίας του ίδιου του νέου μέσου και σύμφωνα με το απόσπασμα, πρέπει πάντα να τηρούνται κατά την παραγωγή των κειμένων. Είναι ενδιαφέρον να δούμε εδώ έναν τέτοιο κειμενικό τύπο, αυτό του στατιστικού γραφήματος, όπως παρουσιάζεται στο πεδίο των ΤΠΕ.

⁴² Effective design occurs when students apply the accepted ICT formatting styles (statistics are formatted in tables or graphs as these are easier to read than prose) and ICT conventions/rules for the layout of the information (graphs should have a title, axis labels, and key)

Graphs and charts – design features

Column chart

Μπορεί ένα γράφημα να μην αποτελεί συνήθως αντικείμενο μελέτης του γλωσσικού μαθήματος αλλά αποτελεί αναμφισβήτητα ένα πολυτροπικό κείμενο στο οποίο η γλώσσα σε συνδυασμό με τα γραφήματα παίζουν το βασικό ρόλο. Όπως φαίνεται στο σχεδιάγραμμα που δίνεται παραπάνω, οι μαθητές πρέπει να προσέχουν διάφορα γλωσσικά χαρακτηριστικά κατά τη δημιουργία αυτών των κειμένων. Ορισμένα από αυτά είναι ο τίτλος που θα πρέπει να παρουσιάζει τις πληροφορίες με ιεραρχία (από το γενικό στο ειδικό), οι ονομασίες των μπαρών και η αναφορά στην πηγή. Οι ΤΠΕ θα λέγαμε πως μάλλον συμβάλλουν στην ευκολότερη δημιουργία τέτοιων «κειμένων» και δεν αποτελούν τους αποκλειστικούς δημιουργούς τους, καθώς μπορούν να γίνουν και στο χαρτί. Βέβαια, εδώ το γράφημα αντιμετωπίζεται ως κείμενο που παράγεται αποκλειστικά από τις ΤΠΕ και μάλιστα αναφέρονται και κάποιες συμβάσεις που συσχετίζονται με το νέο μέσο, όπως είναι η γραμματοσειρά. Ουσιαστικά, κατά την παραγωγή τέτοιων κειμένων συνδυάζονται γνώσεις από τρία πεδία (γλωσσικό, μαθηματικών και ΤΠΕ), γεγονός που αναδεικνύει το διαθεματικό χαρακτήρα που έχει η χρήση του νέου μέσου.

Ένα άλλο ζήτημα που σχετίζεται με τη χρήση των ΤΠΕ είναι αυτό της πνευματικής ιδιοκτησίας. Καθώς οι ΤΠΕ καθιστούν ιδιαίτερα εύκολη την αντιγραφή κειμένων ή την χρήση εικόνων και ήχων που έχουν δημιουργηθεί από άλλους, το ζήτημα των πνευματικών δικαιωμάτων βρίσκεται στο προσκήνιο. Οι μαθητές πρέπει να έχουν επίγνωση αυτών των ζητημάτων και να φροντίζουν ώστε να μην τα παραβιάζουν. Αναφέρεται, για παράδειγμα:

«Οι μαθητές διερευνούν τη διάκριση μεταξύ νόμιμων και παράνομων χρήσεων των ΤΠΕ και δημιουργούν πληροφοριακά προϊόντα που συμμορφώνονται με το νόμο πνευματικής ιδιοκτησίας στις ΤΠΕ. Αυτό συγκεκριμένα σχετίζεται με το copyright⁴³» (επίπεδο 5)

Οι νέες τεχνολογίες έχουν φέρει στο προσκήνιο τέτοιου είδους ζητήματα και οι μαθητές θα πρέπει να αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να μην παραβαίνουν τους νόμους που έχουν τεθεί γύρω από την πνευματική ιδιοκτησία.

Επιπλέον, στη διάσταση της δημιουργίας οι ΤΠΕ εμφανίζονται και με άλλες χρήσεις, όπως είναι η δημιουργία «ημερολογίου μάθησης» (learning journal). Πρόκειται ουσιαστικά για έναν ηλεκτρονικό φάκελο στον οποίο οι μαθητές κρατούν όλη τους τη δουλειά με σκοπό να τη δείξουν σε οποιονδήποτε άμεσα ενδιαφερόμενο. Αναφέρεται, για παράδειγμα:

«Οι μαθητές αναπτύσσουν και διατηρούν μια ψηφιακή τράπεζα αποδείξεων, αναπτύσσοντας, για παράδειγμα, έναν ηλεκτρονικό φάκελο για διάφορους αποδέκτες όπως είναι οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς ή οι μελλοντικοί εργοδότες, και τα χρησιμοποιούν ώστε να δείξουν και να παρακολουθήσουν την πρόοδό της μάθησης τους σε όλες τις περιοχές του σχολείου⁴⁴» (επίπεδο 5)

Οι μαθητές, λοιπόν, δημιουργούν αυτά τα ημερολόγια μάθησης με έναν διπλό σκοπό. Από τη μια για να παρακολουθούν μόνοι τους την πρόοδό τους και να προχωρήσουν στην αυτοαξιολόγηση. Από την άλλη, για να αποδείξουν την πρόοδό

⁴³ Students explore the distinction between legal and illegal uses of ICT and create information products that comply with ICT intellectual property law. This particularly relates to copyright

⁴⁴ Students develop and manage their digital bank of evidence, developing, for example, an electronic portfolio for a range of audiences, including teachers, parents and potential employers, and use this to demonstrate and monitor their learning progress in all areas of the curriculum.

τους και τη δουλειά τους σε οποιονδήποτε μπορεί να ενδιαφέρεται, χωρίς όμως να γίνεται κάποια αναφορά στην αξιολόγηση. Ουσιαστικά, οι μαθητές έχουν έναν ιδιαίτερα ενεργό ρόλο στην παρακολούθηση της προόδου τους, γεγονός που θα αναδειχθεί περαιτέρω στο κεφάλαιο της Αξιολόγησης (κεφ. 6).

Ακόμη, ο ενεργητικός ρόλος των μαθητών αναδεικνύεται και μέσα από μια ακόμη πρακτική, αυτή της δημιουργίας λεπτομερών πλάνων για τις εργασίες τους. Αναφέρεται, χαρακτηριστικά:

«Οι μαθητές, ατομικά και σε ομάδες, χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ώστε να κάνουν λεπτομερή πλάνα για τα σχέδια εργασίας τους στα οποία βάζουν σε σειρά τις εργασίες που πρέπει να γίνουν, τις πηγές που απαιτούνται και τις προθεσμίες εκτέλεσης. Κρατούν σημειώσεις πάνω στα πλάνα ώστε να εξηγήσουν αλλαγές που τυχόν γίνονται κατά την εκτέλεση των έργων⁴⁵.» (επίπεδο 6)

Η αναφορά σε σχέδια εργασίας (project) φανερώνει πως πρόκειται για μια μέθοδο ιδιαίτερα διαδεδομένη στις διδακτικές πρακτικές της Βικτώριας. Μάλιστα, ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσονται τα σχέδια εργασίας αποτελεί υπόρρητη γνώση για τους Αυστραλούς, καθώς δεν επεξηγείται πουθενά ο όρος «project». Κατά την πραγμάτωση των σχεδίων εργασίας, οι μαθητές φαίνεται να αναλαμβάνουν ακόμα πιο ενεργό ρόλο απ' ότι συνήθως, καθώς καλούνται να φτιάξουν οι ίδιοι το πλάνο εργασίας και να παρακολουθήσουν την πρόοδο των εργασιών τους. Σε αυτό το πλαίσιο, οι νέες τεχνολογίες λειτουργούν περισσότερο ως ένα εργαλείο που διευκολύνει τη δημιουργία των πλάνων και της παρακολούθησης των εργασιών.

Συμπερασματικά, στη διάσταση της δημιουργίας, οι ΤΠΕ έχουν πολλαπλό ρόλο. Από τη μια, χρησιμοποιούνται ως περιβάλλοντα εργασίας για τη δημιουργία ποικίλων πληροφοριακών προϊόντων. Από την άλλη όμως αναγνωρίζονται ως μέσα πρακτικής γραμματισμού καθώς αναγνωρίζονται οι κειμενικές ιδιαιτερότητες των ψηφιακών κειμένων αλλά και τα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Επιπλέον, οι νέες τεχνολογίες αποτελούν ένα εργαλείο το οποίο αναδεικνύει τον πρωταγωνιστικό

⁴⁵ Students, individually and in teams, use ICT to make detailed project plans that sequence tasks to be done, resources needed and timelines for completion. They annotate these plans to explain changes made during the execution of tasks.

ρόλο των μαθητών, καθώς χρησιμοποιούνται στην παρακολούθηση της μάθησης και της αυτοαξιολόγησης αλλά και στην παρακολούθηση της προόδου των διαφόρων σχεδίων εργασίας που αναλαμβάνουν οι μαθητές.

4.3.ΤΠΕ για επικοινωνία (ICT for communicating)

Η διάσταση της επικοινωνίας των ΤΠΕ επικεντρώνεται στη χρήση του διαδικτύου ως ενός μέσου που επιτρέπει την εύκολη μετάδοση των ιδεών, των απόψεων και των γνώσεων αλλά και ως μιας πηγής πληροφοριών. Πρόκειται για μια διάσταση που ενισχύει τον επικοινωνιακό χαρακτήρα του curriculum, σε συνδυασμό με το διαθεματικό πεδίο της Επικοινωνίας και τα επικοινωνιακά στοιχεία του γλωσσικού Π.Σ. Ορισμένα από τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στην επικοινωνία περιγράφονται στα παρακάτω αποσπάσματα:

(οι μαθητές) «Έχουν πρόσβαση στις απαραίτητες ιστοσελίδες και σε διαδικτυακά φόρα, όπως ιστολόγια και ιστοσελίδες συζητήσεων (chat), για να εντοπίσουν πληροφορίες και να διαμοιραστούν ιδέες, χρησιμοποιώντας πρωτόκολλα που σέβονται τους άλλους χρήστες και προστατεύουν την προσωπική ασφάλεια των μαθητών. Δημοσιεύσουν τη δουλειά τους στο διαδίκτυο, αφού έχει δοκιμαστεί και αξιολογηθεί⁴⁶» (επίπεδο 5)

«Μοιράζονται ιδέες με τον εκπαιδευτικό και άλλους μέσω ενός εύρους μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας όπως mail, συνεισφορά σε forum, SMS και διεπίδραση σε ιστοσελίδες όπως η Wikipedia, η οποία επιτρέπει στους θεατές να κάνουν τροποποιήσεις στο περιεχόμενο⁴⁷» (επίπεδο 6)

Ορισμένα χρήσιμα εργαλεία σε αυτή τη διάσταση, όπως φαίνεται, είναι τα ιστολόγια, τα φόρα, τα περιβάλλοντα άμεσης επικοινωνίας (chat), τα wikis, δηλαδή

⁴⁶ They access appropriate websites and online forums such as blogs and chat sites, to locate information and to share ideas, applying protocols that respect other users and that protect the personal safety of students. They publish their work on the Internet after it has been tested and evaluated.

⁴⁷ Students build on skills developed in previous levels to share ideas with the teacher and others through a range of electronic communication means such as email, contributing to forums, SMS messaging, and interacting with websites such as Wikipedia (http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page), which allow viewers to make modifications to the conte

εφαρμογές που ως επί το πλείστον εντάσσονται στο Web 2.0. Πρόκειται για εφαρμογές που χαρακτηρίζονται από κάποιες ιδιαιτερότητες όπως είναι η από κοινού συγγραφή, η τροποποίηση του κειμένου από τον αναγνώστη (για τα wikis), η δυνατότητα ανωνυμίας. Οι μαθητές ασκούνται στην επικοινωνία μέσω αυτών των νέων μέσων έτσι ώστε να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες νέου γραμματισμού.

Ουσιαστικά, η χρήση των ΤΠΕ ως ένα μέσο για επικοινωνία και δημοσίευση συντελεί στην επέκταση του σχολικού χωροχρόνου. Η σχολική επικοινωνία επεκτείνεται σε έναν παράλληλο ψηφιακό χώρο πέρα από τα στενά όρια της σχολικής τάξης. Ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα είναι το παρακάτω:

«Τα σημερινά εργαλεία σύγχρονης επικοινωνίας όπως η τηλεσυνδιάσκεψη και η συνεδρίαση με βίντεο αναπτύσσουν περαιτέρω τις διαπροσωπικές δεξιότητες καθώς χτίζουν την ομαδική γνώση και παρέχουν στους μαθητές εμπειρία από τον πραγματικό κόσμο όπως η συνεργασία σε μια εικονική ομάδα (virtual team), μια πρακτική που είναι κοινή στον εργασιακό χώρο σήμερα⁴⁸»

Η συνεργασία σε εικονικές ομάδες φαίνεται να επεκτείνει τα όρια του σχολικού χώρου όχι μόνο προς τον ψηφιακό κόσμο αλλά προς την παγκόσμια επικοινωνία και συνεργασία. Στο γλωσσάρι που συνοδεύει το πεδίο των ΤΠΕ, στο λήμμα «εικονικές ομάδες» αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι «είναι οι ομάδες στις οποίες οι άνθρωποι συνεργάζονται μεταξύ τους μέσω του διαδικτύου, καθώς συναντιούνται και δουλεύουν ηλεκτρονικά. Μπορεί να αποτελούνται από άτομα που βρίσκονται μέσα στην πολιτεία, σε άλλες πολιτείες ή εκτός της χώρας⁴⁹». Φαίνεται, λοιπόν, πως υπάρχει σύνδεση του σχολείου με το παγκόσμιο πλαίσιο, όπως άλλωστε απαιτεί και η σημερινή παγκοσμιοποιημένη κοινωνία.

Επιπλέον, η συνεργασία στα πλαίσια των εικονικών ομάδων αποτελεί μια ικανότητα που θεωρείται απαραίτητη στα πλαίσια του εργασιακού κόσμου. Οι

⁴⁸ Contemporary real-time communication tools such as netmeeting and video conferencing further develop interpersonal skills while building group knowledge and providing students with real world experience of collaborating as a virtual team – a common method of working in the world today.

⁴⁹ Those in which people work together via the Internet, meeting and working electronically; can comprise people from intrastate, interstate and overseas.

απαιτήσεις της εργασίας αναφέρονται και σε άλλα σημεία του πεδίου των ΤΠΕ, όπως στο παρακάτω ενδεικτικό απόσπασμα:

«Οι μαθητές λαμβάνουν υπόψη τους νέες ή αναδιδόμενες ΤΠΕ που χρησιμοποιούνται στους χώρους εργασίας, και πώς οι νέες τους δυνατότητες θα μπορούσαν να αλλάξουν τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές επεξεργάζονται δεδομένα και πληροφορίες καθώς αναπτύσσουν πληροφοριακά προϊόντα⁵⁰»

Είναι φανερό, λοιπόν, πως το πεδίο των ΤΠΕ βρίσκεται σε άμεση σύνδεση με τις απαιτήσεις νέου γραμματισμού που έχουν δημιουργηθεί στον πραγματικό εξωσχολικό κόσμο. Έτσι, οι μαθητές αποκτούν τις απαραίτητες δεξιότητες στις νεότερες ΤΠΕ ώστε να αποτελέσουν αποτελεσματικά και ανταγωνιστικά μέλη του εργατικού δυναμικού.

Στη διάσταση της επικοινωνίας συμπεριλαμβάνεται και η χρήση των νέων τεχνολογιών ως ενός μέσου δημοσίευσης. Ουσιαστικά, αυτή η χρήση αποτελεί το αποκορύφωμα της διαδικασίας της γραφής με τα κείμενα των μαθητών να δημοσιεύονται στον πραγματικό ψηφιακό κόσμο. Οι μαθητές θα πρέπει, αφού έχουν αξιολογήσει το κείμενό τους, να το δημοσιεύουν απέναντι σε ένα πραγματικό κοινό. Κατά τη δημοσίευση οποιουδήποτε κειμένου, θα πρέπει να σέβονται τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του αναγνωστικού τους κοινού. Αναφέρεται χαρακτηριστικά:

«Χρησιμοποιούν κατοχυρωμένα πρωτόκολλα για να επικοινωνήσουν συχνά με τους συμμαθητές τους, με ειδικούς και με άλλους, εκφράζοντας τα μηνύματά τους στην κατάλληλη γλώσσα για την επιλεγμένη μορφή επικοινωνίας και επιδεικνύοντας σεβασμό στις πολιτισμικές διαφορές⁵¹» (επίπεδο 6)

«Οι μαθητές (...) σέβονται την πολιτισμική διαφορετικότητα μεταξύ των χρηστών των ΤΠΕ. Για παράδειγμα, όταν χρησιμοποιούν εικονίδια σε μια ιστοσελίδα για να σηματοδοτήσουν λειτουργίες όπως η εκτύπωση και η

⁵⁰ Students consider new or emerging ICT used in workplaces, and how their new capabilities would change the way students process data and information when developing information products.

⁵¹ They use accepted protocols to communicate regularly online with peers, experts, and others, expressing their messages in language appropriate to the selected form of communication, and demonstrating respect for cultural differences.

ηλεκτρονική αλληλογραφία, οι οποίες είναι παγκοσμίως αναγνωρισμένες, και όταν σε διαφορετικές ιστοσελίδες χρησιμοποιούν σύμβολα που δεν είναι προσβλητικά⁵²» (επίπεδο 6)

Αναγνωρίζεται σε αυτό το σημείο πως τα διάφορα σύμβολα που χρησιμοποιούνται στις ιστοσελίδες μπορεί να είναι παγκοσμίως αναγνωρισμένα αλλά, παρόλα αυτά, πρέπει οι μαθητές να είναι πάντα προσεκτικοί στα σύμβολα που χρησιμοποιούν. Έχοντας πολιτισμική και κριτική επίγνωση κατά τη χρήση όχι μόνο της γλώσσας αλλά όλων των σημειωτικών πόρων, οι μαθητές καθίστανται υπεύθυνοι χρήστες του διαδικτύου που σέβονται τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του αναγνωστικού τους κοινού.

Στην ίδια διάσταση των ΤΠΕ εντάσσεται και η χρήση τους ως μια πηγή πληροφοριών. Οι μαθητές πρέπει να αναπτύξουν συγκεκριμένες δεξιότητες σχετικά με την αναζήτηση και την επεξεργασία των πληροφοριών. Δίνεται ένα σχετικό απόσπασμα:

«Επιλέγουν την κατάλληλη μηχανή αναζήτησης και χρησιμοποιούν περίπλοκες στρατηγικές έρευνας (π.χ. Boolean), ώστε να εντοπίσουν πληροφορίες από το διαδίκτυο και άλλες πηγές, και αξιολογούν την αξιοπιστία, την ακρίβεια και την σαφήνεια των πληροφοριών⁵³.» (επίπεδο 5)

Η χρήση του διαδικτύου ως μια πηγή πληροφορίας απαιτεί και ορισμένες δεξιότητες κριτικής ανάγνωσης. Η αναφορά σε «αξιοπιστία, ακρίβεια και σαφήνεια» παραπέμπει άμεσα στους κριτικούς λόγους, όπως άλλωστε αναδείχθηκαν και στην ανάλυση του γλωσσικού Π.Σ. Επομένως, ο κριτικός γραμματισμός φαίνεται να αναπτύσσεται και κατά τη χρήση των νέων τεχνολογιών και ιδιαίτερα του διαδικτύου ως πηγή πληροφορίας.

Συμπερασματικά, οι ΤΠΕ βλέπουμε πως στη διάσταση της επικοινωνίας αντιμετωπίζονται κυρίως ως ένα μέσο πρακτικής γραμματισμού και επικοινωνίας.

⁵² Students (...) respect cultural diversity among users of ICT; for example, using icons on a website to indicate functions such as print and mail, which are universally recognised, and using symbols that are not offensive to different cultures.

⁵³ They select appropriate search engines and use complex search strategies (for example, Boolean) to locate information from the Internet and other sources, and they evaluate the credibility, accuracy, reliability and comprehensiveness of this information

Συνεισφέρουν στη σύνδεση του σχολείου με τον εξωσχολικό κόσμο μέσω της δημοσίευσης των κειμένων στο διαδίκτυο αλλά και μέσα από την επέκταση του σχολικού ωροχρόνου προς τον ψηφιακό αλλά και προς τον πραγματικό κόσμο. Τέλος, οι νέες τεχνολογίες αποτελούν μια πηγή πληροφοριών, την οποία θα πρέπει να μάθουν να χειρίζονται οι μαθητές αναπτύσσοντας τις απαραίτητες δεξιότητες κριτικής ανάγνωσης.

4.4. Ιδιαίτερα εργαλεία ΤΠΕ που παρέχονται στα σχολεία της Βικτώριας

Σύμφωνα με το «Literacy and Numeracy Statement» υπάρχουν ποικίλες τεχνολογικές πηγές οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη διδασκαλία. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι κυριότερες από αυτές.

→ **To Ultranet**⁵⁴: Πρόκειται για ένα νέο εργαλείο καθώς διατίθεται στα σχολεία από τα τέλη του 2010. Πρόκειται για ένα διαδικτυακό σύστημα που, όπως λέγεται στην ιστοσελίδα του περιβάλλοντος, «*θα πάει τα δημόσια σχολεία της Βικτώριας στο μαθησιακό περιβάλλον του μέλλοντος*». Πρόκειται για ένα πλήρες περιβάλλον το οποίο προσφέρει έναν ασφαλή χώρο σε μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς.

Πιο συγκεκριμένα, τα εργαλεία που προσφέρει είναι τα εξής:

- Αρχική σελίδα: μπορεί να παραμετροποιηθεί ανάλογα με τις προτιμήσεις του καθενός (π.χ. RSS feeds, ημερολόγιο, σημειώσεις, σημαντικές ανακοινώσεις)
- eXpress Space: ένας προσωπικός χώρος για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς στον οποίο καταγράφεται η μάθηση και γίνεται ο αναστοχασμός απέναντι σε αυτή. Δίνεται συγκεκριμένος χώρος για τη δημιουργία ενός Φακέλου Μάθησης (learning portfolio) και καταγραφής των στόχων μάθησης (learning goals).
- Design: εδώ οι εκπαιδευτικοί μπορούν να προσχεδιάζουν τα μαθήματά τους, να δημιουργούν το πρόγραμμα σπουδών της τάξης και να συνεργάζονται με τους συναδέλφους τους έτσι ώστε να δημιουργήσουν το σχολικό curriculum.

⁵⁴ <http://www.education.vic.gov.au/about/directions/ultranet/default.htm>

- Community: εδώ οι μαθητές, οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βρουν τα νέα και τις εκδηλώσεις του σχολείου, καθώς επίσης μπορούν να συμμετέχουν σε ομάδες και δραστηριότητες του σχολείου.
- Collaborative Learning: οι μαθητές μπορούν να συμμετέχουν σε διαδικτυακές δραστηριότητες μάθησης που έχουν φτιαχτεί από τους εκπαιδευτικούς. Οι μαθητές χρησιμοποιούν ένα εύρος εργαλείων Web 2.0 όπως ιστολόγια, wikis, message boards και δημοσκοπήσεις
- Learner Profile: εκεί οι μαθητές, οι γονείς τους και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δουν ένα λεπτομερές προφίλ της προόδου του παιδιού
- Learning Tasks: Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να προσχεδιάσουν, να καταθέσουν και να αξιολογήσουν δραστηριότητες μάθησης και οι μαθητές μπορούν να τις δουν και να τις πραγματοποιήσουν.
- My content: Εδώ οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αποθηκεύσουν και να αναζητήσουν ψηφιακές πηγές μάθησης
- Connect: εδώ οι μαθητές μπορούν να βρουν ιστοσελίδες με επισκόπηση των περιεχομένων τους και διαδικτυακές δραστηριότητες

Πρόκειται, λοιπόν, για ένα ανοιχτό περιβάλλον μάθησης το οποίο μεταφέρει τη μάθηση στα ψηφιακά πλαίσια και στις νέες δυνατότητες που αυτά προσφέρουν. Ουσιαστικά, διευρύνει τα όρια του σχολικού χωροχρόνου καθώς δημιουργεί έναν παράλληλο ψηφιακό χώρο στον οποίο μπορούν να έχουν πρόσβαση και να εργάζονται από οπουδήποτε και οποτεδήποτε. Ενδιαφέρον έχει η αναφορά στα εργαλεία Web 2.0 που παρέχονται, καθώς αναδεικνύεται η ανάγκη απόκτησης δεξιοτήτων γύρω από αυτά τα νέα εργαλεία που κατακλύζουν το σημερινό διαδίκτυο.

→ Το **FUSE**⁵⁵: Πρόκειται για ένα περιβάλλον το οποίο παρέχει πρόσβαση σε έναν αριθμό ψηφιακών πηγών οι οποίες έχουν ελεγχθεί για την ποιότητα και την αξιοπιστία τους. Χωρίζεται σε τομείς ανάλογα με το χρήστη (πρωίμη παιδική ηλικία, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δευτεροβάθμια εκπαίδευση, εκπαιδευτικοί). Οι πηγές που περιέχει έχουν μεγάλο εύρος, από διαδραστικές ιστοσελίδες μέχρι και εκπαιδευτικά

⁵⁵ <https://fuse.education.vic.gov.au/>

παιχνίδια, εργαλεία για τη δημιουργία ταινιών και μουσικής, εργαλεία δημοσίευσης και πολλά άλλα.

→ **eLearning**⁵⁶: ιστοσελίδα η οποία παρέχει πληροφορίες, συμβουλές, πηγές και επαγγελματικές ευκαιρίες μάθησης γύρω από την ενσωμάτωση του eLearning, δηλαδή της ψηφιακής μάθησης, σε όλο το σχολείο

→ **Το πεδίο των ΤΠΕ**⁵⁷: στη σελίδα που είναι αφιερωμένη στο πεδίο των ΤΠΕ παρέχονται πάρα πολλοί σύνδεσμοι, εργαλεία και πληροφορίες σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στο σχολείο και τις δεξιότητες που αναπτύσσονται με τη χρήση τους

⁵⁶ www.education.vic.gov.au/studentlearning/elearning/

⁵⁷ www.education.vic.gov.au/studentlearning/teachingresources/ict/

5. Διδακτικές πρακτικές

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο προτείνεται να πραγματοποιούνται τα διάφορα διδακτικά αντικείμενα. Αρχικά, θα παρουσιαστούν οι γενικότερες παιδαγωγικές αρχές που περιγράφονται στις διάφορες πηγές. Στη συνέχεια, θα παρατεθούν και θα αναλυθούν δύο ολόκληρες ενδεικτικές διδασκαλίες (sample units) όπως δίνονται στις πηγές προς τους εκπαιδευτικούς στο VELS. Σκοπός αυτής της ανάλυσης είναι να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο διαπλέκονται στην πραγμάτωση της διδασκαλίας οι ποικίλοι γλωσσοδιδακτικοί λόγοι και η χρήση των νέων τεχνολογιών καθώς και ο ρόλος των κοινωνικών πρωταγωνιστών που συμμετέχουν στη διδασκαλία.

5.1. Γενικές παιδαγωγικές αρχές

Στην επισκόπηση (overview) του curriculum, δίνονται συγκεκριμένες αρχές τις οποίες θα πρέπει να σέβονται όλοι οι εκπαιδευτικοί κατά το σχεδιασμό και την πραγμάτωση της διδασκαλίας τους. Δίνονται στη συνέχεια όλες αυτές οι αρχές:

- «- Μάθηση για όλους: στη βάση ότι όλοι οι μαθητές μπορούν να μάθουν αν τους δοθεί αρκετός χρόνος και υποστήριξη, και πως τα καλά σχολεία και η καλή διδασκαλία κάνει θετική διαφορά στα αποτελέσματα των μαθητών
- Επιδίωξη της τελειότητας: αναζητώντας την εκπλήρωση κάτι αξιοσημείωτου και θαυμαστού ατομικά και συλλογικά, και συμμετέχοντας με την καλύτερη δυνατή απόδοση
- Εμπλοκή και προσπάθεια: αναγνωρίζοντας ότι η ικανότητα του μαθητή είναι ο μόνος παράγοντας στην επιτυχία και πως αν οι μαθητές δουλέψουν σκληρά και κάνουν προσπάθεια, θα βελτιωθούν
- Σεβασμός στις αποδείξεις: αναζητώντας την κατανόηση και την αλήθεια μέσα από δομημένη έρευνα και εφαρμογή των αποδείξεων για τη δοκιμασία και την επερώτηση των πεποιθήσεων

- *Ανοιχτότητα του μυαλού: το να είσαι πρόθυμος να λάβεις υπόψη ένα εύρος διαφορετικών οπτικών και να λάβεις υπόψη διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους εκλαμβάνεται η απόδειξη και οι λύσεις μπορούν να εκπληρωθούν⁵⁸»*

Αυτές οι παιδαγωγικές αρχές εμπεριέχουν όλες τις προοδευτικές αντιλήψεις για τη διδασκαλία. Ο μαθητής βρίσκεται πάντα στο επίκεντρο ώστε η διδασκαλία να κινείται γύρω από τις δυνατότητές του. Η ερευνητική εργασία είναι βασική μέθοδος διδασκαλίας, με τους μαθητές να αναλαμβάνουν πάντα έναν ιδιαίτερα ενεργητικό ρόλο.

Μια ακόμη κοινή παιδαγωγική μέθοδος είναι η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία. Όπως άλλωστε αναδείχθηκε και στην ανάλυση του περιεχομένου του γλωσσικού μαθήματος, η ικανότητα εργασίας σε ομάδες σε συνδυασμό με την επικοινωνιακή ικανότητα αποτελούν δεξιότητες που προβλέπονται από το VELS. Σε άλλο σημείο, αναφέρεται:

«Το πρόγραμμα των Αγγλικών θα πρέπει να είναι δομημένο έτσι ώστε να παρέχει πολλές ευκαιρίες για συζητήσεις σε ζευγάρια, μικρές ομάδες και ολόκληρη την τάξη· για την ακρόαση των άλλων, συμμαθητών, εκπαιδευτικού και άλλων ενηλίκων· για να γίνονται ατομικές και ομαδικές παρουσιάσεις σε διαφορετικά ακροατήρια· και για να υπάρχει ανατροφοδότηση στη δουλειά τους. Οι ευκαιρίες διαμοιρασμού των δικών τους γραπτών και οπτικών κειμένων, είτε εντύπων είτε ηλεκτρονικών, μέσα στην τάξη βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν τις δεξιότητες τους ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις διαφορετικών σκοπών και κοινών⁵⁹».

⁵⁸ Learning for all – proceeding on the basis that all students can learn given sufficient time and support, and that good schools and good teaching make a positive difference to student outcomes
 Pursuit of excellence – seeking to accomplish something noteworthy and admirable individually and collectively, and performing at one's best
 Engagement and effort – acknowledging that student ability is only one factor in achievement and that if students work hard and make an effort, they improve
 Respect for evidence – seeking understanding and truth through structured inquiry and the application of evidence to test and question beliefs
 Openness of mind – being willing to consider a range of different views and consider different ways in which evidence is perceived and solutions can be reached.

⁵⁹ Many of the skills that students develop, especially in speaking and listening, involve students in interactions with others. The English program should be structured to provide many opportunities for pair, small-group and whole-class discussions; for listening to others, including peers, the teacher and

Όπως φαίνεται από το παραπάνω απόσπασμα, μέσα στην τάξη θα πρέπει να δίνονται ευκαιρίες για διαμοιρασμό της δουλειάς των μαθητών έτσι ώστε να είναι συνηθισμένοι στην «έκθεση» απέναντι σε κάποιο κοινό αλλά και για να λαμβάνουν ανατροφοδότηση. Επιπλέον, η συζήτηση είναι μια κεντρική πρακτική στο μάθημα και δεν αφορά απλώς τη συζήτηση μεταξύ εκπαιδευτικού και όλων των μαθητών – πρακτική που είναι συνηθισμένη στις φιλελεύθερες διδασκαλίες- αλλά και συζήτηση μεταξύ των μαθητών. Φαίνεται, λοιπόν, πως δίνεται ελευθερία κινήσεων στους μαθητές καθώς μπορούν και πρέπει να εκφράζονται ελεύθερα. Η διδασκαλία θα πρέπει να έχει έναν προοδευτικό χαρακτήρα με τον μαθητή να βρίσκεται πάντα στο προσκήνιο.

Τέλος, γίνεται και μια αποσπασματική αναφορά στο θεσμό της σχολικής βιβλιοθήκης. Συγκεκριμένα, λέγεται:

«οι μαθητές θα πρέπει να έχουν συχνή πρόσβαση στη σχολική βιβλιοθήκη καθώς και στην εμπειρία των δασκάλων-βιβλιοθηκάρων»⁶⁰.

Φαίνεται πως η ύπαρξη οργανωμένης βιβλιοθήκης εντός του σχολείου είναι καθιερωμένη. Δεν λέγονται όμως περισσότερα σχετικά με το πώς χρησιμοποιείται στα πλαίσια των μαθημάτων.

5.2 Παραδείγματα πραγμάτωσης γλωσσικής διδασκαλίας με τη χρήση των ΤΠΕ

Η μέχρι τώρα παράθεση και ανάλυση αποσπασμάτων από το πρόγραμμα σπουδών του γλωσσικού μαθήματος και του πεδίου των ΤΠΕ δεν μπορεί παρά να μας δώσει μια αποσπασματική εικόνα για το πώς χρησιμοποιούνται οι νέες τεχνολογίες στο γλωσσικό μάθημα. Γι' αυτό το λόγο, είναι απαραίτητο να μελετηθούν και ορισμένα παραδείγματα διδασκαλίας τα οποία θα αναδείξουν τι είναι πιθανό να συμβαίνει κατά την πραγμάτωση αυτών των επίσημων κειμένων. Στην ιστοσελίδα των VELS

other adults; for making individual and group presentations to different audiences; and for receiving feedback on their work. Opportunities to share their own written and visual texts, both print and electronic, within the classroom help students to develop their skills to meet the demands of different purposes and audiences.

⁶⁰ Classroom resources should be planned accordingly and students should have regular access to the school library, and to the expertise of teacher librarians.

δίνονται για κάθε πεδίο και στάδιο ορισμένες «ενδεικτικές» διδασκαλίες (sample units)⁶¹, που ουσιαστικά αποτελούν ανεπτυγμένα σενάρια διδασκαλίας. Επιλέχθηκαν δύο παραδείγματα στα οποία γίνεται λειτουργική χρήση των ΤΠΕ και ταυτόχρονα αναπτύσσονται γλωσσικές δεξιότητες. Οι δραστηριότητες που παρατίθενται εδώ αποτελούν το βασικό κορμό, ενώ δεν γίνεται αναφορά στις επιπλέον προτεινόμενες δραστηριότητες.

Παράδειγμα 1 Το νερό της Βικτώριας (επίπεδο 6)

Σε αυτή τη διδασκαλία, στόχος είναι οι μαθητές να επικεντρωθούν στην ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων που θα τους επιτρέψουν να προετοιμάζονται και να συμμετέχουν σε δημόσια διαβούλευση (debate) σχετικά με το ζήτημα του τι μπορεί να κάνει η κυβέρνηση για το νερό της πολιτείας της Βικτώριας. Επίσης, οι μαθητές θα προετοιμάσουν ένα γραπτό κείμενο με σκοπό την πειθώ γύρω από αυτό το ζήτημα.

Σχετικά με τη διαδικασία αυτής της διδασκαλίας, οι μαθητές θα έχουν πρόσβαση σε διάφορες οπτικές μέσω διαφορετικών πηγών σχετικά με το πώς μπορούν να λυθούν τα προβλήματα με το νερό της Βικτώριας. Χρησιμοποιώντας εργαλεία και τεχνικές οπτικοποίησης της σκέψης από τις ΤΠΕ, οι μαθητές διενεργούν την ανάλυση του ζητήματος και συνθέτουν τα δεδομένα και τις απόψεις κατά την προετοιμασία της διαβούλευσης. Μετά τις διαβουλεύσεις, οι μαθητές σχηματίζουν μια προσωπική άποψη και την εκφράζουν σε ένα κείμενο με σκοπό την πειθώ. Ο προτεινόμενος χρόνος για αυτό το σενάριο είναι 4 εβδομάδες.

Δραστηριότητα 1: Προετοιμασία

Δραστηριότητες

Βασική ερώτηση: Τι μπορεί να κάνει η κυβέρνηση για το πρόβλημα νερού της Βικτώριας;

- Κάνε μια εισαγωγή στο κεφάλαιο με μια περιληπτική περιγραφή του ζητήματος αναφέροντας τις εργασίες που θα πρέπει να γίνουν.
- Οργάνωσε τους μαθητές σε ομάδες των τριών ώστε να διερευνήσουν το θέμα του προβλήματος του νερού της Βικτώριας.
- Παράθεσε και σύγκρινε τη λίστα από τις ιδέες και τα ζητήματα για περαιτέρω συζήτηση στην τάξη.
- Ετοίμασε τα θέματα για το debate.

Υποστηρίζοντας τις δραστηριότητες

Προτεινόμενες οπτικές για τη διαβούλευση:

⁶¹ Οι αυθεντικές διδασκαλίες βρίσκονται στις σελίδες <http://vels.vcaa.vic.edu.au/support/units/water/> και <http://vels.vcaa.vic.edu.au/support/units/zines/> αντίστοιχα.

Το νερό πρέπει να ιδιωτικοποιηθεί, όλοι πρέπει να πληρώνουμε περισσότερο για το νερό, το νερό πρέπει να είναι ελεύθερο κ. ά.

Δραστηριότητα 2: Μαζεύοντας πληροφορίες

Δραστηριότητες

- Δώσε στους μαθητές σου ένα εύρος πηγών από τις οποίες μπορούν να επιλέξουν τις πληροφορίες τους. Εναλλακτικά, επέτρεψε στους μαθητές να εντοπίσουν τις δικές τους πληροφορίες για το ζήτημα. Πηγές: έντυπες, ηλεκτρονικές και προφορικές.
- Οι μαθητές συλλέγουν πληροφορίες από την οπτική των βασικών ομιλητών.
- Αν είναι απαραίτητο, κάνε μια ανασκόπηση μαζί με τους μαθητές για τα κριτήρια αξιολόγησης των ιστοσελίδων στο διαδίκτυο.
- Οργάνωσε την πρόσβαση των μαθητών στους υπολογιστές ώστε να συμπληρώσουν ερευνητικά ημερολόγια (search logs), τα οποία απαιτούν από τους μαθητές να παρακολουθούν τις στρατηγικές της έρευνας και να γράφουν μια περίληψη για κάθε πηγή πληροφορίας. Επιλεγμένες εισαγωγές (στο ημερολόγιο) θα χρησιμοποιηθούν στη Δραστηριότητα 4.

Υποστηρίζοντας τις δραστηριότητες

→ Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν στο μυαλό τους τις ακόλουθες ερωτήσεις όταν προετοιμάζουν τα επιχειρήματα και αντεπιχειρήματά τους

- Ποιος παρέχει αυτή την οπτική;
- Ποια είναι τα βασικά επιχειρήματα;
- Ποια αποδεικτικά στοιχεία παρέχουν για να υποστηρίξουν την άποψη τους;
- Πόσο αποτελεσματική είναι η επιχειρηματολογία τους;

→ Κριτήρια για την αξιολόγηση ιστοσελίδων

Δίνεται μια διαδικασία αξιολόγησης για το αν μια ιστοσελίδα αξίζει ή όχι να χρησιμοποιηθεί στην έρευνά τους⁶².

→ Για τα ερευνητικά ημερολόγια μπορούν να χρησιμοποιηθούν κάποια πρότυπα, διαφορετικά για την έρευνα σε ιστοσελίδες, σε προφορικά κείμενα και σε γραπτά κείμενα. Το πρότυπο για την έρευνα στις ιστοσελίδες, έχει τα παρακάτω περιεχόμενα:

1) Στρατηγική αναζήτησης: Ημερομηνία, το όνομα ή το URL της μηχανής αναζήτησης, λέξεις-κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν για την αναζήτηση, προχωρημένες στρατηγικές αναζήτησης που χρησιμοποιήθηκαν, αριθμός αποτελεσμάτων που δόθηκαν

2) Ιστοσελίδα: Τίτλος και URL της επιλεγμένης ιστοσελίδας, περίληψη της ιστοσελίδας

3) Ακεραιότητα ιστοσελίδων:

- α) Εγκυρότητα της ιστοσελίδας (κλίμακα 1-5) και αιτιολόγηση
- β) Ακρίβεια της ιστοσελίδας (κλίμακα 1-5) και αιτιολόγηση
- γ) Αξιοπιστία της ιστοσελίδας (κλίμακα 1-5) και αιτιολόγηση
- δ) Κατανόηση της ιστοσελίδας (κλίμακα 1-5) και αιτιολόγηση

⁶² Προτείνεται το μοντέλο αξιολόγησης από το Cornell University Library, το οποίο δεν θα παρατεθεί εδώ (<http://www.library.cornell.edu/olinuris/ref/research/webcrit.html>)

Αξιολόγηση

- Χρησιμοποίησε τα ημερολόγια έρευνας των μαθητών για να ορίσεις την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών έρευνας για την αξιολόγηση τους (ΤΠΕ-ΤΠΕ για επικοινωνία)
- Χρησιμοποίησε τα ημερολόγια έρευνας των μαθητών για να αξιολογήσεις την ικανότητα τους να διαβάζουν, να αναλύουν και να κάνουν περίληψη σε πληροφοριακά κείμενα και σε κείμενα με σκοπό την πειθώ (Αγγλικά - Ανάγνωση)

Δραστηριότητα 3: Οπτικοποίηση της σκέψης

Δραστηριότητες

Καθοδήγησε τις ομάδες των μαθητών στο ποια εργαλεία οπτικοποίησης της σκέψης από τις ΤΠΕ θα χρησιμοποιήσουν, ώστε να οργανώσουν τη σκέψη τους γύρω από το ζήτημα της διαβούλευσης. Οι μαθητές θα έχουν ως πηγή τις πληροφορίες που έχουν συλλέξει και θα χρησιμοποιήσουν αυτά τα εργαλεία, ώστε να βελτιώσουν και να κάνουν συνδέσεις μεταξύ ζητημάτων, ιδεών και των αποδεικτικών τους στοιχείων.

Υποστηρίζοντας τις δραστηριότητες

(αναφέρονται κάποια εργαλεία για την οπτικοποίηση της σκέψης)

Αξιολόγηση

- Χρησιμοποίησε ένα κατάλληλο εργαλείο, ώστε να αξιολογήσεις την ικανότητα των μαθητών να χρησιμοποιούν εργαλεία ΤΠΕ για να δείξουν και να υποστηρίξουν τους ισχυρισμούς και τις αποδείξεις τους (ΤΠΕ-ΤΠΕ για οπτικοποίηση της σκέψης).
- Χρησιμοποίησε ενδείξεις από το εργαλείο των ΤΠΕ για την οπτικοποίηση της σκέψης για να αξιολογήσεις την ικανότητα των μαθητών να παράγουν ερωτήσεις που διερευνούν τις οπτικές και να επεξεργάζονται και να συνθέτουν περίπλοκες πληροφορίες (Διαδικασίες Σκέψης: Λογική, επεξεργασία και διερεύνηση⁶³)

Δραστηριότητα 4: Βάζοντάς τα όλα μαζί

Δραστηριότητες

- Συζήτησε με τους μαθητές πώς θα χρησιμοποιήσουν τις πληροφορίες που κατέγραψαν στο εργαλείο της οπτικοποίησης της σκέψης, ώστε να προετοιμάσουν την επιχειρηματολογία τους για τη διαβούλευση.
- Επανάλαβε, αν είναι απαραίτητο, τη δομή των διαβουλεύσεων, ώστε να βοηθήσεις τους μαθητές να προετοιμαστούν πλήρως για το ρόλο τους.
- Κάνε μια ανασκόπηση, αν είναι απαραίτητο, των τεχνικών που είναι απαραίτητες για προφορικά και γραπτά κείμενα με σκοπό την πειθώ⁶⁴.

Υποστηρίζοντας τις δραστηριότητες

(δίνονται κάποιες ιστοσελίδες για τις βασικές δεξιότητες debate)

⁶³ Οι Διαδικασίες Σκέψης αποτελούν ένα ακόμα διαθεματικό πεδίο, μαζί με τις ΤΠΕ και την Επικοινωνία.

⁶⁴ Στο συνοδευτικό κείμενο ορισμένες γλωσσικές τεχνικές που αναφέρονται είναι οι ρητορικές ερωτήσεις, η έμφαση, οι αποδείξεις (π.χ. στατιστικά), η μεγαλοποίηση ενός ζητήματος, η καθημερινή γλώσσα, inclusive γλώσσα (χρήση αντωνυμιών που απευθύνονται άμεσα στον ακροατή/αναγνώστη).

Δραστηριότητα 5: Δημόσια διαβούλευση για το ζήτημα

Δραστηριότητες

- Οργάνωσε την αίθουσα ώστε να φιλοξενήσει τις ομάδες της διαβούλευσης.
- Διενέργησε τις διαβουλεύσεις.

Υποστηρίζοντας τις δραστηριότητες

Να ανατρέξεις στις παρακάτω ιστοσελίδες για έναν οδηγό αξιολόγησης της διαβούλευσης καθώς και για συμβουλές ως προς την ανατροφοδότηση των μαθητών για τη βελτίωσή τους. Δίνονται και κάποια αρχεία προς χρήση από τον εκπαιδευτικό για σημειώσεις της απόδοσης των μαθητών (οι ιστοσελίδες δεν παρατίθενται εδώ).

Δραστηριότητα 6: Γράμμα στον εκδότη

Δραστηριότητες

Ανακεφαλαίωσε ή συζήτησε με τους μαθητές τις στρατηγικές για την ανάπτυξη κειμένων με σκοπό την πειθώ. Βασισμένοι σε όσα έχουν ακούσει και διαβάσει οι μαθητές πάνω στο υπό μελέτη ζήτημα, προετοιμάζουν ένα γράμμα με αποδέκτη τον εκδότη μιας τοπικής εφημερίδας που θα περιγράφει μια οπτική του ζητήματος και θα προσπαθεί να πείσει τον αναγνώστη.

Υποστηρικτικές Δραστηριότητες

Δίνονται κάποιες πηγές για τις γλωσσικές τεχνικές με σκοπό την πειθώ καθώς και ένα δείγμα επιστολής

Αξιολόγηση

Χρησιμοποίησε το γράμμα για να αξιολογήσεις την ικανότητα των μαθητών να γράφουν κείμενα με σκοπό την πειθώ (Αγγλικά - Γραφή).

Μέσα από το εκτενές παράδειγμα που παρατέθηκε παραπάνω, είναι δυνατόν να δημιουργηθεί μια εικόνα για το πώς είναι δυνατό ή πιθανό να πραγματώνονται οι γλωσσοδιδασκτικοί λόγοι και ο ακριβής ρόλος των νέων τεχνολογιών κατά την πραγμάτωση των διδακτικών πρακτικών.

Σχετικά με το περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος, είναι εμφανής η επιρροή από τον κειμενοκεντρικό λόγο. Το μάθημα έχει ως σκοπό τη δημιουργία ενός προφορικού κειμενικού είδους, αυτό της δημόσιας διαβούλευσης, και ενός γραπτού κειμενικού είδους, αυτό της επιστολής με σκοπό την πειθώ. Και στα δύο κειμενικά είδη που αναπτύσσονται γίνεται αναφορά στη δομή που πρέπει να έχουν:

(για το προφορικό κείμενο) *Επανάλαβε, αν είναι απαραίτητο, τη δομή των διαβουλεύσεων (...)*

(για το γραπτό κείμενο) Ανακεφαλαίωσε ή συζήτησε με τους μαθητές τις στρατηγικές για την ανάπτυξη κειμένων με σκοπό την πειθώ.

Λέξεις όπως «δομή», «στρατηγικές» και «σκοπός» έχουν μια ιδιαίτερη τοποθετημένη σημασία στην κοινωνική γλώσσα των κειμενοκεντρικών λόγων. Η «δομή» και οι «στρατηγικές» αναφέρονται στα γλωσσικά και δομικά χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν συγκεκριμένα κειμενικά είδη. Ο «σκοπός», όπως είδαμε και στην ανάλυση του γλωσσικού Π.Σ., αποτελεί έναν από τους κύριους παράγοντες διαμόρφωσης των γλωσσικών επιλογών. Μάλιστα, για το κειμενικό είδος της επιστολής, που έχει συγκεκριμένο κοινωνικό σκοπό την πειθώ και συγκεκριμένο αποδέκτη τον εκδότη μιας εφημερίδας, δίνεται στις πηγές του εκπαιδευτικού και ένα μοντέλο τέτοιας επιστολής, ώστε να γνωρίζει και ο ίδιος τι πρέπει να διδάξει.

Παρότι ο κειμενοκεντρικός λόγος είναι κυρίαρχος στη συγκεκριμένη διδασκαλία, εντοπίζονται και ορισμένα στοιχεία του επικοινωνιακού λόγου, όπως είναι η αναφορά στα προφορικά κείμενα και η ανάπτυξη ικανοτήτων προφορικού λόγου κατά την πραγμάτωση της δημόσιας διαβούλευσης (debate). Επιπλέον, εμφανίζεται και ο λόγος της γραφής ως διαδικασία καθώς η συγγραφή του κειμένου περνά από ποικίλα στάδια τα οποία ξεκινούν από τη συλλογή πληροφοριών ως και την τελική δημοσίευση.

Αντιμετωπίζοντας την πραγμάτωση της διδασκαλίας ως μια κοινωνική πρακτική, μπορεί να αναδειχθεί ο ρόλος των κοινωνικών πρωταγωνιστών και οι πράξεις που κάνουν. Μελετώντας, αρχικά, τις ρηματικές διαδικασίες με υποκείμενο-δράστη τον εκπαιδευτικό, φαίνεται πως έχει περισσότερο το ρόλο του καθοδηγητή. Για παράδειγμα, ορισμένες πράξεις που κάνει είναι οι εξής: *κάνει εισαγωγή, οργανώνει* (μαθητές), *ετοιμάζει* (θέματα), *δίνει* (πηγές), *κάνει ανασκόπηση, καθοδηγεί συζητά, επαναλαμβάνει, ανακεφαλαιώνει*. Ο εκπαιδευτικός, λοιπόν, οργανώνει το μάθημα (το ρήμα «οργανώνω» επαναλαμβάνεται τρεις φορές) και δίνει το πλαίσιο βηματισμού στους μαθητές. Μέσα από διαδικασίες όπως η ανακεφαλαίωση, βοηθά στην καθοδήγηση των μαθητών χωρίς να τους περιορίζει. Πίσω από αυτές τις πράξεις, διαφαίνονται οι αντιλήψεις του κοινωνικού κονστρουκτιβισμού οι οποίες διαπερνούν όλο το παράδειγμα διδασκαλίας.

Σχετικά με τους μαθητές αναδεικνύεται ο ενεργητικός τους ρόλος μέσα από τις ρηματικές διαδικασίες στις οποίες εμπλέκονται. Για παράδειγμα, οι μαθητές *διενεργούν* (ανάλυση), *συνθέτουν*, *συλλέγουν πληροφορίες*, *καταγράφουν*, *προετοιμάζουν*. Πρόκειται, λοιπόν, κυρίως για υλικές διαδικασίες-δράσης, κάτι που αναδεικνύει το υποκείμενο-δράστη, δηλαδή τον μαθητή, ως έναν ενεργό κοινωνικό πρωταγωνιστή. Επιπλέον, η ομαδοσυνεργατική μέθοδος, ως η παιδαγωγική μέθοδος που διαπερνά όλη τη διδασκαλία, προσθέτει αξία στο ρόλο των μαθητών. Είναι φανερό, λοιπόν, πως οι μαθητές έχουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο στην κοινωνική πρακτική της διδασκαλίας, με τους εκπαιδευτικούς να έχουν, μάλλον, το ρόλο του συμπρωταγωνιστή και του καθοδηγητή.

Βέβαια, σε ορισμένα σημεία αποσιωπάται ο ακριβής ρόλος των κοινωνικών πρωταγωνιστών. Για παράδειγμα, δεν είναι δυνατόν να γνωρίζουμε πώς ακριβώς πραγματώνεται η διδασκαλία των κειμενικών ειδών. Θα μπορούσε να έχει πολύ παραδοσιακό χαρακτήρα με μια διδασκαλία μετωπικού τύπου χωρίς ενεργητική συμμετοχή των μαθητών, αλλά θα μπορούσε να είναι και πολύ πιο σύγχρονη με τους μαθητές να έχουν και πάλι τον κυρίαρχο ρόλο διερευνώντας τις γλωσσικές δομές. Όμως στο παράδειγμα που παρατέθηκε φαίνεται πως οι μαθητές γνωρίζουν ήδη τη δομή που πρόκειται να χρησιμοποιήσουν και το μόνο που χρειάζεται είναι μια ανακεφαλαίωση.

Σχετικά με το πώς ακριβώς ενσωματώνονται οι νέες τεχνολογίες στο γλωσσικό μάθημα, μέσα από το παράδειγμα που παρατέθηκε φαίνεται πως εμφανίζονται με ποικίλους τρόπους. Πρώτον, οι ΤΠΕ αντιμετωπίζονται ως μια πηγή πληροφοριών και, μάλιστα, δίνονται λεπτομέρειες για το πώς ακριβώς πρέπει να γίνεται η κριτική τους αξιολόγηση. Οι μαθητές χρησιμοποιούν την τεχνική του ημερολογίου έρευνας, η οποία έχει ως σκοπό την καταγραφή όλων των στοιχείων που μπορεί να σχετίζονται με την ιστοσελίδα και ουσιαστικά τη δημιουργία της «ταυτότητάς της».

Η αναζήτηση των πληροφοριών στις διάφορες πηγές περιλαμβάνει και την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης. Σχετικά με τη γραφή, προτείνεται στους μαθητές να δημιουργούν περιλήψεις των ιστοσελίδων που επισκέπτονται. Έτσι, οι μαθητές μαθαίνουν να δημιουργούν το κειμενικό είδος των

περιλήψεων για έναν πραγματικό και λειτουργικό σκοπό. Οι περιλήψεις αυτές εντάσσονται στο ημερολόγιο έρευνας και χρησιμοποιούνται στη συνέχεια κατά την προετοιμασία των κειμένων τους, όταν γίνεται η σύνθεση των πηγών. Στην ανάγνωση, οι μαθητές ασκούνται στην κριτική ανάγνωση των πηγών θέτοντας ερωτήματα σχετικά με την αξιοπιστία και την εγκυρότητά τους. Η κριτική αυτή αφορά ταυτόχρονα και γλωσσικά στοιχεία αλλά και στοιχεία που σχετίζονται με το συγγραφέα του κειμένου όπως, για παράδειγμα, αν αναφέρεται το όνομά του στην ιστοσελίδα.

Φαίνεται λοιπόν πως οι νέες τεχνολογίες ως πηγή πληροφοριών απαιτούν συγκεκριμένες στρατηγικές χειρισμού και, επομένως, δεξιότητες νέου γραμματισμού. Γι' αυτό το λόγο, οι μαθητές χρησιμοποιούν τα ημερολόγια έρευνας έτσι ώστε να ασκηθούν στην κριτική ανάγνωση των πηγών και στη σωστή αξιοποίησή τους.

Από την άλλη, οι νέες τεχνολογίες χρησιμοποιούνται και για έναν άλλο λόγο, για την οπτικοποίηση της σκέψης. Οι μαθητές χρησιμοποιούν συγκεκριμένα λογισμικά με σκοπό να οργανώσουν τις πληροφορίες που έχουν συλλέξει σε μια λογική σειρά (π.χ. αίτιο-αποτέλεσμα) και, στη συνέχεια, να δομήσουν τα επιχειρήματά τους. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές δημιουργούν συνεκτικά σχεδιαγράμματα των κειμένων που πρόκειται να δημιουργήσουν έτσι ώστε να καθίσταται πολύ ευκολότερη η συγγραφή τους. Σε αυτή την περίπτωση οι ΤΠΕ αποτελούν ένα εργαλείο το οποίο βοηθά τους μαθητές στον προσχεδιασμό και την οργάνωση της σκέψης.

Συμπερασματικά, βλέπουμε πως στο παράδειγμα που παρατέθηκε, πραγματώνονται, κυρίως, οι κειμενικοκεντρικοί γλωσσοδιδασκτικοί *λόγοι* αλλά και οι ολιστικοί και κριτικοί *λόγοι*. Οι μαθητές κατέχουν πρωταγωνιστικό ρόλο ενώ ο εκπαιδευτικός έχει περισσότερο το ρόλο του καθοδηγητή και του οργανωτή. Οι νέες τεχνολογίες εντάσσονται με διπλό ρόλο. Από τη μια, αναγνωρίζονται ως πηγή πληροφοριών που απαιτεί νέες δεξιότητες γραμματισμού. Από την άλλη, χρησιμοποιούνται τα λογισμικά οπτικοποίησης της σκέψης ως ένα βοηθητικό εργαλείο οργάνωσης της σκέψης.

Παράδειγμα 2 Zines⁶⁵ (επίπεδο 6)

Δραστηριότητα 1: Το σκηνικό ενός περιοδικού

Μέρος 1: Ξεκινώντας

- Οι εκπαιδευτικοί πληροφορούν τους μαθητές ότι θα ερευνήσουν τα περιοδικά και συγκεκριμένα τους επαναστάτες συγγενείς τους, τα «Zines» και ότι θα έχουν την ευκαιρία να σχεδιάσουν, να γράψουν και να δημοσιεύσουν το δικό τους zine.
- Ως συνολική τάξη, οι μαθητές επονομάζουν όσο περισσότερα περιοδικά μπορούν και ο εκπαιδευτικός ή κάποιος μαθητής καταγράφουν τους τίτλους στον πίνακα.
- Οι μαθητές οργανώνουν του τίτλους σε κατηγορίες. Αυτές μπορεί να είναι: μουσική, μόδα, θέματα εφηβικού ενδιαφέροντος, βελτίωση του σπιτιού, αθλητικά, hobbies.
- Οι εκπαιδευτικοί μοιράζουν μια έρευνα με τίτλο «Πράγματα που θα ήθελα να δω σε ένα περιοδικό» και οι μαθητές απαντούν στις ερωτήσεις της έρευνας. Οι μαθητές σκέφτονται σχετικά με το σκοπό της έρευνας: Τι πληροφορίες μπορεί να αποκαλύψει; Ποιες πληροφορίες δεν θα μας δώσει (για παράδειγμα, δεν αναφέρονται η τιμή και η ποιότητα);
- Οι μαθητές συζητούν την έννοια του «αναγνωστικού κοινού-στόχου» (τα περιοδικά αρέσουν σε διαφορετικά κοινά. Πώς το καταλαβαίνουμε αυτό;) και συνδέουν κατηγορίες περιοδικών στον πίνακα με αναγνωστικά κοινά-στόχους.
- Οι μαθητές σκέφτονται σχετικά με το είδος των άρθρων (θέμα και ύφος) που θα περίμεναν να υπάρχει σε τουλάχιστον τρία από τα περιοδικά που έχουν καταγραφεί στον πίνακα. Επιλέγουν περιοδικά που αρέσουν σε διαφορετικά αναγνωστικά κοινά και κρατούν σημειώσεις σχετικά με τα είδη των περιοδικών (π.χ. μόδας) και το κοινό-στόχο.

Μέρος 2: Έρευνα και ανάλυση

Οι μαθητές συλλέγουν περιοδικά που αρέσουν σε διαφορετικά αναγνωστικά κοινά και τα φέρνουν στην τάξη.

Δουλεύοντας σε δυάδες ή μικρές ομάδες, οι μαθητές αναλύουν τουλάχιστον δύο διαφορετικά είδη παραδειγματικών περιοδικών σε σχέση με τον τύπο, το περιεχόμενο, το ύφος και το αναγνωστικό κοινό. Η ανάλυση θα μπορούσε να περιέχει, για παράδειγμα:

- την κατηγορία του κάθε περιοδικού,
- το πιθανό αναγνωστικό κοινό για το οποίο έχει παραχθεί το περιοδικό,
- τους τρόπους με τους οποίους το περιοδικό αρέσει στο κοινό,
- τα διαφορετικά είδη περιεχομένου του περιοδικού (π.χ. άρθρα-αφιερώματα, πληροφορίες, οδηγοί «πώς να το κάνεις», γραφικά) και να βαθμολογήσουν κάθε αντικείμενο σχετικά με το πόσο θα αρέσει στο κοινό-στόχο,

⁶⁵ Πρόκειται για μικρά περιοδικά περιορισμένης κυκλοφορίας χωρίς εμπορική διάθεση, φτιαγμένα με ερασιτεχνικό τρόπο. Τα περιοδικά αυτά, έντυπα ή ηλεκτρονικά, είναι ιδιαίτερα διαδεδομένα σε άλλες χώρες όμως όχι ιδιαίτερα στην Ελλάδα.

- στοιχεία του περιοδικού που μπορεί να μη δουλεύουν και πολύ καλά,
- οποιοδήποτε στοιχείο κάθε παραδείγματος που θα ήθελαν να συμπεριλάβουν στο περιοδικό τους.

Οι μαθητές αναλογίζονται σχετικά με τη διαφορά της υποκειμενικής έρευνας (που έκαναν στο μέρος 1) και της αντικειμενικής ανάλυσης που μόλις έκαναν.

Δραστηριότητα 2: Τι είναι ένα zine?

- Σε αυτή τη δραστηριότητα, οι μαθητές ερευνούν τα χαρακτηριστικά των zine και πώς αυτά διαφοροποιούνται σε σχέση με χαρακτηριστικά των περιοδικών.
- Οι εκπαιδευτικοί δείχνουν παραδείγματα από ηλεκτρονικά zine (e-zine) που τα «κατέβασαν» από ιστοσελίδες όπως το Express Media.
- Σε ομάδες, οι μαθητές συγκρίνουν τα περιοδικά και τα zine. Σκέφτονται σχετικά με το πώς τα zine σπάνε τις συμβάσεις των εμπορικών εκδόσεων και για ποιο λόγο μπορεί να το κάνουν αυτό. Για παράδειγμα, στα συνηθισμένα περιοδικά η διάταξη της σελίδας είναι συνήθως αραιή και τακτοποιημένη (χρησιμοποιώντας τον κανόνα: Κράτησέ το απλό) ενώ τα zine συνήθως σπάνε αυτόν τον κανόνα.
- Οι μαθητές ερευνούν πώς χρησιμοποιείται η γλώσσα στα zine: Είναι αποτελεσματική ως προς το κοινό της; Γιατί; Σκέφτονται σχετικά με τη μη τήρηση γραμματικών συμβάσεων και τη χρήση της γλώσσας που μερικά άτομα ίσως βρουν προσβλητική.
- Οι μαθητές μετά από τη συζήτηση γράφουν μια-δυο προτάσεις ως απάντηση σε κάθε ζήτημα που δίνεται παρακάτω:
 - οι διαφορές zine και περιοδικών,
 - πώς πήραν το όνομά τους τα zine,
 - ένας ορισμός των zine,
 - για ποιόν και από ποιόν δημιουργούνται τα zine,
 - τα θέματα που καλύπτουν τα zine,
 - πώς τα ηλεκτρονικά διαφέρουν από τα έντυπα zine,
 - πώς οι υπάρχοντες πόροι (όπως το λογισμικό υπολογιστή και η δυνατότητα εκτύπωσης) διαμορφώνουν το σκοπό και την εμφάνιση των zine.

Δραστηριότητα 3: Φτιάχνοντας το zine

- Σε αυτή τη δραστηριότητα, οι μαθητές επιλέγουν την εστίαση και το σκοπό των zine και προσχεδιάζουν το project δημοσίευσης. Εργάζονται σε ζευγάρια ή μικρές ομάδες.
- Εκπαιδευτικοί και μαθητές διαπραγματεύονται το σκοπό και τη διάρκεια του project δημοσίευσης. Σκέφτονται, για παράδειγμα, τα παρακάτω:
 - χρήση ποικίλων πηγών και κειμενικών τύπων, μαζί με γραφικά,
 - τρόπους καταγραφής απόδειξης (recording evidence) του προσχεδιασμού και του σχεδιασμού του zine,
 - τρόπους έρευνας, ανάπτυξης και ανάδειξης βαθιάς κατανόησης του επιλεγμένου θέματος,
 - αποτελεσματική χρήση των υπαρκτών πηγών (resources) και μέσων δημοσιοποίησης,

- μια προθεσμία δημοσίευσης,
- διαπραγμάτευση και ανάθεση έργων μέσα στην ομάδα.

Οι εκπαιδευτικοί οδηγούν τη συζήτηση σχετικά με την αναγνώριση των πηγών και το copyright τους.

- Οι μαθητές δουλεύουν σε ζευγάρια ή μικρές ομάδες για να συζητήσουν ιδέες για την έκδοση του zine με τη βοήθεια του «Picture the zine»⁶⁶ και να επιλέξουν το κατάλληλο λογισμικό ΤΠΕ για να αναπτύξουν το πλάνο του project που θα περιγράφει τα έργα που πρόκειται να γίνουν, τις πηγές που χρειάζονται και τις διορίες ολοκλήρωσης.

- Οι μαθητές ενημερώνουν όλη την τάξη για το προτεινόμενο project τους σχετικά με:
 - τον τίτλο του zine,
 - το αναγνωστικό κοινό του zine,
 - το θέμα του zine (π.χ. τατουάζ, ταινίες φαντασίας, κανόνες αθλημάτων, παιχνίδια υπολογιστών, hip-hop, ένα σόου της τηλεόρασης),
 - αντικείμενα που θα συμπεριληφθούν (π.χ. φωτογραφίες, άρθρα, quiz, κόμιξ)
 - ζητήματα copyright, αν υπάρχουν,
 - απαιτούμενος εξοπλισμός (π.χ. υπολογιστές και εκτυπωτές),
 - μια διορία για τη δημοσίευση παρουσιάζοντας σημαντικά βήματα στη διαδικασία δημοσίευσης.
 - Οι μαθητές τελειώνουν τις ιδέες και το πλάνο του project, εντάσσοντας την ανατροφοδότηση που έλαβαν κατά την ανακοίνωσή τους στην τάξη, πριν προχωρήσουν στη φάση της δημοσίευσης.

Δραστηριότητα 4: Δείξε μας ένα zine

Σε αυτή τη δραστηριότητα, οι μαθητές μαζεύουν, γράφουν και συντάσσουν το υλικό τους και δημοσιεύουν ένα έντυπο ή διαδικτυακό zine.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί επικεντρώνουν την προσοχή των μαθητών τους στην ανάπτυξη και ανάδειξη της γνώσης σχετικά με τα θέματα που επέλεξαν μέσα από την έρευνα και την επεξεργασία ενημερωμένου και ενδιαφέροντος περιεχομένου.

Οι μαθητές ολοκληρώνουν ένα σκιαγράφημα της δουλειάς τους πριν να το «συναρμολογήσουν» στον επεξεργαστή κειμένου ή σε λογισμικό desktop publishing⁶⁷. Για να ολοκληρώσουν τη δουλειά, οι μαθητές:

- ολοκληρώνουν το ύψος του zine,
- μαζεύουν πηγές όπως γραφικά ή άρθρα προς σχολιασμό,
- εξασκούνται στο λογισμικό, αν χρειάζεται,
- σχεδιάζουν το zine,
- γράφουν και διορθώνουν τα άρθρα,
- δημιουργούν και τοποθετούν τα γραφικά,
- συναρμολογούν και εκδίδουν το zine στο διαδίκτυο ή ως έντυπο προϊόν.

⁶⁶ Πρόκειται για ένα βοηθητικό φυλλάδιο που δίνει ο εκπαιδευτικός στους μαθητές. Το φυλλάδιο αυτό υπάρχει στην ιστοσελίδα αλλά δεν μελετάται εδώ.

⁶⁷ Πρόκειται για λογισμικά που χρησιμοποιούνται, κυρίως, για τη δημιουργία περιοδικών και εφημερίδων, μέσω των οποίων η διαχείριση των εικόνων και της χωρικής τοποθέτησης είναι ιδιαίτερα εύκολη.

Δραστηριότητα 5: Εκκίνηση του Zine

Οι μαθητές προσχεδιάζουν και οργανώνουν μια εκκίνηση για το zine που θα ταιριάζει στο είδος των δημοσιεύσεων που έχουν παραχθεί.

Το παράδειγμα που παρατέθηκε είναι αρκετά διαφορετικό από το πρώτο κυρίως ως προς το πώς χρησιμοποιούνται οι νέες τεχνολογίες. Όμως, ουσιαστικά, δεν φαίνεται να διαφέρει το περιεχόμενο του μαθήματος και ο τρόπος πραγμάτωσής του. Ας το δούμε πιο αναλυτικά.

Οι μαθητές καλούνται να μελετήσουν και να παράγουν ένα μικρό περιοδικό, το οποίο θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως ένα μακροκειμενικό είδος, καθώς αποτελείται από διάφορους κειμενικούς τύπους, όπως αναφέρεται και στο σενάριο. Η χρήση του όρου «κειμενικός τύπος» παραπέμπει άμεσα στην κοινωνική γλώσσα των κειμενοκεντρικών λόγων. Μάλιστα, δίνονται και ορισμένα ονόματα αυτών των κειμενικών τύπων όπως είναι τα άρθρα-αφιερώματα, οι πληροφορίες, οι οδηγοί «πώς να το κάνεις». Δεν γίνεται κάποια αναφορά για το ποια θα πρέπει να είναι η δομή αυτών των κειμένων, γιατί προφανώς οι μαθητές τη γνωρίζουν ήδη και δεν αποτελεί αντικείμενο της διδασκαλίας. Αντίθετα, αντικείμενο αποτελεί το μακροκειμενικό είδος του μικρού περιοδικού (zine), το οποίο θα πρέπει να μελετήσουν ενδελεχώς ως προς το ύφος, το περιεχόμενο και το αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται.

Καθώς το μακροκειμενικό είδος του zine έχει ως κύριο χαρακτηριστικό του την πολυτροπικότητα, οι μαθητές αναπόφευκτα μελετούν το ρόλο της εικόνας και της διάταξης σε αυτά τα έντυπα ή ηλεκτρονικά περιοδικά. Για παράδειγμα, αναφέρεται πως «στα συνηθισμένα περιοδικά η διάταξη της σελίδας είναι συνήθως αραιή και τακτοποιημένη (χρησιμοποιώντας τον κανόνα: Κράτησέ το απλό) ενώ τα zine συνήθως σπάνε αυτόν τον κανόνα». Καθώς, λοιπόν, μελετάται η διάταξη ως ένας σημειωτικός πόρος, είναι σαφές πως υπάρχει επιρροή και από το λόγο των πολυγραμματισμών. Μάλιστα, κατά τη σύνθεση των κειμένων, οι ίδιοι οι μαθητές καλούνται να χρησιμοποιήσουν τις κατάλληλες εικόνες και γραφικά ώστε να είναι πλήρες το κείμενό τους.

Επιπλέον, οι μαθητές θα πρέπει να έχουν και μια κριτική στάση απέναντι στη γλώσσα. Καθώς μελετούν το πώς αυτή χρησιμοποιείται στα zine, θα πρέπει να αιτιολογήσουν για ποιο λόγο ίσως να μην τηρούνται κάποιες γραμματικές συμβάσεις. Ακόμα, οι μαθητές θα πρέπει να συνδέουν τη γλώσσα που χρησιμοποιείται και με κοινωνικοπολιτισμικές παραμέτρους καθώς κάποιες χρήσεις της ίσως να είναι προσβλητικές για ορισμένα άτομα του αναγνωστικού κοινού. Όλα αυτά τα στοιχεία αποτελούν πρακτικές που ανήκουν περισσότερο στους κριτικούς γλωσσοδιδασκτικούς λόγους και, επομένως, γίνεται εμφανής η πραγμάτωσή τους εδώ.

Σχετικά με τον τρόπο πραγμάτωσης του μαθήματος, επαναλαμβάνονται όσα παρατηρήθηκαν και στο πρώτο παράδειγμα. Ο εκπαιδευτικός έχει κυρίως το ρόλο του καθοδηγητή και του διοργανωτή, κάτι που φαίνεται μέσα από τις ρηματικές διαδικασίες (π.χ. *πληροφορούν, οδηγούν τη συζήτηση, μοιράζουν μια έρευνα*). Από την άλλη, οι μαθητές εμφανίζονται ως ιδιαίτερα ενεργοί πρωταγωνιστές καθώς συμμετέχουν σε ποικίλες πράξεις, κάτι που αναδεικνύεται από τις υλικές διαδικασίες δράσης (π.χ. *θα ερευνήσουν, να σχεδιάσουν, συλλέγουν, αναλύουν, συγκρίνουν, δουλεύουν, μαζεύουν*).

Πηγαίνοντας τώρα στο πώς ακριβώς χρησιμοποιούνται οι νέες τεχνολογίες, βλέπουμε πως οι χρήσεις τους διαφοροποιούνται κάπως σε σχέση με το πρώτο παράδειγμα. Κατ' αρχάς, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ως ένα εναλλακτικό μέσο στο οποίο μπορούν να υπάρχουν τα zine. Ουσιαστικά δηλαδή πρόκειται για ένα μέσο πρακτικής γραμματισμού που έχει (μακρο)κειμενικά είδη ίδια ή παρόμοια με τον έντυπο λόγο. Μάλιστα, το ίδιο το μέσο επιφέρει αλλαγές στην κειμενική πραγμάτωση, γεγονός που εκφράζεται ρητά όταν λέγεται πως «*υπάρχοντες πόροι (όπως το λογισμικό υπολογιστή και η δυνατότητα εκτύπωσης) διαμορφώνουν το σκοπό και την εμφάνιση των zine*». Επομένως, οι νέες τεχνολογίες οφείλονται για το χαρακτήρα του μακροκειμενικού είδους που μελετάται καθώς έχουν αποδώσει νέα χαρακτηριστικά σε αυτό.

Επιπλέον, οι μαθητές καλούνται να χρησιμοποιήσουν αυτό το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού ώστε να δημιουργήσουν ένα ψηφιακό κείμενο. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν λογισμικά επεξεργασίας κειμένων ή τα

πιο εξειδικευμένα λογισμικά desktop publishing ώστε να δημιουργήσουν το μικρό τους περιοδικό.

Μια ακόμη χρήση των ΤΠΕ που εμφανίστηκε στο παραπάνω παράδειγμα είναι η χρήση λογισμικών για τη δημιουργία πλάνων για το σχέδιο εργασίας τους. Οι μαθητές, καθώς αναλαμβάνουν ιδιαίτερα ενεργητικό ρόλο στην πραγμάτωση της διδασκαλίας, αναλαμβάνουν να παρακολουθούν την πρόοδο του project και να καθορίζουν μόνοι τους όλες τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν. Ουσιαστικά, λοιπόν, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται και ως ένα εργαλείο που διευκολύνει την οργάνωση και την παρακολούθηση ενός σχεδίου εργασίας.

Συμπερασματικά, φαίνεται πως στο παράδειγμα που παρατέθηκε υπάρχει μια διαλογικότητα όσον αφορά τους γλωσσοδιδακτικούς λόγους. Ο κειμενοκεντρικός λόγος φαίνεται πως έχει, για μια ακόμη φορά, τον ισχυρότερο ρόλο, με τον κριτικό λόγο και το λόγο των πολυγραμματισμών να έχουν και αυτοί μια αρκετά ισχυρή θέση. Οι μαθητές εμφανίζονται ως ενεργοί πρωταγωνιστές με τους εκπαιδευτικούς να λειτουργούν ως καθοδηγητές. Σε αυτά τα πλαίσια, οι χρήσεις των νέων τεχνολογιών εμφανίστηκαν ποικίλες. Κυρίως εντάσσονται στο γλωσσικό μάθημα ως μέσα πρακτικής γραμματισμού που δημιουργούν νέες κειμενικές ιδιαιτερότητες και, ταυτόχρονα, χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των νέων κειμενικών ειδών. Τελικά, φαίνεται πως οι νέες τεχνολογίες αποτελούν οργανικό και αναπόσπαστο μέρος του μαθήματος έτσι ώστε να χρησιμοποιούνται με κάθε ευκαιρία, ακόμα και για την οργάνωση πλάνων για τα project των μαθητών.

6. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επεμβαίνει καθοριστικά στο σχολείο και πολλές φορές διαμορφώνει και τη διδασκαλία. Ιδιαίτερα στην περίπτωση που υπάρχουν εθνικές τελικές εξετάσεις, η διαμόρφωση είναι και πιο έντονη.

Στην περίπτωση της Βικτώριας δίνονται ποικίλες πληροφορίες για την αξιολόγηση. Γίνεται διαχωρισμός μεταξύ της ενδοσχολικής συνεχούς αξιολόγησης και της εξωτερικής ενδοσχολικής αξιολόγησης. Στη συνέχεια, στα αντίστοιχα υποκεφάλαια, θα παρουσιαστεί η αξιολόγηση και στους δύο τομείς.

6.1.Εξωτερική αξιολόγηση: το σύστημα NAPLAN

Κάθε Μάιο, όλοι οι αυστραλοί μαθητές που βρίσκονται στο έβδομο και ένατο σχολικό έτος της κατώτερης δευτεροβάθμιας, συμμετέχουν στο Εθνικό Πρόγραμμα Αξιολόγησης - Γραμματισμός και Αριθμητισμός (National Assessment Program-Literacy and Numeracy-NAPLAN)⁶⁸. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που ξεκίνησε το 2008 με στόχο να καταγράφει τα επίπεδα γραμματισμού και αριθμητισμού των παιδιών σε όλες τις αυστραλιανές πολιτείες, έτσι ώστε να δημιουργείται μια εικόνα σχετικά με την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης σε κάθε πολιτεία. Σήμερα, με τη δημιουργία του νέου εθνικού curriculum, το περιεχόμενό του βρίσκεται υπό αναδιαμόρφωση.

Συγκεκριμένα για το γραμματισμό, τίθενται διαγωνίσματα στην ανάγνωση, τη συγγραφή και τις γλωσσικές συμβάσεις (ορθογραφία, γραμματική και στίξη). Πιο συγκεκριμένα, η δοκιμασία που αφορά την ανάγνωση στο έτος 7 και στο έτος 9, φαίνεται πως έχει αρκετά παραδοσιακή δομή. Δίνονται στους μαθητές ορισμένα κείμενα (έξι ή επτά), τα οποία προέρχονται από διαφορετικά κειμενικά είδη και πραγματεύονται διαφορετικά θέματα. Οι μαθητές διαβάζουν αυτά τα κείμενα και στη συνέχεια απαντούν σε ένα φύλλο ερωτήσεων μέσα σε προκαθορισμένο χρόνο (45

⁶⁸ Για περισσότερες πληροφορίες: www.naplan.edu.au

λεπτά). Οι περισσότερες ερωτήσεις έχουν τη μορφή πολλαπλής επιλογής (multiple choice) τις οποίες συμπληρώνουν με μαύρισμα του κουτιού ενώ ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις ερωτήσεων ανάπτυξης. Επιπλέον, η πλειονότητα των ερωτήσεων είναι κατανόησης ενώ ελάχιστες προχωρούν σε πιο κριτικές ερωτήσεις. Φαίνεται, λοιπόν, πως η δοκιμασία αυτή είναι αρκετά παραδοσιακή καθώς απαιτεί την απλή επιλογή έτοιμων προτάσεων, χωρίς ιδιαίτερα δημιουργική σκέψη.

Επίσης παραδοσιακή είναι και η δοκιμασία που αφορά τις γλωσσικές συμβάσεις. Οι μαθητές καλούνται να διορθώσουν τα ορθογραφικά λάθη σε διάφορες λέξεις στα πλαίσια μιας πρότασης ή ενός μικρού κειμένου, να συμπληρώσουν τα κενά στις προτάσεις σε ασκήσεις πολλαπλής επιλογής και να επιλέξουν τη σωστή στίξη. Οι δοκιμασίες αυτές έχουν τέτοια μορφή έτσι ώστε να καθίσταται ευκολότερη η διόρθωση των διαγωνισμάτων με τη χρήση του ηλεκτρονικού σκαναρίσματος.

Σχετικά με τη δοκιμασία της γραφής, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το θέμα είναι κοινό για όλα τα έτη, από το τρίτο έτος της πρωτοβάθμιας ως το ένατο έτος της δευτεροβάθμιας. Στα τρία χρόνια που πραγματοποιείται το NAPLAN, οι μαθητές έπρεπε να αναπτύξουν ένα συγκεκριμένο κειμενικό είδος, αυτό της ιστορίας. Τους δόθηκε ένα γενικότερο θέμα (π.χ. ένα κλειστό κουτί) και οι μαθητές έπρεπε να αναπτύξουν την ιστορία τους γύρω από αυτό το θέμα, ώστε να αναδειχθεί η φαντασία και η δημιουργικότητά τους.

Είναι φανερό, πως οι εξετάσεις του NAPLAN έχουν κλειστό και αυτοματοποιημένο χαρακτήρα, που ελάχιστα ταιριάζει με το πιο ανοιχτό και απαιτητικό πρόγραμμα σπουδών και τις διδακτικές πρακτικές της Βικτώριας. Γι' αυτό το λόγο, οι μαθητές της Βικτώριας μπορούν και ανταπεξέρχονται με μεγάλη άνεση σε αυτές τις δοκιμασίες και έρχονται πρώτοι. Επιπλέον, οι νέες τεχνολογίες δεν εμφανίζονται μέσα σε αυτές τις δοκιμασίες, εκτός από τη χρήση τους ως ένα εργαλείο που βοηθά στη γρήγορη αξιολόγηση των γραπτών.

6.2. Ενδοσχολική αξιολόγηση

Μέσα στις διάφορες πηγές που δίνονται κυρίως από την ιστοσελίδα του υπουργείου εκπαίδευσης, παρέχονται ποικίλες πληροφορίες που αφορούν την αξιολόγηση στα

σχολεία της Βικτώριας. Η βασική προσέγγιση παρουσιάζεται συνοπτικά στο παρακάτω απόσπασμα:

«Η αξιολόγηση για βελτιστοποιημένη μάθηση και βαθειά κατανόηση των μαθητών απαιτεί ένα εύρος πρακτικών αξιολόγησης που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται με τους τρεις γενικούς σκοπούς:

- Αξιολόγηση για μάθηση (assessment for learning): συμβαίνει όταν οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν συμπεράσματα από την πρόοδο των μαθητών τους ώστε να ενημερώσουν τη διδασκαλία τους
- Αξιολόγηση ως μάθηση (assessment as learning): συμβαίνει όταν οι μαθητές αναστοχάζονται και παρακολουθούν την πρόοδό τους ώστε να ενημερώσουν τους μελλοντικούς στόχους μάθησης
- Αξιολόγηση της μάθησης (assessment of learning): συμβαίνει όταν οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν αποδείξεις της μάθησης των μαθητών ώστε να κάνουν κρίσεις σχετικά με τα επιτεύγματα των μαθητών απέναντι σε στόχους και σταθερές⁶⁹.»

Είναι φανερό πως η αξιολόγηση δεν αφορά μόνο τη βαθμολόγηση της δουλειάς των μαθητών αλλά αποτελεί μια διαδικασία αναστοχασμού από τη μια του εκπαιδευτικού και από την άλλη του μαθητή. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να χρησιμοποιεί την αξιολόγηση έτσι ώστε να μπορεί να σχεδιάσει σωστά τα επόμενα βήματα των διδακτικών πρακτικών του. Επίσης, θα πρέπει να είναι σε θέση να κάνει και μια αυτοαξιολόγηση ώστε να μεταλλάσσει τη διδασκαλία του στις περιπτώσεις που δεν είναι αποδοτική. Οι μαθητές θα πρέπει να είναι σε θέση να σκέφτονται σχετικά με τα επιτεύγματά τους, να παρακολουθούν τη μάθησή τους και να βάζουν στόχους.

⁶⁹ Assessment for improved student learning and deep understanding requires a range of assessment practices to be used with three overarching purposes:

- Assessment FOR learning - occurs when teachers use inferences about student progress to inform their teaching
- Assessment AS learning - occurs when students reflect on and monitor their progress to inform their future learning goals
- Assessment OF learning - occurs when teachers use evidence of student learning to make judgements on student achievement against goals and standards.

Καθίσταται, λοιπόν, εμφανές πως η αξιολόγηση που προτείνεται σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τις σύγχρονες προσεγγίσεις της παιδαγωγικής, όπως άλλωστε και όλο το γλωσσικό μάθημα. Για το πώς ακριβώς θα γίνεται αυτή η αξιολόγηση, δίνονται επίσης ποικίλες αρχές. Για παράδειγμα η εστίαση θα πρέπει να βρίσκεται σε ένα μεγάλο εύρος αποδεικτικών στοιχείων και όχι σε ασύνδετο αριθμό διαγωνισμάτων. Επίσης, η αξιολόγηση θα πρέπει να αφορά διάφορα συγκεκριμένα πλαίσια, καθώς οι μαθητές εφαρμόζουν τη γνώση τους σε αυτά. Τέλος, οι δοκιμασίες θα πρέπει να έχουν νόημα και να είναι ενδιαφέρουσες και να δίνεται επαρκής χρόνος για την ολοκλήρωση της δουλειάς, λαμβάνοντας υπόψη το χρόνο για προσχεδιασμό, συνεργασία και αυτοαξιολόγηση.

Η αξιολόγηση γίνεται απέναντι στις Σταθερές που περιγράφονται στο VELS. Οι καθηγητές θα πρέπει να καθορίσουν σε ποιο επίπεδο βρίσκονται οι μαθητές σε κάθε διάσταση κάθε πεδίου. Γι' αυτό το λόγο παρέχονται ποικίλες πηγές στο VELS οι οποίες έχουν ως στόχο να δώσουν παραδείγματα των επιπέδων. Παρέχονται χάρτες προόδου, ενδεικτικά παραδείγματα με βίντεο για το κάθε επίπεδο (από το 0,5 ως το 6) και υλικό που έχει αξιολογηθεί απέναντι στις Σταθερές.

Οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται στην περίπτωση της αξιολόγησης με το περιβάλλον «On Demand⁷⁰». Πρόκειται για ένα εργαλείο βασισμένο στον υπολογιστή με σκοπό να διευκολύνει την αξιολόγηση παρέχοντας έναν αξιόπιστο και σταθερό τρόπο. Καθώς αυτό το περιβάλλον δεν ήταν διαθέσιμο προς χρήση εκτός των Αυστραλιανών σχολείων, οι πληροφορίες που το αφορούν πηγάζουν αποκλειστικά από την ιστοσελίδα που παρέχεται. Το λογισμικό αυτό χρησιμοποιείται σε όλα τα επίπεδα, από το 2 ως και το 6, στα Αγγλικά και τα Μαθηματικά. Παρέχει ποικίλα τεστ όπως δοκιμασίες πολλαπλών επιλογών, δοκιμασία με μικρές απαντήσεις, «σέρνω και αφήνω», απάντηση με μικρό κείμενο. Το σύστημα μπορεί να παρέχει άμεσα την αξιολόγηση του μαθητή καθώς είναι πλήρως αυτοματοποιημένο.

Ουσιαστικά, φαίνεται πως οι νέες τεχνολογίες χρησιμοποιούνται ως ένα βοηθητικό εργαλείο το οποίο μπορεί να αξιολογεί τους μαθητές με έναν αυτόματο τρόπο και χωρίς κόπο από τους εκπαιδευτικούς. Μάλιστα, το περιβάλλον «On

⁷⁰ www.vcaa.vic.edu.au/prep10/aim/ondemand/

Demand» φαίνεται αρκετά παραδοσιακό και θυμίζει τις εξετάσεις του NAPLAN, τουλάχιστον έτσι όπως παρουσιάζεται στην ιστοσελίδα.

7. Συμπεράσματα

7.1. Γενικότερα συμπεράσματα

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα γενικότερα συμπεράσματα σχετικά με το χαρακτήρα του γλωσσικού μαθήματος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Βικτώριας. Αρχικά, θα παρουσιαστούν οι αντιλήψεις για τη γλώσσα, όπως διαφάνηκαν μέσα από την ανάλυση, καθώς και οι γλωσσοδιδασκτικοί λόγοι που φάνηκαν να διατρέχουν το γλωσσικό Π.Σ. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν οι συγκεκριμένες γνώσεις για τη γλώσσα που αποκτούν οι μαθητές καθώς και για ποιο λόγο τις αποκτούν. Επιπλέον, θα γίνει αναφορά στις πεποιθήσεις για τον κόσμο που διαπερνούν το Π.Σ., στη μορφή των διδακτικών πρακτικών, στις ταυτότητες των μαθητών και στην αξιολόγηση που προτείνεται. Τέλος, θα ακολουθήσει μια συζήτηση σχετικά με τις ιδιαιτερότητες που διακρίνουν το curriculum της Βικτώριας.

Όπως διαφάνηκε από την ανάλυση που έγινε στο κεφάλαιο 3, οι κυρίαρχες αντιλήψεις για τη γλώσσα κινούνται στα πλαίσια του κριτικού και του κειμενοκεντρικού γλωσσοδιδασκτικού λόγου. Η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως ένα μέσο που μεταφέρει ποικίλες οπτικές για την πραγματικότητα καθώς εντάσσεται στο ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό συγκείμενο. Επιπλέον, η γλώσσα θεωρείται ως ένα μέσο διαμόρφωσης των κοινωνικών σχέσεων και ρόλων, καθώς μελετάται η κοινωνικοπολιτισμική πλευρά της. Σημαντική αντίληψη είναι η αντιμετώπιση της γλώσσας στα πλαίσια του κειμένου και του συγκεκριμένου. Οι γλωσσικές επιλογές βρίσκονται σε άμεσο συσχετισμό με το επικοινωνιακό συγκείμενο (κοινωνικός σκοπός, ακροατήριο) αλλά και με το ιστορικό και κοινωνικό συγκείμενο. Άμεσο αποτέλεσμα αυτής της αντίληψης είναι η αντιμετώπιση όλων των διδακτικών αντικειμένων ως ένα συγκεκριμένο γλωσσικής πραγμάτωσης, έτσι ώστε να γίνεται λόγος για γραμματισμό των συγκεκριμένων.

Στα πλαίσια του λόγου των πολυγραμματισμών, η γλώσσα αναδείχθηκε ως μέρος της πολύπλοκης σημειωτικής πραγματικότητας. Μαζί με την ανάγνωση και τη γραφή εμφανίζεται και η θέαση με τη σύνθεση, στοιχεία που παραπέμπουν στην

ανάγνωση της πολυτροπικότητας. Επιπλέον, στα πλαίσια των ολιστικών λόγων, αναδείχθηκε η έμφαση στην επικοινωνιακή πλευρά της γλώσσας αλλά και στη γραφή ως διαδικασία.

Οι γνώσεις για τη γλώσσα που καλούνται να αποκτήσουν οι μαθητές βρίσκονται σε άμεσο συσχετισμό με τους γλωσσοδιδακτικούς λόγους που εντοπίστηκαν. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία των ποικίλων κειμενικών ειδών αλλά και για την κριτική ανάγνωση. Οι γνώσεις αυτές αφορούν όλα τα επίπεδα της γλώσσας, από το μορφολογικό ως και το κειμενικό. Επιπλέον, αφορούν και ορισμένα παραγλωσσικά στοιχεία (π.χ. επιτονισμός, ρυθμός, τόνος) αλλά και στοιχεία της σημείωσης, όπως είναι η θέση της κάμερας, ο ρόλος του ήχου κ. ά. Ιδιαιτερότητα του γλωσσικού Π.Σ. αποτελεί η εμφάνιση αυτών των γνώσεων για τη σημείωση, αν και δεν φαίνεται να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε αυτές.

Οι γνώσεις για τον κόσμο που μεταφέρονται μέσω του γλωσσικού μαθήματος δεν καθορίζονται από το πρόγραμμα σπουδών. Αντίθετα, εντοπίζονται ποικίλες στάσεις και αξίες απέναντι στον κόσμο. Η κυρίαρχη αντίληψη βλέπει τον κόσμο ως κάτι που αλλάζει συνεχώς και εντοπίζονται οι ποικίλες αλλαγές που χαρακτηρίζουν το σημερινό κόσμο, με κυρίαρχη τη μεταβολή από το τοπικό επίπεδο στο παγκόσμιο. Μάλιστα, υπάρχουν και συγκεκριμένες αντιλήψεις σχετικά με τον πολίτη του μέλλοντος ο οποίος θα πρέπει να είναι ενεργός και ικανός για τη διατήρηση της ανάπτυξης της χώρας.

Οι διδακτικές πρακτικές που προτείνονται, όπως φάνηκε κυρίως μέσα από την ανάλυση των ενδεικτικών διδασκαλιών (κεφ. 5) είναι αρκετά προοδευτικές. Κύρια προσέγγιση είναι η ομαδοσυνεργατική καθώς και τα σχέδια εργασίας. Οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να αναλαμβάνουν κυρίως το ρόλο του οργανωτή και του καθοδηγητή και όχι του κατόχου της γνώσης. Από την άλλη, οι μαθητές αναλαμβάνουν πρωταγωνιστικό ρόλο καθώς εμπλέκονται σε ποικίλες δραστηριότητες, ανακαλύπτουν τη γνώση και συνεργάζονται μεταξύ τους.

Η αξιολόγηση στα σχολεία της Βικτώριας έχει δύο μορφές. Η εσωτερική αξιολόγηση που γίνεται στα πλαίσια της σχολικής τάξης αντλεί και αυτή από προοδευτικές αντιλήψεις παιδαγωγικής. Η αξιολόγηση έχει το ρόλο της

ανατροφοδότησης των εκπαιδευτικών σχετικά με την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας τους. Επίσης έχει και το ρόλο της ανατροφοδότησης των μαθητών, καθώς οι ίδιοι παρακολουθούν την πρόοδό τους, θέτουν μαθησιακούς στόχους και έχουν επίγνωση των κριτηρίων εκπλήρωσης αυτών των στόχων. Η εξωτερική αξιολόγηση γίνεται σε εθνικά πλαίσια μέσω του προγράμματος NAPLAN. Πρόκειται για μια αρκετά παραδοσιακή και δομιστική αξιολόγηση η οποία στηρίζεται σε ασκήσεις αποκλειστικά κλειστού τύπου (με εξαίρεση τη δοκιμασία της γραφής). Στόχος της εξωτερικής αξιολόγησης είναι να αναδείξει το επίπεδο των μαθητών σε όλες τις αυστραλιανές πολιτείες. Οι μαθητές της Βικτώριας έχουν πολύ καλές επιδόσεις σε αυτές τις αξιολογήσεις, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στον γενικότερο απαιτητικό χαρακτήρα των μαθημάτων.

Το curriculum της Βικτώριας έχει ορισμένες ιδιαιτερότητες, όπως άλλωστε και όλα τα curricula. Μια πρώτη ιδιαιτερότητα εντοπίζεται στον ίδιο τον τρόπο δόμησης του. Με την ύπαρξη τριών διαπλεκόμενων νημάτων, δίνεται έμφαση στη διαθεματική μάθηση και στην εφαρμογή των γνώσεων από το ένα πεδίο στο άλλο. Επιπλέον ιδιαιτερότητα αποτελεί η ύπαρξη συγκεκριμένων προσεγγίσεων διδασκαλίας, οι οποίες περιγράφονται ρητά στην ιστοσελίδα του curriculum και σε άλλα συνοδευτικά κείμενα. Όπως είδαμε και στην ανάλυση, το γλωσσικό μάθημα ακολουθεί ρητά το μοντέλο των Luke & Freebody καθώς κινείται στα πλαίσια του κριτικού γλωσσοδιδασκτικού λόγου αλλά και το μοντέλο «διδασκαλία κειμενικών ειδών και κύκλος μάθησης» που κινείται στα πλαίσια του κειμενοκεντρικού γλωσσοδιδασκτικού λόγου.

Τέλος, μια άλλη ιδιαιτερότητα της περίπτωσης της Βικτώριας είναι η ύπαρξη ενδεικτικών διδασκαλιών στην ιστοσελίδα του curriculum. Μέσα από την παράθεση αυτών των διδασκαλιών μπορεί να σχηματιστεί μια γενικότερη εικόνα σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας που προτείνεται. Βέβαια, καθώς κάθε διδασκαλία πραγματώνεται διαφορετικά ανάλογα με τους κοινωνικούς πρωταγωνιστές που εμπλέκονται (εκπαιδευτικοί, μαθητές, γονείς) και το γενικότερο κοινωνικοπολιτισμικό συγκείμενο της τάξης, είναι αδύνατο η παρούσα εργασία να περιγράψει πλήρως αυτήν την ποικιλοπλοκότητα που θα παρουσίαζαν οι αυστραλιανές τάξεις. Στόχος της μελέτης ήταν να

παρουσιάσει την γενικότερη εικόνα, έτσι όπως κατασκευάζεται μέσα από το Π.Σ. και τις πηγές που παρέχονται, αναγνωρίζοντας πως η πραγματικότητα στα σχολεία μπορεί να έχει κάποιες αποκλίσεις από όσα λέγονται.

7.2. Διαπιστώσεις σχετικά με τις ΤΠΕ

Οι νέες τεχνολογίες φάνηκε να καταλαμβάνουν ιδιαίτερη θέση όχι μόνο στο γλωσσικό μάθημα αλλά γενικότερα σε όλο το σχολείο. Με την εμφάνισή τους ως ένα διαθεματικό πεδίο, εξασφαλίζουν τη λειτουργική τους θέση μέσα σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα με τέτοιο τρόπο ώστε η διδασκαλία να καθίσταται αδύνατη χωρίς την ύπαρξή τους.

Συγκεκριμένα, στο γλωσσικό μάθημα εμφανίστηκαν με δύο τρόπους. Κυρίως εμφανίστηκαν ως το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού στο οποίο παράγονται ποικίλα κείμενα. Μάλιστα, χρησιμοποιούνται και στον προφορικό λόγο ως ένα απαραίτητο μέσο πραγματοποίησης των προφορικών παρουσιάσεων. Παρότι, όμως, γίνεται λόγος για ηλεκτρονικά κείμενα, δεν φαίνεται να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν αυτού του είδους τα κείμενα, πέρα από την αναφορά στη διάταξη των κειμένων. Αντίθετα, γίνεται λόγος για τις νέες δεξιότητες που απαιτούνται κατά τη χρήση τους, όπως είναι η ικανότητα για γρήγορο διάβασμα (browsing-skimming-scanning) και η ικανότητα κριτικής αναζήτησης στις πηγές.

Ο δεύτερος τρόπος με τον οποίο εμφανίζονται οι ΤΠΕ μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. είναι ως ένα περιβάλλον εργασίας. Στα πλαίσια του λόγου της γραφής ως διαδικασίας, τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένου χρησιμεύουν στην εύκολη και συνεχή επεξεργασία των κειμένων. Δεν φαίνεται όμως να γίνεται λόγος για τις ιδιαιτερότητες που εμφανίζει η γραφή σε αυτά τα περιβάλλοντα, τουλάχιστον μέσα στο γλωσσικό Π.Σ.

Ωστόσο, το διαθεματικό πεδίο των ΤΠΕ δίνει περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα είδη χρήσεων που προτείνονται μέσα σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα. Προτείνονται ποικίλα εργαλεία τα οποία χρησιμεύουν στην οπτικοποίηση της σκέψης, στη δημιουργία πληροφοριακών προϊόντων και στην επικοινωνία. Συγκεκριμένα, στη διάσταση των ΤΠΕ ως ένα μέσο για οπτικοποίηση της σκέψης,

προτείνονται ορισμένα λογισμικά όπως οι οργανωτές με διαγράμματα (graphic organizer), τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την οργάνωση της σκέψης αλλά για την αλλαγή του τρόπου μάθησης. Στο γλωσσικό μάθημα τα λογισμικά αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ένα βοηθητικό εργαλείο κατά το στάδιο του προσχεδιασμού οποιουδήποτε κειμένου. Ουσιαστικά, η διάσταση αυτή αφορά τη χρήση των νέων τεχνολογιών είτε ως ένα εργαλείο μάθησης είτε ως ένα βοηθητικό εργαλείο κατά την παραγωγή των κειμένων.

Στη διάσταση των ΤΠΕ ως μέσων για δημιουργία, προβάλλεται η ιδιαίτερη χρησιμότητά τους ως μέσων πρακτικής γραμματισμού. Μέσα από τη χρήση της κοινωνικής γλώσσας της πληροφορικής, προβάλλονται οι ποικίλες ιδιαιτερότητες που εμφανίζουν τα κείμενα τα οποία παράγονται με τα νέα μέσα, όπως είναι οι νέες κειμενικές συμβάσεις αλλά και το ζήτημα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Επιπλέον, στην ίδια διάσταση των ΤΠΕ ως μέσων για δημιουργία, προτείνεται η χρήση λογισμικών για δημιουργία πλάνων στα σχέδια εργασίας καθώς επίσης και η δημιουργία ηλεκτρονικών φακέλων για την παρακολούθηση της μάθησης. Ουσιαστικά, οι δύο τελευταίες χρήσεις συσχετίζονται με τον ιδιαίτερα ενεργό ρόλο που αναλαμβάνουν οι μαθητές στις διδακτικές πρακτικές, καθώς καλούνται να δημιουργούν μόνοι τους τα πλάνα εργασίας αλλά και να παρακολουθούν την πρόοδό τους σε μια διαδικασία αυτοαξιολόγησης. Πρόκειται για μια περισσότερο εργαλειακή οπτική στη χρήση των ΤΠΕ που, όμως, αλλάζει ριζικά τον τρόπο της διδακτικής πραγμάτωσης, γεγονός που αναδείχθηκε στις ενδεικτικές διδακτικές πρακτικές.

Στη διάσταση των ΤΠΕ ως μέσων για επικοινωνία ουσιαστικά εμφανίζεται το διαδίκτυο ως ένας διάμεσος μεταξύ του σχολικού και του πραγματικού χώρου. Οι μαθητές χρησιμοποιούν ποικίλα εργαλεία επικοινωνίας έτσι ώστε να επικοινωνήσουν μεταξύ τους αλλά και με τον εξωσχολικό κόσμο, σε μια προσπάθεια επέκτασης του σχολικού χωροχρόνου. Μάλιστα, τα εργαλεία που χρησιμοποιούν εκτείνονται και στο πεδίο του Web 2.0, με την αναφορά σε ιστολόγια και wikis. Κατά την επικοινωνία, οι μαθητές θα πρέπει να αντιλαμβάνονται και να σέβονται τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του δέκτη, όπως άλλωστε και στην πραγματική ζωή. Επιπλέον, οι

μαθητές αποκτούν ικανότητες που συνδέονται άμεσα με τις απαιτήσεις του εργασιακού κόσμου, καθώς μαθαίνουν πώς να συνεργάζονται σε εικονικές ομάδες.

Στην ίδια διάσταση των ΤΠΕ ως μέσων για επικοινωνία, οι μαθητές αποκτούν και τις απαραίτητες δεξιότητες αναζήτησης στις πηγές. Όπως αναδείχθηκε και στη μια από τις δύο ενδεικτικές διδασκαλίες, οι μαθητές ακολουθούν συγκεκριμένες στρατηγικές προσέγγισης των διαδικτυακών πηγών. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές αποκτούν τις απαραίτητες δεξιότητες νέου γραμματισμού ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του πραγματικού ψηφιακού κόσμου.

Τέλος, οι νέες τεχνολογίες φαίνεται να χρησιμοποιούνται αποσπασματικά και στον τομέα της αξιολόγησης. Η λογική χρήσης των τεχνολογιών σε αυτό το πεδίο είναι μάλλον εργαλειακή καθώς χρησιμοποιούνται κυρίως λόγω της αυτοματοποίησης που προσφέρουν κατά την αξιολόγηση.

Είναι φανερό, πως οι ΤΠΕ αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του αυστραλιανού σχολείου. Μάλιστα, έχουν δημιουργηθεί και ειδικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα για να χρησιμοποιούνται σε όλα τα σχολεία (π.χ. ultranet). Τα σχολεία τους Βικτώριας φαίνεται πως έχουν μπει στην ψηφιακή εποχή και ενσωματώνουν ποικίλα εργαλεία των ΤΠΕ στη διδασκαλία γενικότερα και στο γλωσσικό μάθημα ειδικότερα.

Συνοπτικός πίνακας συμπερασμάτων

Η εμφάνιση των ΤΠΕ

Γλώσσα	→ Η γλώσσα αποτελεί ένα μέσο που μεταφέρει οπτικές και ιδεολογίες απέναντι στον κόσμο. Τα κείμενα δεν αποτελούν ουδέτερες αναπαραστάσεις της πραγματικότητας αλλά μεταφέρουν τις οπτικές του συγγραφέα. Η αντίληψη αυτή αντλεί από τον κριτικό λόγο → Η γλώσσα τοποθετείται μέσα στο κοινωνικοπολιτισμικό της πλαίσιο → Η γλώσσα διαμορφώνει τις σχέσεις ισχύος και τους κοινωνικούς ρόλους των συνομιλητών → Οι γλωσσικές επιλογές στα πλαίσια ενός κειμένου εξαρτώνται από το κειμενικό είδος που παράγεται αλλά και από το επικοινωνιακό συγκείμενο παραγωγής (σκοπός και αναγνωστικό κοινό). Η αντίληψη αυτή πηγάζει από το κειμενοκεντρικό λόγο	→ Οι νέες τεχνολογίες αποτελούν το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει δημιουργήσει νέα κειμενική πραγματικότητα. Έτσι, μελετώνται εξίσου και τα ψηφιακά μαζί με τα έντυπα κείμενα, χωρίς να δίνεται έμφαση στις κειμενικές ιδιαιτερότητες των νέων κειμένων. → Τα λογισμικά παρουσίασης λειτουργούν ως ένα μέσο πρακτικής προφορικού γραμματισμού → Οι ΤΠΕ έχουν δημιουργήσει απαιτήσεις νέου γραμματισμού: ικανότητα γρήγορης ανάγνωσης και ικανότητα κριτικής αναζήτησης διαδικτυακών πηγών → Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ως ένα περιβάλλον εργασίας για την επεξεργασία και επιμέλεια των
----------------------	--	---

	(υβριδισμός σχολής Σίνδεϋ και σχολής Νέας Ρητορικής). → Τα διάφορα διδακτικά αντικείμενα αντιμετωπίζονται ως διαφορετικά επικοινωνιακά συγκείμενα στα οποία θα πρέπει να λειτουργήσει ο μαθητής. Στόχος είναι οι μαθητές να αποκτήσουν τους γραμματισμούς των αντικειμένων → Η γλώσσα συνδυάζεται με ποικίλους σημειωτικούς πόρους ώστε να δημιουργηθεί νόημα. Η αντίληψη αυτή αντλεί από το λόγο των πολυγραμματισμών. → Η γραφή αντιμετωπίζεται ως μια διαδικασία	κειμένων
Γνώσεις για τη γλώσσα	→ Οι μαθητές αποκτούν γνώσεις για όλα τα επίπεδα της γραμματικής (φωνολογικό, μορφολογικό, σημασιολογικό). → Οι μαθητές αποκτούν κάποιες αποσπασματικές γνώσεις για τη σημείωση → Οι γνώσεις για τη γλώσσα και τη σημείωση χρησιμεύουν στην κειμενική και κριτική ανάλυση	

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες και πεποιθήσεις	→ Δεν προτείνονται συγκεκριμένες θεματικές με τις οποίες θα πρέπει να ασχοληθεί το γλωσσικό μάθημα, πέρα από ορισμένα διαθεματικά πεδία τα οποία θα μπορούσαν να πραγματοποιούν στο γλωσσικό μάθημα (π.χ. αγωγή υγείας, αγωγή πολίτη κ.ά). → Ο κόσμος αναγνωρίζεται ως κάτι που αλλάζει συνεχώς. Βασική αλλαγή είναι η μετακίνηση από το τοπικό προς το παγκόσμιο → Μελλοντικός κόσμος: Βιώσιμος, καινοτόμος και με σταθερότητα στην κοινωνία	→ Οι ΤΠΕ αναγνωρίζονται ως μέρος των αλλαγών που έχουν συντελεστεί στο σημερινό κόσμο
Πεδίο των ΤΠΕ	→ ΤΠΕ για οπτικοποίηση της σκέψης: - χρήση λογισμικών για την οργάνωση της σκέψης με στόχο την αλλαγή της μάθησης (εργαλείο μάθησης) - χρήση λογισμικών για την δημιουργία προσχεδίων των κειμένων στα πλαίσια της γραφής ως διαδικασίας (εργαλειακή λογική) → ΤΠΕ για δημιουργία: - χρήση λογισμικών για την παραγωγή ποικίλων πληροφοριακών προϊόντων. Αναγνωρίζονται οι κειμενικές συμβάσεις των ψηφιακών κειμένων (π.χ. το ζήτημα της πνευματικής ιδιοκτησίας) και επομένως αναγνωρίζονται οι ΤΠΕ ως μέσο πρακτικής γραμματισμού - χρήση των νέων τεχνολογιών για την παρακολούθηση της προόδου της μάθησης (δημιουργία ψηφιακού φακέλου)	

	- χρήση των νέων τεχνολογιών για τη δημιουργία πλάνων στα σχέδια εργασίας → ΤΠΕ για επικοινωνία: - ο ψηφιακός χώρος ως επέκταση του σχολικού χωροχρόνου και ως μέσο σύνδεσης με τον εξωσχολικό κόσμο - χρήση του διαδικτύου για αναζήτηση πληροφοριών με συγκεκριμένες τακτικές	
Διδακτικές πρακτικές	→ Προοδευτική παιδαγωγική, χρήση των σχεδίων εργασίας και της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου εργασίας	→ Χρήση των ΤΠΕ ως πηγής πληροφοριών και ως μέσου δημιουργίας πλάνων στα σχέδια εργασίας
Αξιολόγηση	→ Εσωτερική με σκοπό την ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών και των μαθητών → Εξωτερική (NAPLAN) με σκοπό την ενημέρωση των κεντρικών φορέων σχετικά με την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης. Η εξωτερική αξιολόγηση έχει δομιστικό χαρακτήρα με τη χρήση αποκλειστικά κλειστών ασκήσεων	→ Χρήση των ΤΠΕ ως ένα βοηθητικό εργαλείο αξιολόγησης με ειδικά κατασκευασμένα περιβάλλοντα → Χρήση των ΤΠΕ για αυτοματοποιημένα αποτελέσματα αξιολόγησης (στο NAPLAN και στην περίπτωση του περιβάλλοντος On Demand)
Ταυτότητες	→ Ενεργητικοί μαθητές, βρίσκονται στο επίκεντρο της διδασκαλίας, θέτουν οι ίδιοι τους στόχους μάθησης στον εαυτό τους και παρακολουθούν την πρόοδό τους ώστε να έχουν επίγνωση της διαδικασίας της μάθησης. Οδηγούνται σε αυτοαξιολόγηση → Ο εκπαιδευτικός λειτουργεί κυρίως ως συνεργάτης των μαθητών και ως διοργανωτής	
	→ Η οργάνωση του curriculum σε τρία νήματα (strands) αποτελεί μοναδικό χαρακτηριστικό	

Ιδιαιτερότητες	→ Οι ΤΠΕ εμφανίζονται ως ένα διαθεματικό νήμα και όχι ως αυτόνομο αντικείμενο μέσα στο curriculum → Δίνονται συγκεκριμένες προσεγγίσεις διδασκαλίας σε κάθε διδακτικό αντικείμενο. Στο γλωσσικό μάθημα η κύρια προσέγγιση που ακολουθείται είναι το «μοντέλο των τεσσάρων πηγών» των Luke & Freebody και το μοντέλο «διδασκαλία κειμενικών ειδών και κύκλος μάθησης»
-----------------------	--

Βιβλιογραφία

- COPE, B. & KALANTZIS, M. 2000. *Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge.
- CURRICULUM CORPORATION. 2005. *Statements of learning for English*. Αυστραλία
- DEECD. 2010. *Key characteristics of effective literacy teaching 7-10*. Μελβούρνη
- DEECD. 2009b. *Statement of Literacy and Numeracy*. Μελβούρνη
- GEE, J. 2005. *An Introduction to Discourse Analysis. Theory and Method*. London & New York: Routledge.
- MACKEN-HORARIK, M. 2002. "Something to shoot for": A systemic functional approach to teaching genre. Στο Johns A. (ed.), *Genre in the classroom: multiple perspectives*, 17-42, Lawrence Erlbaum Associates
- VAN LEEUWEN, T. 2005. *Introducing Social Semiotics*. Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Routledge
- VCAA. 2009. *Victorian Essential Learning Standards- Level 5*. Μελβούρνη
- VCAA. 2009. *Victorian Essential Learning Standards- Level 6*. Μελβούρνη
- VCAA. 2008a. *Victorian Essential Learning Standards -Discipline-based learning strand: English*. Μελβούρνη
- VCAA. 2008b. *Victorian Essential Learning Standards – Interdisciplinary LearningStrand: Communication*. Μελβούρνη
- ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ, Δ. 2010α. Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης*, τεύχος 3: κλάδος ΠΕ02, ΕαΙΤΥ: Πάτρα

Δικτυογραφία

<http://www.education.vic.gov.au/>

→ Department of Education and Early Childhood Development

<http://vels.vcaa.vic.edu.au/overview/index.html>

→ Σελίδα ανάρτηση του curriculum VELs

www.naplan.edu.au

→ Ιστοσελίδα του National Assessment Programme –Literacy and Numeracy

www.education.vic.gov.au/studentlearning/elearning/

→ Πηγές σχετικά με το elearning

www.education.vic.gov.au/studentlearning/teachingresources/ict/

→ Πηγές σχετικά με το πεδίο των ΤΠΕ

<http://www.education.vic.gov.au/about/directions/ultranet/default.htm>

→ Περιγραφή του περιβάλλοντος Ultranet

<https://fuse.education.vic.gov.au/>

→ Ιστοσελίδα με ποικίλες πηγές προς χρήση από τους εκπαιδευτικούς ή τους μαθητές

www.vcaa.vic.edu.au/prep10/aim/ondemand/

→ Περιγραφή της αξιολόγησης On Demand